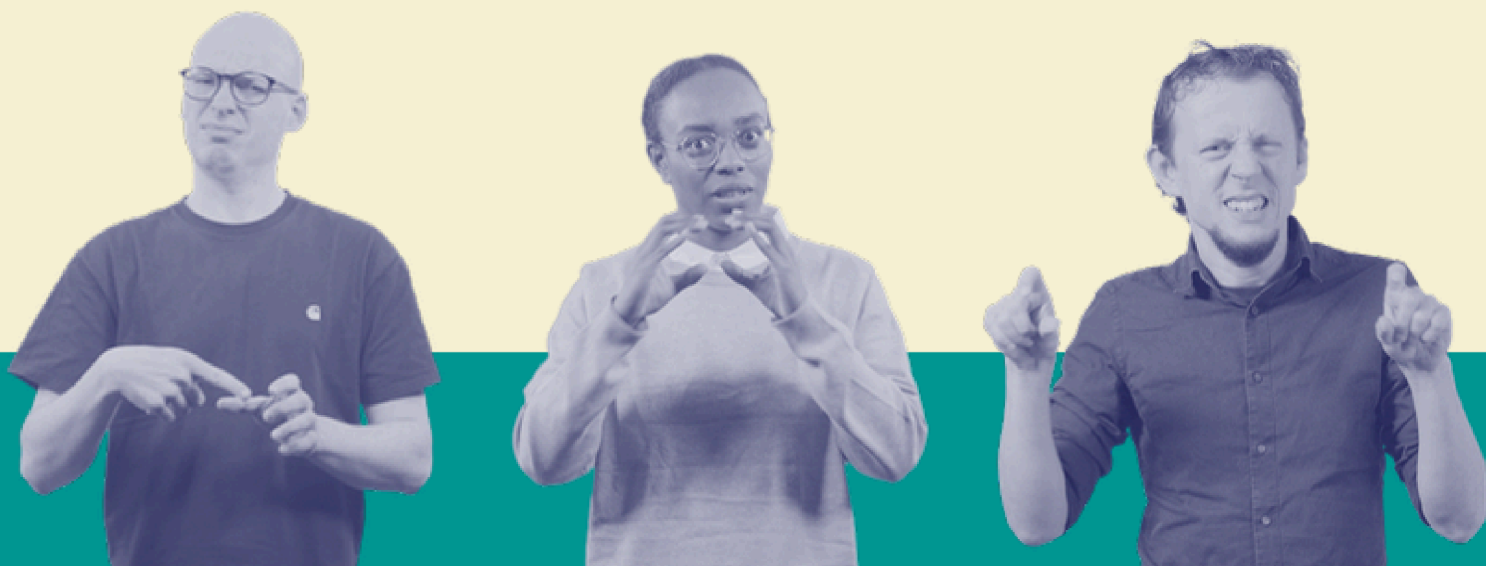

Príručka pre Deaf Studies

s nepočujúcimi mladými ľuďmi

2026

Koncept Deaf Studies, plány lekcií a
videomateriály

Innosign

DEAF
CULTURE,
HERITAGE AND
DIVERSITY

1. vydanie, 2026

Príručka pre Deaf Studies s nepočujúcimi mladými ľuďmi

Koncept Deaf Studies, plány lekcií a videomateriály

Projektové partnerstvo

Turkoois — Holandsko
equalizent — Rakúsko
Innosign — Slovensko
Istituto dei Sordi di Torino — Taliansko
WITAF — Rakúsko

Vydavateľ slovenského vydania

Innosign s.r.o., Slovensko — www.innosign.eu
ISBN 978-80-975388-0-4 (tlačaná verzia)
ISBN 978-80-975388-1-1 (elektronická verzia – PDF)
Erasmus+ projekt č.: 2023-2-NL02-KA220-A-000177070

Vydané vlastným nákladom. Autorské práva k tejto publikácii patria konzorciu projektu Deaf Culture, Heritage and Diversity (DCHD). Žiadnu časť tejto publikácie nemožno reprodukovať ani šíriť na komerčné účely v akejkoľvek forme či akýmikoľvek prostriedkami — elektronickými (CD-ROM, vyhľadávacie systémy) ani inými — bez písomného súhlasu koordinátora projektu (info@turkoois.eu). Reprodukcia materiálov z tejto publikácie je povolená výlučne na nekomerčné vzdelávacie účely a za podmienky riadneho uvedenia zdroja.

Obsah tejto príručky je dostupný aj na www.deafstudies.eu

**Spolufinancovaný
Európskou úniou**

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a postoje Európskej únie alebo Európskej výkonnej agentúry pre vzdelávanie a kultúru (EACEA). Európska únia ani EACEA za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.

Obsah

1. Vitajte v učebnom pláne DCHD	8
1.1 Na čo slúži tento učebný plán	8
1.2 Pre koho je určený	8
1.3 Ako vznikol tento učebný plán	8
2. Čo chápeme pod pojmom „Štúdium Nepočujúcich“	10
2.1 Stručný prehľad Štúdia Nepočujúcich	10
2.2 Kľúčové témy	10
2.3 Štúdium Nepočujúcich v kontexte práce s mládežou a neformálneho vzdelávania ..	11
3. Rozvoj kultúrneho dedičstva a identity	12
3.1 Prečo je dedičstvo dôležité pre identitu	12
3.2 Dedičstvo Nepočujúcich: čo zahŕňa	12
3.3 Identita vo svete orientovanom na počujúcich	12
3.4 Od osobného príbehu ku kolektívnemu príbehu	13
4. Prepojenia s inými štúdiami o marginalizovaných skupinách	14
4.1 Prečo je toto porovnanie dôležité	14
4.2 Podobnosti a rozdiely	14
4.3 Poznámka k rešpektujúcemu moderovaniu	14
5. Krátka história Štúdia Nepočujúcich a jeho priekopníkov	16
5.1 Milníky, ktoré ovplyvnili vývoj v tejto oblasti	16
5.2 Od „zdravotného problému“ k pohľadu z perspektívy kultúrno-jazykových menšín ..	16
5.3 Priekopníci a kľúčové prínosy	16
5.4 Vzory a zastúpenie nepočujúcich mladých ľudí	17
5.5 Európsky rozmer a spoločné dedičstvo presahujúce hranice	17
6. Čo tento učebný plán obsahuje	18
6.1 Rámec učebného plánu: štruktúra, vzdelávacie ciele a postup	18
6.2 Témy a aktivity	18
6.3 Čo je súčasťou každého workshopu	19
6.4 Multimediálne zdroje súvisiace s workshopmi	19
6.5 Kde nájsť ďalšie materiály	19
7. Pedagogický prístup a zásady	20
7.1 Model kombinovaného vzdelávania	20
7.2 Vizualne prístupný dizajn zohľadňujúci potreby nepočujúcich	20
7.3 Bezpečné priestory na vzdelávanie	20
7.4 Účasť a posilňovanie postavenia	21
7.5 Prístupnosť	21
8. Ako využívať workshopy	22
8.1 Odporúčané postupy v rámci učebného plánu	22
8.2 Časový harmonogram a formáty seminárov	22
8.3 Kontrolný zoznam pre moderovanie	22
8.4 Riadenie skupinovej dynamiky	22
9. Diferenciácia a adaptácia	24
9.1 Rozlíšenie podľa veku a životných skúseností	24
9.2 Rozlišovanie podľa jazyka a gramotnosti	24

9.3 Rozlišovanie podľa špeciálnych potrieb	24
9.4 Prispôsobenie rôznym kontextom	24
9.5 Prispôsobenie pre rôzne vekové skupiny	24
10. Reflexia, hodnotenie a uznanie	26
10.1 Ako hodnotiť vzdelávanie v neformálnych prostrediach	26
10.2 Využívanie nástrojov na sebahodnotenie a formulárov na spätnú väzbu	26
10.3 Certifikácia a uznávanie	26
10.4 Uznávanie kompetencií (EQF)	26
11. Zdroje a ďalšie kroky	32
11.1 Používanie digitálnej príručky a platformy	32
11.2 Videotéka a ako začleniť videá do seminárov	32
11.3 Dostupné jazyky	32
11.4 Ďalšie čítanie a inšpirácia	32
11.5 Kontakty a profesijné komunity	32
11.6 Sociálne médiá	32
11.7 Spätná väzba	33
Workshop 1.1	35
Kultúrne zvyky a tradície Nepočujúcich ľudí	35
Spoločne objavujeme kultúru Nepočujúcich	35
Výsledky vzdelávania	35
Metódy/techniky tréningu:	35
Teoretické pozadie:	35
Plán workshopu	36
Materiály	37
Zdroje	37
Workshop 1.2	38
Podujatia a organizácie Nepočujúcich	38
Pozrime sa bližšie na aktivity komunity Nepočujúcich	38
Výsledky vzdelávania	38
Metódy/techniky tréningu:	38
Teoretické pozadie:	38
Plán workshopu	41
Materiály	42
Zdroje	42
Workshop 2.1	43
História a dedičstvo Nepočujúcich	43
História vzdelávania Nepočujúcich	43
Výsledky vzdelávania	43
Metódy/techniky tréningu:	43
Teoretický kontext:	43
Plán workshopu	44
Praktická časť/workshop	44
Vzdelávacie ciele:	44
Materiály	45
Zdroje	45

Workshop 2.2	46
História a dedičstvo Nepočujúcich	46
Míľniky a úspechy komunity Nepočujúcich	46
Výsledky vzdelávania	46
Teoretický kontext:	46
Plán workshopu	46
Materiály	47
Zdroje	47
Workshop 3.1	49
Lingvistika posunkového jazyka	49
Gramatika a štruktúra posunkových jazykov	49
Výsledky vzdelávania	49
Metódy/techniky tréningu:	50
Teoretické pozadie:	50
Plán workshopu	51
Materiály	55
Zdroje	55
Workshop 3.2	57
Lingvistika posunkového jazyka	57
Osvojovanie a rozvoj jazyka	57
Výsledky vzdelávania	57
Metódy/techniky tréningu:	58
Teoretický kontext:	58
Plán workshopu	59
Materiály	61
Zdroje	61
Workshop 4.1	63
Duševné zdravie a pohoda	63
Vývoj identity Nepočujúcich a ich sebavedomia	63
Výsledky vzdelávania	63
Metódy/techniky tréningu:	63
Teoretické pozadie	63
Plán workshopu	65
Materiály	66
Zdroje	66
Workshop 4.2	68
Duševné zdravie a pohoda	68
Možnosti podpory duševného zdravia pre Nepočujúcich	68
Výsledky vzdelávania	68
Metódy/techniky tréningu:	68
Teoretické pozadie	68
Plán workshopu	70
Materiály	71
Zdroje	71
Workshop 5.1	73

Práva Nepočujúcich a ich obhajoba:	73
Zákony a smernice týkajúce sa práv Nepočujúcich	73
Výsledky vzdelávania	73
Metódy/techniky tréningu:	74
Teoretické pozadie	74
Plán workshopu	74
Materiály	78
Zdroje	78
Workshop 5.2	80
Práva Nepočujúcich a ich obhajoba	80
Politická účasť a zastúpenie nepočujúcich	80
Výsledky vzdelávania	80
Metódy/techniky tréningu:	80
Teoretické pozadie	80
Plán workshopu	82
Materiály	83
Zdroje	83
Workshop 6.1	84
Nepočujúce vzory a lídri	84
Nepočujúci pedagógovia a výskumníci	84
Výsledky vzdelávania	84
Metódy/techniky tréningu:	85
Teoretické pozadie:	85
Plán workshopu	86
Hodnotiace nástroje:	87
Materiály	88
Zdroje	89
Workshop 6.2	90
Nepočujúce vzory a lídri	90
Aktivisti a obhajcovia Nepočujúcich	90
Výsledky vzdelávania	90
Metódy/techniky tréningu:	90
Teoretické pozadie:	90
Plán workshopu	91
Materiály	92
Zdroje	92
Workshop 7.1	93
Technológie na podporu prístupnosti pre nepočujúcich	93
Tlmočnicke služby a technológie	93
Výsledky vzdelávania	93
Metódy/techniky tréningu:	93
Teoretické pozadie	93
Plán workshopu	96
Materiály	97
Zdroje	97

Workshop 7.2	99
Technológie na podporu prístupnosti pre Nepočujúcich	99
Plne prístupné systémy núdzovej komunikácie	99
Výsledky vzdelávania	99
Metódy/techniky tréningu:	99
Teoretické pozadie	100
Plán workshopu	101
Materiály	103
Zdroje	103
Workshop 8.1	105
Podujatia a organizácie v komunite Nepočujúcich	105
Kluby Nepočujúcich a spoločenské stretnutia	105
Výsledky vzdelávania	105
Metódy/techniky tréningu:	105
Teoretické pozadie	106
Plán workshopu	106
Praktická časť/workshop	106
Vzdelávacie ciele:	106
Materiály	107
Zdroje	107
Workshop 8.2	108
Podujatia a organizácie v komunite Nepočujúcich	108
Sekcia mládeže EUDY a WFD (medzinárodné organizácie)	108
Výsledky vzdelávania	108
Metódy/techniky tréningu:	108
Teoretické pozadie:	108
Plán workshopu	109
Praktická časť/workshop	109
Pedagogické ciele:	109
Materiály	110
Zdroje	110
Workshop 9.1	111
Vzdelávanie Nepočujúcich	111
Bilingválne a bikultúrne vzdelávanie / Didaktika Nepočujúcich	111
Výsledok vzdelávania	111
Metódy/techniky tréningu:	111
Teoretické pozadie:	111
Plán workshopu	111
Materiály	112
Zdroje	112
Workshop 9.2	113
Vzdelávanie Nepočujúcich	113
Práva a podmienky pre Nepočujúcich študentov	113
Výsledok vzdelávania	113
Metódy/techniky tréningu:	113

Teoretické pozadie:	113
Plán workshopu	113
Hodnotiace nástroje:	114
Materiály	114
Zdroje	114
Workshop 10.1	115
Umenie a literatúra Nepočujúcich	115
Nepočujúci umelci a ich diela	115
Výsledky vzdelávania	115
Metódy/techniky tréningu:	115
Teoretické pozadie:	115
Plán workshopu	116
Materiály	117
Zdroje	117
Workshop 10.2	119
Umenie a literatúra Nepočujúcich	119
Výsledky vzdelávania	119
Metódy/techniky tréningu:	119
Teoretické pozadie:	119
Plán workshopu	121
Materiály	122
Zdroje	122

1. Vitajte v učebnom pláne DCHD

1.1 Na čo slúži tento učebný plán

Táto príručka je súčasťou učebného plánu DCHD. Bola vytvorená s cieľom pomôcť nepočujúcim mladým ľuďom zoznámiť sa s odborom Štúdia Nepočujúcich jasným a praktickým spôsobom. Štúdium nepočujúcich vníma nepočujúcich ako kultúrnu a jazykovú komunitu. Zaoberá sa posunkovými jazykmi, históriou Nepočujúcich, kultúrou Nepočujúcich, ako aj právami a skúsenosťami nepočujúcich ľudí.

Cieľom tohto učebného plánu je pomôcť vám pochopiť dedičstvo Nepočujúcich a prečo je dôležité. Dedičstvo sa netýka len minulosti. Ovplyvňuje aj to, ako sa ľudia vnímajú dnes. Keď sa nepočujúci mladí ľudia dozvedia o dedičstve Nepočujúcich, môžu si vybudovať väčšie sebavedomie, silnejší pocit príslušnosti a jasnejšiu identitu.

Tento vzdelávací program má tiež podporovať učenie a konanie v reálnom živote. Ponúka workshopy, ktoré môžete využiť v mládežníckych kluboch, na táboroch, počas vzdelávacích víkendov a v rámci školských aktivít. Workshopy vyzývajú účastníkov, aby premýšľali, diskutovali a prepojili dané témy so svojim vlastným životom. Sú koncipované tak, aby boli aktívne, vizuálne a prístupné.

1.2 Pre koho je určený

Študijný program DCHD je určený pre ľudí, ktorí chcú začleniť Štúdium Nepočujúcich do práce s mládežou a do vzdelávania.

Je určený pre:

- **Mladí nepočujúci vo veku od 16 do 25 rokov**, ktorí sa chcú dozvedieť viac o dedičstve nepočujúcich, ich identite a živote v komunite.
- **Pracovníci s mládežou a dobrovoľníci**, najmä tí, ktorí pôsobia v organizáciách pre nepočujúcu mládež alebo vedú mládežnícke aktivity.
- **Pedagógovia a školitelia**, vrátane učiteľov a lektorov workshopov, ktorí chcú využívať materiály zamerané na nepočujúcich.

Na používanie tejto príručky nemusíte byť odborníkmi na štúdium nepočujúcich. Workshopy sú zostavené tak, že vás krok za krokom prevedú celým procesom, takže ich môžete ľahko sledovať. Obsah je zároveň podnetný a podnecuje k hlbšej diskusii.

1.3 Ako vznikol tento učebný plán

Učebný plán DCHD vypracovalo európske partnerstvo. Partneri spoločne pripravili a otestovali workshopy a postarali sa o to, aby boli užitočné v rôznych krajinách a prostrediach.

Partnerskými organizáciami sú:

- Turkoois (Holandsko)
- equalizent (Rakúsko)
- WITAF (Rakúsko)
- Innosign (Slovensko)
- IST (Taliansko)

Učebný plán sa od začiatku riadil myšlienkou „nič o nás bez nás“. To znamená, že nepočujúci ľudia sa na tomto procese podieľali nielen ako účastníci, ale aj ako tvorcovia a rozho-

dovatelí. Partneri využili spätnú väzbu od nepočujúcich mladých ľudí, pracovníkov s mládežou a poradcov na zdokonalenie workshopov. Vďaka tomu sa podarilo vytvoriť učebný plán, ktorý je praktickejší, rešpektujúcejší a viac prepojený so skutočným životom nepočujúcich.

Výsledkom je príručka, ktorú môžete ihneď využiť a zároveň sa zoznámiť so základnými myšlienkami, ktoré stoja za Štúdiom Nepočujúcich a dedičstvom Nepočujúcich.

2. Čo chápeme pod pojmom „Štúdium Nepočujúcich“

2.1 Stručný prehľad Štúdia Nepočujúcich

Štúdium Nepočujúcich je oblasť, ktorá sa zaoberá životom nepočujúcich ľudí zo sociálneho a kultúrneho hľadiska. Nevychádza z predpokladu, že nepočujúci ľudia sú „poškodený“ alebo že ich treba „napraviť“. Namiesto toho sa zameriava na nepočujúcich ľudí ako na súčasť komunity, ktorá má spoločné skúsenosti, zdieľané priestory a spoločné spôsoby komunikácie.

Štúdium Nepočujúcich je interdisciplinárne. To znamená, že čerpá z rôznych oblastí, ako sú lingvistika, história, sociológia, pedagogika a kulturológia. Zaoberá sa otázkami, ako napríklad: ako sa vyvíjajú posunkové jazyky, ako vyzerá kultúra Nepočujúcich, ako sa organizovali komunity Nepočujúcich a aké mocenské systémy formovali životy nepočujúcich ľudí.

Kľúčovým bodom v oblasti Štúdia Nepočujúcich je skutočnosť, že posunkové jazyky sú plnohodnotnými ľudskými jazykmi. Nie sú to „pantomíma“ a nie sú ani kópiou hovorených jazykov. To je dôležité, pretože prístup k jazyku ovplyvňuje vzdelávanie, spoločenský život a rovnosť príležitostí v spoločnosti.

2.2 Kľúčové témy

Jazyk

Jazyk je ústredným prvkom Štúdia Nepočujúcich. Mnohí nepočujúci ľudia používajú národný posunkový jazyk ako svoj hlavný jazyk a prístup k jazyku ovplyvňuje ich vzdelávanie, identitu a pocit príslušnosti. Boj za práva v súvislosti s posunkovými jazykmi sa často zameriava na ich uznanie, vzdelávanie a prístup k informáciám.

Kultúra

Štúdium Nepočujúcich vníma kultúru Nepočujúcich ako niečo skutočné a hodnotné. Kultúra môže zahŕňať spoločné hodnoty, humor, spoločenské pravidlá, príbehy, umenie a spôsoby vzájomného stretávania sa. Môže tiež zahŕňať spôsob, akým Nepočujúci ľudia odovzdávajú vedomosti z jednej generácie na ďalšiu.

Komunita

Komunity Nepočujúcich sa budujú prostredníctvom vzťahov, organizácií a miest stretávania. Mnohí nepočujúci ľudia nachádzajú svoju komunitu až neskôr v živote, nie hneď po narodení. Štúdium Nepočujúcich sa zameriava na to, ako komunita prispieva k duševnej pohode, sebavedomiu a identite.

História

História Nepočujúcich zahŕňa školy pre Nepočujúcich, kluby pre Nepočujúcich, aktivizmus Nepočujúcich a meniace sa pohľady na posunkový jazyk. Štúdium Nepočujúcich sa tiež zaoberá tým, ako systémy vo vzdelávaní a medicíne, ktoré sú riadené počujúcimi, ovplyvnili voľby a príležitosti nepočujúcich ľudí.

Moc

Moc sa týka toho, kto prijíma rozhodnutia, kto ovláda vedomosti a či hlas je vypočutý. Štúdium Nepočujúcich často poukazuje na to, že za nepočujúcich sa hovorilo, namiesto toho,

aby sa im načúvalo. Zaoberá sa tiež „audizmom“, teda diskrimináciou založenou na normách týkajúcich sa sluchu a reči.

Práva

Štúdium Nepočujúcich úzko súvisí s ľudskými právami. Medzinárodné normy v oblasti ľudských práv uznávajú kultúrnu a jazykovú identitu nepočujúcich, vrátane posunkových jazykov a kultúry Nepočujúcich. Tieto práva priamo súvisia so vzdelávaním, prístupom a rovnocennou účasťou.

2.3 Štúdium Nepočujúcich v kontexte práce s mládežou a neformálneho vzdelávania

Práca s mládežou a neformálne vzdelávanie nie sú len o poskytovaní informácií. Ide v nich aj o vytváranie zážitkov, vďaka ktorým môžu mladí ľudia objavovať samých seba, budovať si sebavedomie a cítiť sa ako súčasť kolektívu.

V tejto príručke sa Štúdium Nepočujúcich využíva ako prostriedok na rozvoj identity. Mnohí nepočujúci mladí ľudia vyrastajú s obmedzeným prístupom k histórii Nepočujúcich, vzorom z radov Nepočujúcich a prostrediam, kde sa vo veľkej miere používa posunkový jazyk. Keď sa dozvedia o dedičstve Nepočujúcich a živote v komunite Nepočujúcich, môže to prispieť k posilneniu a zlepšeniu ich sebavedomia.

Štúdium Nepočujúcich tiež podporuje kritické myslenie. Pomáha mladým ľuďom uvedomiť si, ako funguje moc v každodennom živote: v škole, pri poskytovaní služieb, v médiách a dokonca aj v rodinách. To neznamená, že sa mladých ľudí učíme, čo si majú myslieť. Znamená to, že im poskytujeme slová, príbehy a príklady, aby mohli porozumieť svojim zážitkom a hovoriť o nich.

Nakoniec, Štúdium Nepočujúcich sa výborne hodí k výučbe formou workshopov. Workshopy môžu vytvoriť priestor pre diskusiu, rozprávanie príbehov a vzájomné učenie sa. Dokážu prepojiť „veľké myšlienky“, ako sú jazykové práva a prístup, s reálnymi situáciami, napríklad so žiadaním o tlmočníkov, výberom školskej dráhy alebo vyrovnávaním sa so stereotypmi. Práve tu sa Štúdium Nepočujúcich stáva praktickým, nielen teoretickým.

3. Rozvoj kultúrneho dedičstva a identity

3.1 Prečo je dedičstvo dôležité pre identitu

Dedičstvo pomáha ľuďom nájsť odpovede na jednoduché, ale dôležité otázky: kam patrí, kto ma chápe a na čo som hrdý. Pre mnohých nepočujúcich mladých ľudí môže byť prístup k tomuto dedičstvu sťažený, pretože vyrastali s obmedzeným kontaktom s inými nepočujúcimi ľuďmi alebo s prostredím, kde sa používa posunkový jazyk. Výskum vývoja identity nepočujúcich popisuje, ako sú pocit príslušnosti a sebazpoznanie formované sociálnymi skúsenosťami, prístupom k komunita a pocitom uznania zo strany ostatných.

Kultúrne dedičstvo môže tiež prispievať k odolnosti. Odolnosť neznamená „byť neustále silný“. Znamená to mať podporu, zručnosti a ochranné faktory, ktoré ľuďom pomáhajú vyrovnávať sa s výzvami. Štúdie o odolnosti u nepočujúcich a sluchovo postihnutých ľudí opisujú, ako môžu byť súčasťou týchto ochranných faktorov pozitívna identita, podporné vzťahy a prepojenie s komunitou.

3.2 Dedičstvo Nepočujúcich: čo zahŕňa

Dedičstvo Nepočujúcich zahŕňa miesta a priestory, kde nepočujúci budovali svoj spoločenský život. Môžu to byť kluby nepočujúcich, školy, športové skupiny, združenia a komunitné centrá. Tieto priestory často zohrávali kľúčovú úlohu pri odovzdávaní posunkového jazyka, spoločných tradícií a komunitných vedomostí. Výskum zameraný napríklad na kluby nepočujúcich ich opisuje ako sociálne a kultúrne centrá, nie len ako priestory na trávenie voľného času.

K dedičstvu Nepočujúcich patria aj hnutia a prelomové momenty, ako napríklad kampane za uznanie posunkového jazyka, rovnaký prístup a rozhodovanie pod vedením nepočujúcich. Zahŕňa aj každodennú kultúru: príbehy, humor, spoločenské pravidlá, oslavy, umenie a „drobné“ zvyky vizuálneho spôsobu života.

Niektoré dedičstvá sú ohrozené. Práca venovaná dedičstvu Nepočujúcich v Spojenom kráľovstve poukazuje na to, ako môže zánik klubov nepočujúcich a iných dlhodobo fungujúcich komunitných priestorov ovplyvniť formovanie identity a odovzdávanie dedičstva.

3.3 Identita vo svete orientovanom na počujúcich

Svet zameraný na počujúcich často priamo či nepriamo vysiela signály o tom, čo je „normálne“ a čo je „lepšie“. To môže viesť k vnútornému osvojeniu týchto posolstiev, napríklad k pocitu hanby za používanie posunkového jazyka, k snahe skrývať nepočutie alebo k presvedčeniu, že úspech nepočujúceho človeka musí vždy znamenať „správať sa ako počujúci“. V oblasti Štúdia Nepočujúcich sa tento druh moci často označuje ako audizmus, čo znamená presvedčenie, že spôsoby komunikácie a života počujúcich sú nadradené.

Najnovšie výskumy tiež ukazujú, že útlak môže byť internalizovaný a že to môže mať vplyv na pohodu a duševné zdravie nepočujúcich ľudí. To je jeden z dôvodov, prečo je práca na budovaní pozitívnej identity dôležitá, najmä pre mladých ľudí¹.

Vzorové osobnosti a ich viditeľnosť môžu v tomto smere zohrať kľúčovú úlohu. Keď mladí ľudia vidia, že nepočujúci dospelí vedú plnohodnotný život, pomáha im to predstaviť si vlastnú budúcnosť, budovať sebavedomie a cítiť sa menej osamelí. Výskum zameraný na

¹<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39939356/>

pôsobenie nepočujúcich vzorových osobností popisuje, ako môžu tieto osobnosti podporovať deti a rodiny, najmä ak deti vyrastajú v rodinách počujúcich s obmedzeným prístupom k informáciám o komunite nepočujúcich.

3.4 Od osobného príbehu ku kolektívnemu príbehu

Identita je osobná, ale zároveň aj spoločenská. Mnohí nepočujúci ľudia spoznávajú časti svojho vlastného príbehu v príbehoch iných ľudí: skúsenosti so školou, prístupnosťou, komunikačnými bariérami, hrdosťou a hľadaním komunity. Keď mladí ľudia prepoja svoje osobné skúsenosti so širším príbehom komunity, často získajú slovný prostriedok na vysvetlenie toho, čím prešli, a cítia sa viac ukotvení v tom, kým sú. Štúdie o formovaní identity nepočujúcich opisujú, ako mladí ľudia nachádzajú zmysel prostredníctvom prežitých skúseností a spoločenského kontextu.

Preto mnohé workshopy v tejto príručke využívajú nástroje na reflexiu. Môžu medzi ne patriť vedené diskusie, kruhy príbehov, osobné časové osy, mapovanie dôležitých miest a zdieľanie predmetov, fotografií alebo spomienok, ktoré súvisia s dedičstvom. Cieľom nie je nútiť nikoho, aby zdieľal súkromné informácie. Cieľom je ponúknuť bezpečné spôsoby reflexie, možnosť vybrať si, čo zdieľať, a zistiť, ako sa individuálne skúsenosti prepojujú s širším príbehom Nepočujúcich.

4. Prepojenia s inými štúdiami o marginalizovaných skupinách

4.1 Prečo je toto porovnanie dôležité

Štúdium Nepočujúcich nie je jediným odborom, ktorý sa zaoberá otázkami identity, moci a príslušnosti. Aj iné odbory, ako napríklad štúdium Černošskej kultúry, sa rozvinuli preto, že ľudia chceli, aby sa ich vlastná história, vedomosti a životné skúsenosti brali vo vzdelávaní vážne. V mnohých krajinách sa štúdium Černošskej kultúry rozvinulo vďaka študentskému aktivizmu, ktorý spochybňoval to, čo sa na univerzitách vyučovalo a či príbehy sa považovali za „dôležité“².

Porovnanie Štúdia Nepočujúcich s inými štúdiami zameranými na marginalizované skupiny môže byť užitočné z dvoch dôvodov. Po prvé, ukazuje, že práca na identite nie je „niečo navyše“, ale skutočná súčasť vzdelávania. Po druhé, ponúka spoločné nástroje: kritické myslenie, znalosti komunity a zameranie na to, ako systémy vytvárajú nerovnosť. Tieto nástroje pomáhajú mladým ľuďom lepšie pochopiť svoj život a hovoriť o svojich skúsenostiach s väčšou istotou.

4.2 Podobnosti a rozdiely

Existujú tu jasné podobnosti. Mnohé marginalizované skupiny zažili, že ich ľudia zvonku opisovali, namiesto toho, aby im načúvali. Mnohé z nich bojovali za zastúpenie, rovnaké práva a rešpekt voči svojim jazykom a kultúram.

Existujú však aj rozdiely. Štúdium Nepočujúcich sa výrazne zameriava na posunkové jazyky a na prístup ku komunikácii. Výskumy poukazujú na posun od vnímania nepočujúcich výlučne ako skupiny so „špeciálnymi potrebami“ smerom k ich vnímaniu ako kultúrnej a jazykovej menšiny, a to najmä v diskusiách o vzdelávaní a jazykovej politike.

Ďalším rozdielom je audizmus. Audizmus znamená posudzovanie nepočujúcich ľudí na základe noriem platných pre počujúcich, napríklad keď sa hovorenie a pociťovanie považujú za „lepšie“. Tento pojem vymyslel Tom Humphries a používa sa na označenie diskriminácie a mocenských vzťahov spojených s predstavami zameranými na počujúcich³.

Štúdium Nepočujúcich sa často zameriava aj na intersekcionalitu. To znamená, že ľudia môžu patriť do viacerých skupín naraz a tieto identity sa môžu navzájom ovplyvňovať. Napríklad nepočujúci človek môže byť zároveň černoš, Róm, migrant, queer osoba alebo osoba so zdravotným postihnutím. To ovplyvňuje to, ako vníma prístup k službám, diskrimináciu a pocit príslušnosti.

4.3 Poznámka k rešpektujúcemu moderovaniu

Porovnávanie môže pomôcť, ale treba s ním narábať opatrne. Cieľom nie je rozhodovať, kto je na tom „horšie“. Takáto diskusia môže byť kontraproduktívna a môže narušiť dôveru v skupine.

²<https://africana.sfsu.edu/history>

³H-Dirksen L. Bauman, The Journal of Deaf Studies and Deaf Education, Volume 9, Issue 2, April 2004, Pages 239–246

Dobrým prístupom je vyzdvihnúť jemné rozdiely. Môžete sa opýtať: v čom sú si tieto veci podobné, v čom sa líšia a čo sa môžeme navzájom naučiť? Účastníkov môžete tiež pripomenúť, že každý človek má svoj vlastný príbeh. Na workshopoch zameraných na identitu je dôležité udržiavať atmosféru plnú rešpektu, umožniť ľuďom vynechať odpovede na otázky a vyhnúť sa nátlaku, aby sa podelili o osobné skúsenosti.

5. Krátka história Štúdia Nepočujúcich a jeho priekopníkov

5.1 Milníky, ktoré ovplyvnili vývoj v tejto oblasti

Štúdium Nepočujúcich nevzniklo zo dňa na deň. Vyvinulo sa v rámci boja za vzdelanie, jazyk a práva.

Jednou z kľúčových udalostí v histórii nepočujúcich bol Milánsky kongres v roku 1880, na ktorom boli posunkové jazyky z mnohých škôl vytlačené a oralizmus bol propagovaný ako „lepší“. Toto rozhodnutie ovplyvňovalo vzdelávanie nepočujúcich po mnoho desaťročí a obmedzilo prístup mnohých detí k posunkovému jazyku.

Ďalším dôležitým míľnikom bolo rastúce uznanie toho, že posunkové jazyky sú plnohodnotnými jazykmi. Kľúčovým prvým krokom bola práca Williama Stokoea, ktorá podporila lingvistický výskum posunkových jazykov a pomohla zmeniť spôsob, akým ich mnohí ľudia vnímali.

Túto oblasť ovplyvnil aj aktivizmus. V roku 1988 sa protestná akcia „Deaf President Now“ na Gallaudetovej univerzite stala významným symbolom vedenia a zastúpenia nepočujúcich. Ukázala silu kolektívneho konania a ovplyvnila spôsob, akým mnohí ľudia hovorili o právach nepočujúcich⁴.

5.2 Od „zdravotného problému“ k pohľadu z perspektívy kultúrno-jazykových menšín

Po dlhú dobu sa hluchota väčšinou opisovala ako zdravotný problém. Štúdium Nepočujúcich pomohlo spochybniť tento názor tým, že sa zameralo na jazyk, kultúru a život komunity. Dnes mnohí výskumníci a pedagógovia opisujú nepočujúce deti ako kultúrnu a jazykovú menšinu, najmä pri diskusii o bilingválnom vzdelávaní a prístupe k jazyku.

Táto zmena je dôležitá, pretože mení otázky, ktoré si kladieme. Namiesto toho, aby sme sa pýtali len „ako môžeme danú osobu napraviť“, pýtame sa „ako môžeme odstrániť prekážky“ a „ako môžeme podporiť jazyk a identitu“.

5.3 Priekopníci a kľúčové prínosy

Štúdium Nepočujúcich sa formovalo na základe poznatkov získaných samotnými nepočujúcimi a vďaka vedeckému bádaniu, ktoré kultúru Nepočujúcich bralo vážne.

Napríklad Carol Paddenová a Tom Humphries písali o kultúre Nepočujúcich z vnútornej perspektívy a vysvetlili, ako jazyk, spoločné tradície a každodenný život spájajú ľudí do jednej komunity. Ich dielo pomohlo mnohým čitateľom pochopiť, prečo môže byť „Nepočujúci“ nielen stavom sluchu, ale aj identitou.

Paddy Ladd zaviedol pojem „deafhood“, v ktorom opisuje identitu skôr ako cestu než ako nemennú nálepku. Táto myšlienka sa často využíva v súvislosti s hrdosťou, prekonávaním negatívnych posolstiev a budovaním silnejšieho puta s komunitou.

⁴<https://gallaudet.edu/deaf-president-now/>

Aj iní autori, ako napríklad Harlan Lane, ovplyvnili verejnú diskusiu tým, že kritizovali systémy zamerané na sluch, ktoré síce tvrdia, že pomáhajú nepočujúcim, v skutočnosti však obmedzujú ich možnosti a vplyv.

5.4 Vzory a zastúpenie nepočujúcich mladých ľudí

Vzory sú dôležité, pretože vďaka nim sa budúcnosť javí ako reálna. Keď nepočujúci mladí ľudia vidia nepočujúcich dospelých, ako vedú, učia, tvoria umenie alebo iniciujú zmeny, posilňuje to ich sebavedomie a motiváciu. Z tohto dôvodu sa v rámci Štúdia Nepočujúcich často zdôrazňujú príbehy nepočujúcich lídrov a ľudí, ktorí budujú komunitu.

Táto príručka považuje vzory za súčasť kultúrneho dedičstva. Kultúrne dedičstvo netvorí len udalosti z minulosti. Je to aj živá komunita a ľudia, ktorí posúvajú vedomosti vpred.

5.5 Európsky rozmer a spoločné dedičstvo presahujúce hranice

Komunity Nepočujúcich existujú v každej európskej krajine a majú tak svoju miestnu, ako aj spoločnú históriu. Posunkové jazyky sa v jednotlivých krajinách líšia, no mnohé problémy sú podobné: vzdelávanie, prístup k tlmočnickým službám, informovanosť verejnosti a uznanie.

Na európskej úrovni Európsky parlament vyzval k uznaniu a podpore národných posunkových jazykov, a to aj prostredníctvom uznesenia z roku 1988 a následných opatrení. Na celosvetovej úrovni Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím obsahuje jasné odkazy na posunkové jazyky a prístup k informáciám.

Tento širší kontext je pre mladých ľudí dôležitý. Ukazuje, že identita Nepočujúcich je osobná, lokálna a zároveň súvisí so širším hnutím za jazykové práva a rovnocennú účasť.

6. Čo tento učebný plán obsahuje

6.1 Rámec učebného plánu: štruktúra, vzdelávacie ciele a postup

Učebný plán DCHD je koncipovaný ako prehľadná vzdelávacia dráha. Ide o vzdelávací kurz pozostávajúci z 10 tém v rámci kombinovaného vzdelávania, ktorý zahŕňa celkovo 30 hodín vzdelávacích aktivít.

Hlavným cieľom vzdelávania je zlepšiť pochopenie a ocenenie kultúry, dedičstva a rozmanitosti nepočujúcich. Cieľom je tiež vybaviť pracovníkov s nepočujúcou mládežou zručnosťami a vedomosťami potrebnými na efektívnu prácu s nepočujúcimi mladými ľuďmi.

Prístup kombinovaného vzdelávania spája:

- samostatné štúdium s využitím súboru videí
- interaktívne online aktivity
- skupinové diskusie a praktické cvičenia (osobne alebo online)
- praktické uplatnenie osvojených pojmov

Všetky materiály sú zhromaždené v digitálnej príručke. Sú k dispozícii na stiahnutie na webovej stránke.

6.2 Témy a aktivity

Učebný plán obsahuje nasledujúce témy a počet hodín:

Číslo témy	Téma	Počet hodín
1	Identita a kultúra Nepočujúcich	3 hodiny
2	História a dedičstvo Nepočujúcich	3 hodiny
3	Lingvistika posunkového jazyka	3 hodiny
4	Duševné zdravie a pohoda	3 hodiny
5	Práva Nepočujúcich a ich obhajoba	3 hodiny
6	Nepočujúce vzory a lídri	3 hodiny
7	Prístupné technológie pre Nepočujúcich	3 hodiny
8	Podujatia a organizácie v komunite Nepočujúcich	3 hodiny
9	Vzdelávanie Nepočujúcich	3 hodiny
10	Umenie a literatúra Nepočujúcich	3 hodiny

Témy neboli vybrané náhodne. Ich dôležitosť bola stanovená na základe:

- postrehov z poradných rád
- zistenia z prieskumu týkajúceho sa vplyvu Štúdia Nepočujúcich, medzier vo vzdelávaní a potrebných tém

Učebný plán využíva širokú škálu aktivít, aby bolo vzdelávanie aktívne a praktické. V pláne školenia nájdete metódy ako diskusie, medzigeneračné diskusie, vzdelávacie exkurzie, workshopy, brainstorming a vzdelávanie prostredníctvom videí.

6.3 Čo je súčasťou každého workshopu

Každá téma je doplnená súborom materiálov pre workshopy, ktoré sú navrhnuté tak, aby sa s nimi ľahko pracovalo. Ku každej téme sú k dispozícii:

- metodické listy
- prezentácie
- pracovné listy
- dotazníky na sebahodnotenie

Tieto materiály si môžete stiahnuť v niekoľkých jazykoch: holandčine, nemčine, slovenčine a taliančine.

6.4 Multimedialne zdroje súvisiace s workshopmi

Učebný plán je prepojený so súborom videí, ktoré podporujú učenie. Tieto videá sa využívajú v rámci workshopov a prostredníctvom súboru videí slúžia aj na podporu samostatného štúdia.

Súčasťou projektu je aj 20 vzdelávacích videí v rôznych formátoch (napríklad vysvetľujúce videá, skeče, animácie a krátke dokumentárne filmy). Učebný plán na tieto videá odkazuje s cieľom podporiť príslušné aktivity. Videá je možné sledovať aj samostatne a využívať ich mimo rámca učebného plánu, čím sa zvýši ich dosah.

Videá sú k dispozícii v posunkových jazykoch projektu: NGT, ÖGS, LIS a SPJ.

6.5 Kde nájsť ďalšie materiály

Všetky materiály nájdete na našej webovej stránke: www.deafstudies.eu.

Táto webová stránka obsahuje:

- Správy z prieskumu (správy na európskej úrovni a národné správy)
- Materiály k workshopom v digitálnej podobe (v rovnakom formáte ako táto príručka, ako aj samostatné workshopy)
- Videá spomenuté v jednotlivých workshopoch

7. Pedagogický prístup a zásady

7.1 Model kombinovaného vzdelávania

Učebný plán DCHD využíva model kombinovaného vzdelávania. To znamená, že v rámci jedného programu môžete kombinovať rôzne spôsoby vzdelávania: samostatné štúdium, online aktivity a skupinové stretnutia.

V tomto učebnom pláne zahŕňa kombinované vzdelávanie:

- samostatné štúdium s využitím súboru videí
- interaktívne online aktivity
- osobné alebo virtuálne skupinové diskusie a praktické cvičenia
- praktické aktivity na uplatnenie nadobudnutých vedomostí

Táto štruktúra poskytuje flexibilitu. Je prispôsobiteľná rôznym prostrediam a rôznym preferenciám v oblasti vzdelávania, pričom zachováva jasnú líniu vzdelávania.

7.2 Vizualne prístupný dizajn zohľadňujúci potreby nepočujúcich

Učebný plán DCHD je koncipovaný tak, aby vychádzal z potrieb nepočujúcich, bol zameraný na nepočujúcich a bol pre nich prístupný. Zvolili sme tento prístup, pretože posunkový jazyk je pre mnohých účastníkov materinským jazykom a pretože študijné materiály by mali zodpovedať potrebám a silným stránkam nepočujúcich lektorov a nepočujúcich mladých ľudí.

V praxi to znamená:

- Aktivity prebiehajú v posunkovom jazyku a vedú ich rodení posunkujúci alebo zamestnanci, ktorí ovládajú posunkový jazyk na vysokej úrovni
- v týchto materiáloch sa využíva viac vizuálnych prvkov a menej sa spolieha na dlhé texty
- na podporu porozumenia sa popri posunkovom jazyku využívajú aj vizuálne obrázky, a to aj pre ľudí s nižšou úrovňou gramotnosti, ľudí s migračným pôvodom a obmedzenou znalosťou národného jazyka, ako aj pre ľudí s mentálnym postihnutím
- ak niečo nie je ľuďom v danej krajine jasné, je možné poskytnúť dodatočné vysvetlenia prostredníctvom textu a videí

Projekt sa tiež zaväzuje zabezpečiť prístupnosť svojich digitálnych nástrojov a platforiem, pričom sa riadi uznávanými usmerneniami pre prístupnosť online zdrojov.

7.3 Bezpečné priestory na vzdelávanie

Mnohé metódy v tomto učebnom pláne sú založené na zdieľaní skúseností, diskusií o nápadoch a vzájomnom učení sa. Preto je dôležité vytvoriť podporné a rešpektujúce prostredie na učenie.

Metodické pokyny k učebnému plánu obsahujú praktické kroky, ktoré v tom pomáhajú, napríklad:

- stanoviť pravidlá striedania sa v diskusií
- využívať vizuálne pomôcky na podporu diskusií
- neponáhľať sa a uistiť sa, že je všetko pochopené

Medzi tieto metódy patrí aj poskytovanie osobnej podpory v prípade potreby, podávanie jasných pokynov krok za krokom v posunkovom jazyku a využívanie rekvizít alebo vizuálnych pomôcok pri hraní rolí.

7.4 Účasť a posilňovanie postavenia

Účasť je základným princípom projektu DCHD. Učebný plán podporuje účasť prostredníctvom interaktívnych metód výučby, ako sú diskusie, kritické myslenie a skupinová práca. Tieto metódy pomáhajú študentom vytvárať si vlastné názory, pochopiť iné pohľady a stať sa nezávislejšími. Cieľom samostatného učenia je takisto podporovať túto nezávislosť.

Pracovníci s nepočujúcimi mladými ľuďmi sú vnímaní aj ako vzory pre rovesníkov. Ich aktívna účasť prispieva k vytváraniu prostredia, v ktorom sa nepočujúci mladí ľudia môžu zapájať s väčšou sebadôverou.

7.5 Prístupnosť

Workshopy sú koncipované tak, aby boli veľmi interaktívne, a preto fungujú najlepšie, ak sa účastníci počas celého priebehu aktívne zapájajú. Zvyčajne prebiehajú najhladšie, keď celá skupina používa rovnaký posunkový jazyk.

Tieto materiály sú určené pre nepočujúcich mladých ľudí, ktorí ovládajú posunkový jazyk. Workshopy však môžete prispôbiť aj pre skupinu nepočujúcich (mladých) ľudí, ktorí si v posunkovom jazyku ešte nie sú istí. V takom prípade môžete zvážiť zapojenie tlmočníka posunkového jazyka a tlmočníka, ktorý prepisuje reč do textu, aby boli kľúčové informácie k dispozícii aj v písomnej forme.

Ak pracujete so skupinou počujúcich ľudí, workshopy je v zásade možné prispôbiť aj pre nich. V takom prípade by ste mali zvážiť prítomnosť tlmočníkov posunkového jazyka, v ideálnom prípade aspoň dvoch.

8. Ako využívať workshopy

8.1 Odporúčané postupy v rámci učebného plánu

Tento učebný plán môžete využívať rôznymi spôsobmi v závislosti od prostredia a času, ktorý máte k dispozícii.

Kompletný kurz

Kompletný kurz zahŕňa 10 tém v rámci kombinovaného vzdelávania a celkovo trvá 30 hodín.

Vyberte si a kombinujte

Môžete si tiež vybrať jednotlivé témy a využiť ich ako samostatné workshopy. Štruktúra učebného plánu umožňuje flexibilitu pri realizácii a zároveň podporuje rôzne štýly a preferencie v učení.

8.2 Časový harmonogram a formáty seminárov

Každá téma je naplánovaná na 3 hodiny. V pláne školenia sú témy často rozdelené do dvoch častí, z ktorých každá trvá približne 1,5 hodiny. Vďaka tomu je jednoduchšie prezentovať obsah takto:

- ešte jeden dlhší seminár, alebo
- dva kratšie semináre v rôznych dňoch

Kurz je koncipovaný tak, aby sa dal realizovať aj formou osobnej výučby, aj virtuálne, keďže skupinové diskusie a praktické cvičenia je možné uskutočňovať osobne alebo online.

8.3 Kontrolný zoznam pre moderovanie

Pred začatím workshopu skontrolujte základné vybavenie a materiály uvedené v pláne školenia. V závislosti od témy to môže zahŕňať:

- projektor a zariadenie na prehrávanie videí
- online nástroje, ako napríklad Jamboard, určené na prácu v skupine
- zdroje, ako sú archívne materiály alebo materiály z minulosti, ak to téma vyžaduje

Nezabudnite tiež na bezbariérový prístup:

- Uistite sa, že obrázky a videá sú zrozumiteľné a ľahko sledovateľné
- využívať vyučovacie metódy, ktoré sú prispôsobené potrebám nepočujúcich a zohľadňujú kultúrne špecifiká
- pripraviť sa spolu s tlmočníkmi posunkového jazyka (pozri bod 7.5)

8.4 Riadenie skupinovej dynamiky

Učebný plán je postavený na interaktívnych metódach, ako sú diskusie, medzigeneračné diskusie, vzdelávacie výlety a hranie rolí.

Na podporu dobrej skupinovej dynamiky odporúčame:

- vytváranie skupín, ktoré sú čo najrozmanitejšie, ale zároveň hovoria rovnakým jazykom
- stanovenie jasných pravidiel pre striedanie sa pri odovzdávaní slova
- venovať dostatok času príprave a spätnej väzbe (napríklad pri hraní rolí)
- pred pokračovaním sa uistiť, že všetci pochopili úlohu

9. Diferenciácia a adaptácia

9.1 Rozlíšenie podľa veku a životných skúseností

Tento vzdelávací program je určený pre nepočujúcich mladých ľudí vo veku od 16 do 25 rokov, pričom ako lektori pôsobia pracovníci s mládežou vo veku od 18 rokov. V rámci tohto vekového rozpätia sa môžu skúsenosti jednotlivých ľudí veľmi líšiť. Analýza potrieb napríklad opisuje, ako sa niektorí nepočujúci mladí ľudia s kultúrou nepočujúcich zoznámia až neskôr v dospievaní, najmä ak vyrastali v rodinách, kde nikto nebol nepočujúci, a navštevovali bežné školy.

Vďaka tomu môžete prispôbiť rozsah poskytovaných základných informácií a čas venovaný diskusii a reflexii, pričom môžete naďalej využívať rovnakú štruktúru workshopu.

9.2 Rozlišovanie podľa jazyka a gramotnosti

Projekt využíva koncepciu, ktorá zohľadňuje rôzne jazykové zázemie a úrovne gramotnosti. Obmedzuje používanie dlhých textov, využíva viac vizuálnych prvkov a napomáha porozumeniu prostredníctvom posunkového jazyka a obrázkov.

Ak sú vo vašej krajine nepočujúci ľudia, ktorí nie sú oboznámení s určitými vetami, kontextmi alebo slovami, projekt odporúča poskytnúť dodatočné vysvetlenia v texte a vo videách.

9.3 Rozlišovanie podľa špeciálnych potrieb

Koncepcia prístupnosti projektu zohľadňuje aj účastníkov, ktorí môžu potrebovať dodatočnú podporu, vrátane ľudí s nižším vzdelaním alebo nižšou gramotnosťou, ľudí s migračným pôvodom a obmedzenou znalosťou národného jazyka, ako aj ľudí s mentálnym postihnutím. Súčasťou tohto prístupu sú vizuálne obrázky v kombinácii s posunkovým jazykom.

Pokyny k postupu zahŕňajú aj poskytovanie osobnej podpory v prípade potreby a jasné podrobné pokyny v posunkovom jazyku.

9.4 Prispôsobenie rôznym kontextom

Projekt nadväzuje na rôzne prostredia, v ktorých sa nepočujúci mladí ľudia vzdelávajú a stretávajú s ostatnými. Uznáva, že nepočujúci žiaci môžu navštevovať bežné školy alebo školy pre nepočujúcich a že v oboch prostrediach môžu existovať medzery vo vzdelávaní o kultúre nepočujúcich. Školy pre nepočujúcich nie sú hlavnou cieľovou

skupinou, sú však dôležitými partnermi pri využívaní materiálov a pri skúmaní možností budúcej spolupráce.

Vzhľadom na to, že ide o kombinovaný vzdelávací program, je možné ho využiť aj v rámci práce s mládežou, kde sa spájajú online nástroje s osobnými aktivitami.

9.5 Prispôsobenie pre rôzne vekové skupiny

Počas pilotnej fázy projektu sa niektoré workshopy vyskúšali aj s účastníkmi, ktorí boli starší ako hlavná cieľová skupina. Fungovalo to dobre. Mnohí starší Nepočujúci účastníci sa o Štúdiu Nepočujúcich v škole neučili. Často vyrastali prevažne s počujúcimi učiteľmi a mali obmedzený kontakt s Nepočujúcimi vzormi. Uvádzali, že tieto materiály skutočne obohatili ich identitu aj v neskoršom veku, a s workshopmi boli spokojní.

Pri práci so staršími skupinami môže byť potrebné prispôbiť použité metódy. Niektorí účastníci možno nie sú zvyknutí na neformálne vzdelávanie. Môžu byť zvyknutí na výučbu, ktorú vedie učiteľ, a možno neočakávajú, že sa budú aktívne podieľať na dianí v rámci workshopu. Ak plánujete sériu workshopov, môže byť užitočné prejsť pomalším tempom od aktivít zameraných na učiteľa k aktivitám s väčším dôrazom na účasť účastníkov, aby si ľudia mohli vybudovať sebavedomie a cítili sa pri účasti pohodlne.

10. Reflexia, hodnotenie a uznanie

10.1 Ako hodnotiť vzdelávanie v neformálnych prostrediach

Tento učebný plán zahŕňa rôzne spôsoby hodnotenia vedomostí. V rámci tohto rámca je uvedených mnoho nápadov, ako napríklad rozhovory, zhodnotenie, kvízy, zbieranie fotografií, úlohy s podpísaným vysvetlením, prezentácie, výskumné úlohy, koláže a rozprávanie príbehov.

Učebný plán obsahuje aj praktické cvičenia k jednotlivým témam a jeho celkovým cieľom je pomôcť študentom zapamätať si prebratú látku a neskôr ju samostatne uplatňovať.

Hoci balíčky workshopov obsahujú niekoľko hotových hodnotiacich úloh, vy ako lektor máte možnosť vymyslieť aj novú formu hodnotenia, ktorá bude lepšie vyhovovať vašej skupine účastníkov.

10.2 Využívanie nástrojov na sebahodnotenie a formulárov na spätnú väzbu

Súčasťou balíka workshopu je niekoľko dotazníkov na sebahodnotenie.

Abý bolo hodnotenie dostupné v posunkovom jazyku, tento rámec poskytuje jasné usmerenia, napríklad:

- návody vo forme videí v posunkovom jazyku
- vizuálne pomôcky, ako sú diagramy a infografiky
- umožňujúce podpísané odpovede prostredníctvom videozáznamov
- v prípade potreby poskytnúť viac času
- podpora tlmočníka v prípade potreby
- otázky v písomnej aj v posunkovej forme
- prehľadné hodnotiace kritériá v písomnej a podpísanej podobe
- spätná väzba v posunkovom jazyku

10.3 Certifikácia a uznávanie

Ku každej téme sú priložené osvedčenia o účasti.

Po absolvovaní školenia skupiny nepočujúcich účastníkov môžete zvážiť vydanie osvedčenia ako uznanie získaných vedomostí, zručností a postojov. Osvedčenie by malo obsahovať aspoň:

- odkaz na projekt DCHD a túto príručku
- meno lektora
- vzdelávacie ciele
- nadobudnuté vedomosti, zručnosti a postoje
- dátum dokončenia

10.4 Uznávanie kompetencií (EQF)

10.4.1 Čo je EQF?

Európsky rámec kvalifikácií (EQF) je spoločný európsky referenčný nástroj, ktorý pomáha ľuďom porozumieť vzdelávaniu v rôznych krajinách a prostrediach a porovnávať ho. Využívajú ho vo formálnom vzdelávaní, môže však slúžiť aj na podporu neformálneho vzdeláva-

nia, napríklad v oblasti práce s mládežou, pretože opisuje vzdelávanie praktickým spôsobom: čo človek chápe, čo vie robiť a do akej miery dokáže samostatne využívať nadobudnuté vedomosti.

EQF má 8 úrovní (EQF 1–8). Tieto úrovne nepopisujú „hodnotu“ človeka a nejde o školský systém hodnotenia. Opisujú skôr typ a zložitosť výsledkov vzdelávania. To je užitočné v oblasti Štúdia Nepočujúcich, pretože Nepočujúci mladí ľudia majú často veľmi odlišný prístup k poznatkom o kultúre Nepočujúcich, k vzorom medzi Nepočujúcimi a k príležitostiam na vzdelávanie. Prepojenie workshopov s úrovňami EQF uľahčuje vysvetlenie toho, čo sa workshop snaží rozvíjať, a pomáha lektorom prispôbiť tú istú tému pre rôzne skupiny. V tejto príručke sú workshopy prepojené s úrovňami EQF, aby sa podporila transparentnosť a uznávanie. Účastníkom to pomôže sledovať vlastný pokrok, lektorom pomôže zvoliť primeranú úroveň náročnosti a organizáciám pomôže opísať výsledky vzdelávania pri vydávaní osvedčení.

10.4.2 8 úrovní EQF v jednoduchom jazyku

Nižšie je uvedené zjednodušené vysvetlenie všetkých úrovní EQF. V praxi sa môže stať, že workshopy čiastočne presahujú jednotlivé úrovne a v skupine môžu byť účastníci na rôznych úrovniach.

Úroveň 1 EQF – Prvé kroky

- **Vedomosti:** základné fakty a jednoduché pojmy
- **Schopnosti:** dodržiavať jasné pokyny, vykonávať jednoduché úlohy
- **Zodpovednosť/samostatnosť:** potrebuje podporu; pracuje pod dôkladným dohľadom

Úroveň 2 EQF – Základné vedomosti

- **Vedomosti:** základné pochopenie témy a jednoduchých pravidiel
- **Schopnosti:** používať jednoduché nástroje alebo metódy; vykonávať bežné úlohy
- **Zodpovednosť/samostatnosť:** dokáže pracovať do určitej miery samostatne, ale stále potrebuje pomoc

Úroveň 3 EQF – Praktické zručnosti a väčšia istota

- **Vedomosti:** ovláda dôležité pojmy; rozumie dôvodom a príkladom
- **Schopnosti:** vyberať zo známych postupov; riešiť známe úlohy
- **Zodpovednosť/samostatnosť:** vie si naplánovať menšie kroky a prevziať zodpovednosť za vlastnú prácu v známych situáciách

Úroveň 4 EQF – Samostatnosť v známych situáciách

- **Vedomosti:** široké znalosti v danej oblasti
- **Schopnosti:** vyberať a uplatňovať rôzne metódy; riešiť problémy; vysvetľovať svoje rozhodnutia
- **Zodpovednosť/samostatnosť:** pracuje samostatne; vie pomáhať ostatným; preberá zodpovednosť za výsledky v známych situáciách

Úroveň 5 EQF – Uplatňovanie a zdokonaľovanie

- **Vedomosti:** odborné vedomosti s uvedomením si vlastných obmedzení (čo viete a čo nevíte)
- **Schopnosti:** vyvíjať riešenia, zdokonaľovať metódy, spájať informácie z rôznych zdrojov

- **Zodpovednosť/samostatnosť:** riadi vlastné vzdelávanie; vie usmerňovať ostatných; preberá zodpovednosť za kvalitu v rôznych situáciách

Úroveň 6 EQF – Hlboké pochopenie a kritické myslenie

- **Vedomosti:** pokročilé znalosti; kritické pochopenie teórií a myšlienok
- **Schopnosti:** analyzovať, interpretovať a hodnotiť; riešiť zložité problémy
- **Zodpovednosť/samostatnosť:** prijíma rozhodnutia v zložitých situáciách; preberá zodpovednosť za svoj profesionálny rozvoj a za prácu ostatných

Úroveň 7 EQF – Vysoko špecializované a strategické

- **Vedomosti:** vysoko špecializované znalosti; spájajú teóriu s praxou; prinášajú nové nápady v danej oblasti
- **Schopnosti:** navrhovať stratégie; integrovať vedomosti; vyhodnocovať dôkazy; riadiť komplexné projekty
- **Zodpovednosť/samostatnosť:** vedie a mení pracovné alebo vzdelávacie prostredie; preberá zodpovednosť za rozhodnutia v neistých situáciách

Úroveň 8 rámca EQF – úroveň odborníka

- **Vedomosti:** poznatky na najvyššej úrovni danej oblasti
- **Schopnosti:** vytvárať nové prístupy; riešiť problémy inovatívnymi spôsobmi; prispievať k výskumu a vývoju
- **Zodpovednosť/samostatnosť:** preukazuje vodcovské schopnosti a integritu na najvyššej úrovni; formuje oblasť pôsobnosti a podporuje ostatných v rozvoji odbornosti

10.4.3 Ako sa v tejto príručke používajú úrovne EQF

Každý workshop v tejto príručke je priradený k jednej alebo viacerým úrovňam EQF. Toto priradenie opisuje typ vzdelávania, na ktorý je workshop zameraný. Niektoré workshopy sa napríklad zameriavajú na osvojenie si kľúčových pojmov z oblasti Štúdia Nepočujúcich a spoločnej terminológie. Iné sa viac zameriavajú na komunikáciu, reflexiu a účasť v skupine. Niektoré workshopy vyzývajú účastníkov, aby analyzovali mocenské vzťahy, identitu, jazykovú politiku alebo reprezentáciu, čo zvyčajne vyžaduje abstraktnejšie myslenie a samostatnejšiu diskusiu.

Keďže účastníci môžu mať veľmi odlišné východiskové pozície, prepojenie s EQF nemá za cieľ skupinu „označiť“. Ide skôr o nástroj na podporu plánovania a prispôsobenia. Môžete ho využiť na rozhodnutie, aké základné vedomosti skupina potrebuje, akú mieru podpory jej poskytnúť a aké výsledky sú v rámci času trvania workshopu reálne dosiahnuteľné.

10.4.4 Využitie EQF na zjednodušenie alebo sťaženie workshopu

EQF môžete využiť ako praktický nástroj na prispôsobenie obsahu. To znamená, že zachováte rovnakú tému a štruktúru workshopu, ale prispôsobíte úroveň náročnosti tak, aby bol workshop pre vašu skupinu prístupný a zmysluplný.

Účinným spôsobom, ako to dosiahnuť, je upraviť štyri prvky:

- **Vstup:** koľko informácií poskytnete a v akej forme (posunkový jazyk, obrázky, krátky text, príklady)
- **Úloha:** čo účastníci robia s informáciami (rozpoznávajú, opisujú, porovnávajú, analyzujú, vytvárajú)
- **Podpora:** v akej miere poskytujete štruktúru a usmerňovanie (krok za krokom, ukážky, šablóny, vzájomná podpora)

- **Výstup:** spôsob, akým účastníci prezentujú nadobudnuté vedomosti (diskusia, video s titulkami, plagát, prezentácia, malý projekt)

Ak chcete workshop zjednodušiť (tak, aby zodpovedal úrovni 1–2 EQF), cieľom je často podporiť pochopenie a sebavedomie. Môžete spomaliť tempo, poskytovať jasnejšie pokyny krok za krokom a zamerať sa na rozpoznávanie a opisovanie kľúčových myšlienok. Môžete tiež obmedziť čítanie a písanie a ponúknuť viac vizuálnych a posunkovaných vysvetlení. Účastníci môžu preukázať svoje vedomosti prostredníctvom krátkych odpovedí v posunkovom jazyku, úloh zameraných na triedenie a spájanie alebo jednoduchých kvízov.

Ak chcete zvýšiť náročnosť workshopu (tak, aby sa priblížil úrovni EQF 4–6 a vyššej), cieľom je často posilniť samostatnosť účastníkov a prehĺbiť ich znalosti. Môžete predstaviť viacero pohľadov, požiadať účastníkov, aby zdôvodnili svoje názory, a využiť príklady zo skutočného života, kde neexistuje jediná správna odpoveď. Účastníkom môžete tiež zveriť väčšiu zodpovednosť pri práci v skupinách, napríklad tým, že im pridelite úlohy, požiadate ich, aby viedli časť diskusie, alebo aby vytvorili výstup pre ostatných.

Príklady **prístupných výstupov** (často užitočné pre úrovne EQF 1–2):

- párovanie a triedenie kariet alebo obrázkov
- stručné podpísané vysvetlenia kľúčových pojmov
- výber z príkladov („Ktorý príklad sa hodí najlepšie a prečo?“)

Príklady **náročnejších výstupov** (často užitočné pre úrovne EQF 4–6):

- diskusia alebo debata založená na úlohách s argumentáciou
- analýza prípadovej štúdie (čo sa stalo, prečo je to dôležité, čo by sa malo zmeniť)
- skupinový výstup, napríklad krátke video, plagát, krátka prezentácia alebo aktivita v rámci vzájomného učenia

10.4.5 Praktické príklady diferenciacie na základe jednej témy workshopu

Tú istú tému je možné ponúknuť na rôznych úrovniach EQF zmenou úlohy a výsledku. To vám môže pomôcť zorganizovať ten istý workshop s rôznymi skupinami alebo opakovať tému v rámci série s postupne väčšou hĺbkou.

Príklad témy: Identita a komunita Nepočujúcich

- **EQF 1–2:** rozpoznávať kľúčové slová a pojmy (Nepočujúci, počujúci, posunkový jazyk, komunita).
Výstup: triedenie obrázkov + krátke vysvetlenie v posunkovom jazyku.
- **EQF 3–4:** opísať svoje vlastné skúsenosti a porovnať ich so skúsenosťami ostatných členov skupiny.
Výstup: skupinová diskusia + jednoduché otázky na zamyslenie (v posunkovom jazyku alebo písomne).
- **EQF 5–6:** analýza prekážok a podporných faktorov (rodina, škola, dostupnosť, jazyková politika).
Výstup: analýza prípadovej štúdie + návrhy opatrení.
- **EQF 7–8** (v prípade práce s pokročilými skupinami): navrhnuť malú osvetovú aktivitu alebo stratégiu presadzovania záujmov.
Výstup: plán, odôvodnenie a vyhodnotenie dosahu.

Príklad témy: História Nepočujúcich

- **EQF 1-2:** časová os s kľúčovými udalosťami a základnými faktami.
Výstup: priradovanie dátumov a obrázkov + krátke zhrnutie v posunkovom jazyku.
- **EQF 3-4:** diskutovať o príčinách a dôsledkoch v životoch Nepočujúcich ľudí.
Výstup: diskusia v malých skupinách + prezentácia.
- **EQF 5-6:** porovnať rôzne zdroje a pohľady (kto rozpráva históriu a prečo).
Výstup: porovnanie zdrojov + úvaha o spôsobe podania.

10.4.6 Využitie EQF na reflexiu a uznávanie

EQF môže tiež podporovať reflexiu, pretože vám pomáha prispôsobiť otázky typu vzdelávania, o ktoré sa snažíte. Nižšie úrovne sa často zameriavajú na zapamätanie si a pochopenie. Stredné úrovne sa viac zameriavajú na uplatňovanie vedomostí a ich prepojenie so skúsenosťami. Vyššie úrovne sa viac zameriavajú na analýzu, posudzovanie a plánovanie zmien.

Na záver workshopu môžete použiť otázky ako napríklad tieto:

- **EQF 1-2:** Aké tri nové slová alebo pojmy ste sa dnes naučili?
- **EQF 3-4:** Aký príklad z vášho života súvisí s dnešnou témou?
- **EQF 5-6:** Čo sa zmenilo vo vašom pohľade na túto tému? Čo by ste odporučili na zlepšenie situácie?
- **EQF 7-8** (pokročilé skupiny): Akú stratégiu by ste zvolili a ako by ste posúdili, či funguje?

Pri predkladaní osvedčení môžete ako súčasť opisu výsledkov vzdelávania uviesť úroveň (úrovne) EQF. To prispieva k uznávaniu vzdelávania z neformálneho vzdelávania jasným a zrozumiteľným spôsobom, pričom sa naďalej kladie dôraz na účasť, rozvoj identity a praktické vzdelávanie v skupine.

11. Zdroje a ďalšie kroky

11.1 Používanie digitálnej príručky a platformy

Všetky materiály sú zhromaždené v tejto príručke a v digitálnej príručke. Tieto materiály sú k dispozícii na stiahnutie na webovej stránke.

11.2 Videotéka a ako začleniť videá do seminárov

Učebný plán využíva súbor videí na samoštúdium a výučbu prostredníctvom videí. Súčasťou workshopov je aj 20 vzdelávacích videí v rôznych formátoch (napríklad vysvetľujúce videá, skeče, animácie a krátke dokumentárne filmy). Na každý workshop pripadá jedno video. Učebný plán odkazuje na tieto videá na podporu aktivít, pričom ich možno sledovať aj samostatne ako samostatné vzdelávacie zdroje alebo ako prípravu pred workshopom (domáca úloha).

11.3 Dostupné jazyky

Táto príručka podporuje výučbu v niekoľkých písomných jazykoch a posunkových jazykoch. Písomné materiály sú k dispozícii v:

- holandčine,
- nemčine,
- slovenčine,
- taliančine a
- angličtine

Videá sú k dispozícii v:

- Holandskom posunkovom jazyku
- Rakúskom posunkovom jazyku
- Talianskom posunkovom jazyku
- Slovenskom posunkovom jazyku

11.4 Ďalšie čítanie a inšpirácia

V rámci projektu sa tiež zhromaždili nápady týkajúce sa prenositeľnosti a udržateľnosti, ktoré môžu inšpirovať ďalšie aktivity. Medzi príklady patria: rozhovory s ľuďmi alebo odborníkmi, tvorba videí, využívanie interaktívnych nástrojov ako Kahoot alebo Menti, krátke výskumy a prezentácie, realizácia fotografického projektu, návštevy miest pre nepočujúcich a zhromažďovanie existujúcich zdrojov.

11.5 Kontakty a profesijné komunity

Dlhodobým cieľom projektu je vybudovať sieť pedagógov v oblasti Štúdia Nepočujúcich. Úlohou tejto siete je podporovať neustále vzdelávanie, spoluprácu, inovácie a uznanie práce s mládežou v tejto oblasti. Viac informácií o tejto sieti nájdete na webovej stránke www.deafstudies.eu.

11.6 Sociálne médiá

DCHD má svoje vlastné kanály na sociálnych sieťach. Ak organizujete workshopy, veľmi by sme ocenili, keby ste s nami zdieľali príspevky alebo nás v nich označili.

Facebook: facebook.com/Deaf-Culture-Heritage-and-Diversity

Instagram: @deafstudies.eu

YouTube: @deafstudies-eu

11.7 Spätaná väzba

Uvítame akúkoľvek spätnú väzbu týkajúcu sa tejto príručky, workshopov, metód, videí atď. Môžete sa s nami podeliť aj o nápady, ako môžeme pokračovať v práci DCHD a v oblasti Štúdia Nepočujúcich pre (mladých) Nepočujúcich ľudí. Je celkom možné, že DCHD bude v budúcnosti realizovať ďalšie projekty.

Prosím, pošlite ich prostredníctvom súkromnej správy na sociálnych sieťach alebo e-mailom koordinátorovi projektu: info@turkoois.eu.

WORKSHOPY A PLÁNY LEKCIÍ

Workshop 1.1

Kultúrne zvyky a tradície Nepočujúcich ľudí

Spoločne objavujeme kultúru Nepočujúcich

Trvanie: 90 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**

Účastníci budú:

- získať hlboké poznatky o komunite Nepočujúcich, vrátane jej kultúrnych zvyklostí, hodnôt a tradícií;
- chápať význam zachovávanía týchto tradícií v širšom spoločenskom kontexte, vrátane ich pôvodu, ako sú útlak, komunikácia, jazyk a zdieľanie spoločných skúseností;
- schopní rozlíšiť kľúčové rozdiely medzi kultúrami väčšiny a menšín, najmä pokiaľ ide o kultúru Nepočujúcich.

- **Schopnosti:**

Účastníci budú:

- Učiť sa, ako vyhľadávať a zhromažďovať informácie o kultúre a tradíciách Nepočujúcich;
- Vytvárať jednoduché a prehľadné prezentácie (napr. v programe PowerPoint), aby mohli zdieľať to, čo sa naučili;
- Prehľadne vysvetlovať kultúru Nepočujúcich ľuďom, ktorí ju možno nepoznajú;
- Spolupracovať v skupine, aby si vymieňali nápady a spoločne pracovali na prezentácii alebo projekte.

- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť):**

Účastníci budú:

- vedieť uplatňovať svoje znalosti o kultúre a tradíciách Nepočujúcich v oblasti ľudských práv a zdôrazňovať hodnotu rozmanitosti;
- vysvetlovať kultúru Nepočujúcich ako široký pojem, a nie ako konkrétnu odpoveď na otázky neinformovaných počujúcich ľudí, čím jej dodajú hlbší význam;
- rozvíjať schopnosť efektívne spolupracovať v tíme a vytvárať podnetné prezentácie.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Samostatné štúdium
- Hranie rolí
- Práca v skupinách
- Úloha

Teoretické pozadie:

Kultúra Nepočujúcich označuje sociálnu a kultúrnu identitu, hodnoty, zvyky, tradície a spoločné skúsenosti Nepočujúcich ľudí, najmä tých, ktorí používajú posunkový jazyk ako svoj

primárny spôsob komunikácie. Ide o samostatnú kultúrnu skupinu s vlastným jazykom, tradíciami a spoločenskými normami, ktorá sa od bežnej kultúry počujúcich líši v niekoľkých kľúčových aspektoch.

Medzi hlavné kultúrne zvyky a tradície komunity Nepočujúcich patria:

- Posunkový jazyk
- Zvyky a pravidlá spoločenského správania
- Hodnoty Nepočujúcich
- Literatúra Nepočujúcich (humor, poézia, Visual Vernacular, poviedky atď.)
- Umenie Nepočujúcich
- História Nepočujúcich
- Organizácie, združenia a kluby Nepočujúcich
- Kultúrne podujatia a festivaly
- a ďalšie...

Komunity Nepočujúcich nie sú viazané na konkrétnu geografickú polohu, ale spája ich spoločná skúsenosť s nepočujúcim životom, ktorý vnímajú ako formu pozitívnej odlišnosti. Posunkový jazyk slúži ako ich prirodzený jazyk a vyvracia patologický pohľad, ktorý považuje nepočujúcnosť za stav, ktorý treba „napraviť“ pomocou sluchových pomôcok.

Na rozdiel od etnických komunit, kde sa kultúra odovzdáva vertikálne z generácie na generáciu, je odovzdávanie kultúry v komunite Nepočujúcich predovšetkým horizontálne. Zvyky a tradície si vymieňajú rovesníci, ktorých spája spoločná skutočnosť, že sú Nepočujúci. K tomuto odovzdávaniu kultúry dochádza prostredníctvom škôl pre Nepočujúcich, združení či organizácií a rodín, ktoré posilňujú silný a prepojený pocit spolupatričnosti.

Nepočujúci ľudia majú špecifické vedomosti o svojej vlastnej kultúre. Poznajú svojich vodcov, dôležité udalosti v histórii Nepočujúcich, hodnoty komunity Nepočujúcich, jej zvyky a reprezentatívne združenia. Komunita Nepočujúcich však zároveň čelila systematickému utláčaniu v dôsledku audizmu, formy diskriminácie, ktorá uprednostňuje schopnosť počuť a marginalizuje Nepočujúcich. Toto vylúčenie sa v minulosti snažilo znehodnotiť posunkové jazyky a presadiť oralistické prístupy, čím podkopávalo identitu Nepočujúcich a ich sebavyjadrenie.

Napriek tomuto útlaku našli Nepočujúci ľudia silu vo svojich spoločných skúsenostiach. Koncept „Deafhood“ zdôrazňuje jedinečnú cestu Nepočujúcich pri prijímaní svojej identity, odporovaní voči audizmu a budovaní pocitu spolupatričnosti. Vďaka vzájomnej podpore a porozumeniu vytvorila komunita Nepočujúcich bohatý kultúrny priestor, v ktorom si jej členovia navzájom dodávajú silu, oslavujú svoje dedičstvo a zasadzujú sa za svoje práva.

Pre Nepočujúcich je pochopenie vlastnej kultúry a histórie dôležité pre sebarealizáciu a pre obranu proti diskriminácii v spoločnostiach zameraných na sluch. Toto uvedomenie posilňuje identitu, odolnosť a schopnosti presadzovať svoje záujmy. Okrem toho kultúrne zvyky a tradície zohrávajú kľúčovú úlohu pri zachovaní komunity Nepočujúcich.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)
5 minút	Úvodná aktivita: Čo je kultúra?
10 minút	Úvod do témy kultúra

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)
15 minút	Otázka: A my, Nepočujúci, máme svoju vlastnú kultúru? Úvod do kultúry nepočujúcich
10 minút	Otázka: Aké sú rozdiely medzi komunitou Nepočujúcich a ostatnými komunitami?
30 minút	Skupinový výskum a príprava krátkej prezentácie
Poznámka: Výber kultúrnej tradície pre každú skupinu	
20 minút	Prezentácia každej pracovnej skupiny
Poznámka: Dĺžka každej prezentácie závisí od počtu pracovných skupín.	

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Holcomb, T. K. (2023). Introduction to Deaf culture (2nd ed.). Oxford University Press.

<http://www.introductiontodeafculture.com/intro-to-deaf-culture.html>

Ladd, P. (2003). Understanding deaf culture: In search of deafhood. Multilingual Matters.

Lane, H., Pillard, R. C., & Hedberg, U. (2011). The people of the eye: Deaf ethnicity and ancestry. Oxford University Press.

Workshop 1.2

Podujatia a organizácie Nepočujúcich

Pozrime sa bližšie na aktivity komunity Nepočujúcich

Trvanie: 90 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**

Účastníci budú:

- získať hlbšie pochopenie organizácií Nepočujúcich na rôznych úrovniach – medzinárodnej, národnej, regionálnej a miestnej – a ich aktivít v rôznych oblastiach záujmu.
- získať podrobné znalosti o organizačných štruktúrach a systémoch v komunite Nepočujúcich.
- učiť sa analyzovať organizáciu pomocou metódy SWOT.

- **Schopnosti:**

Účastníci budú:

- objavovať organizácie a kluby Nepočujúcich na rôznych úrovniach a v rôznych oblastiach záujmu
- zdieľať postrehy a diskutovať o činnosti týchto organizácií
- analyzovať organizácie alebo podujatia pomocou metódy SWOT
- vyhľadávať organizácie a podujatia Nepočujúcich

- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť):**

Účastníci budú:

- zoznamovať sa s organizačným systémom v komunite Nepočujúcich
- vedieť, ako vyhľadať príslušné organizácie a nadviazať s nimi kontakt s cieľom získať podporu alebo sa zúčastniť na ich podujatiach.
- získať schopnosť kriticky posudzovať silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby organizácie. Tieto vedomosti ich môžu inšpirovať k budúcej angažovanosti v organizáciách, ktoré zodpovedajú ich záujmom.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Samostatné štúdium
- Vzdelávacie cesty
- Práca v skupinách
- Celá trieda

Teoretické pozadie:

Komunitu Nepočujúcich obohacuje široká škála organizácií a združení, ktoré uspokojujú jej sociálne, kultúrne, športové, politické a duchovné potreby. Tieto skupiny vytvárajú priestory pre Nepočujúcich, kde sa jednotlivci môžu voľne dorozumievať posunkovým jazykom a komunikovať s ostatnými bez bariér či predsudkov, zdieľať skúsenosti a vymieňať si rady. Vďaka tomuto zdieľaniu sa môžu konečne spojiť s ľuďmi, ktorí im skutočne rozumejú. V

praxi tieto organizácie ponúkajú rôzne služby, vrátane kultúrnych a spoločenských aktivít, športových podujatí, politického lobingu a duchovných zážitkov.

Komunita Nepočujúcich je rozmanitá a zahŕňa množstvo záujmových skupín, ktoré sa venujú potrebám konkrétnych skupín. Medzi príklady patria organizácie Nepočujúcich žien, Nepočujúci a Nevidiaci, skupiny Nepočujúcich BIPOC, komunity Nepočujúcich LGBTQIA+ a rôzne náboženské skupiny. Tieto organizácie zabezpečujú, aby boli zastúpené rôznorodé skúsenosti a pohľady všetkých členov komunity Nepočujúcich.

Existujú organizácie na miestnej, národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, ktoré sa venujú rôznym oblastiam záujmu. Často organizujú podujatia, na ktorých sa stretávajú Nepočujúci ľudia z rôznych prostredí, čím vytvárajú príležitosti na nadväzovanie kontaktov, kultúrnu výmenu a presadzovanie záujmov.

Level ↓ Oblasť →	Spoločensko-politická	Mládež	Šport
Medzinárodný	Svetová federácia Nepočujúcich (WFD): Medzinárodná organizácia, ktorá podporuje národné združenia nepočujúcich a organizuje podujatia, ako je kongres WFD a konferencia WFD. http://wfdeaf.org/	Sekcia mládeže Svetovej federácie Nepočujúcich (WFDYS) a jej tábory pre mládež, juniorov a deti. http://www.wfdys.org/	Medzinárodný športový výbor Nepočujúcich (ICSD) organizuje Deaflympiádu a majstrovstvá sveta Nepočujúcich v rôznych športových disciplínach. http://www.deaflympics.com/
Regionálny	Európska únia nepočujúcich (EUD) https://www.eud.eu/ Niekoľko regionálnych sekretariátov WFD http://wfdeaf.org/who-we-are/our-team/	Európska únia nepočujúcich mladých ľudí (EUDY), https://eudy.info/ DNUR (Mládežnícke združenie nepočujúcich v severských krajinách). Aj tu organizujú tábory pre rôzne vekové kategórie a festivaly.	Organizácie ako Európska športová organizácia nepočujúcich (EDSO), Panamerická športová organizácia nepočujúcich (PANAMDES), Ázijsko-tichomorská športová konfederácia nepočujúcich (APDSC) a Africká športová konfederácia nepočujúcich (CADS) organizujú svoje majstrovstvá, na ktorých sa predstavujú rôzne športy určené

Level ↓ Oblasť →	Spoločensko- -politická	Mládež	Šport
			špeciálne pre Nepočujúcich športovcov.
Národný	V každej krajine pôsobí Národná asociácia Nepočujúcich, ktorá zastupuje Nepočujúcich v rôznych inštitúciách. Organizuje rôzne podujatia, ako napríklad Medzinárodný týždeň Nepočujúcich a Medzinárodný deň Nepočujúcich.	Vaša národná asociácia/výbor Nepočujúcich mladých ľudí. Môže organizovať tábory, aktivity a festivaly pre mladých ľudí.	Vaša Národná športová federácia Nepočujúcich v spolupráci so športovými klubmi Nepočujúcich organizuje národné majstrovstvá a vyberá športovcov do národných tímov vo všetkých športových odvetviach, ktorí sa zúčastňujú na regionálnych a svetových majstrovstvách Nepočujúcich, ako aj na Deaflympiáde.
Miestny	Rôzne miestne združenia alebo pobočky Nepočujúcich, kluby Nepočujúcich a komunitné podujatia a aktivity.	Rôzne miestne združenia, výbory a kluby Nepočujúcej mládeže môžu organizovať širokú škálu aktivít šitých na mieru pre mládež a deti.	Rôzne športové kluby Nepočujúcich registrujú Nepočujúcich športovcov a umožňujú im účasť na rôznych súťažiach na viacerých úrovniach. Okrem toho môžu tieto kluby organizovať národné majstrovstvá, turnaje a podujatia.

V oblasti umenia Nepočujúcich pôsobia rôzne divadelné a filmové súbory Nepočujúcich a konajú sa kultúrne podujatia na rôznych úrovniach. Medzi významné medzinárodné podujatia patria festival Clin d'Oeil, DeafFest a Medzinárodný filmový festival Nepočujúcich v Tokiu.

V akademickej sfére: Konferencie Nepočujúcich akademikov a výskumníkov, Medzinárodná organizácia histórie Nepočujúcich, Európska únia Nepočujúcich študentov, Medzinárodný kongres o vzdelávaní Nepočujúcich, Dr. Deaf, Formálne a experimentálne pokroky v teórii posunkového jazyka (FEAST) atď.

Ďalšie špecializované skupiny: Existujú aj špecifické organizácie pre rodiny s Nepočujúcimi deťmi, Nepočujúcich rodičov s počujúcimi deťmi a odborníkov, ako sú učitelia posunkového jazyka, tlmočníci a ďalší.

V závislosti od vašej polohy môžete uviesť aj miestne alebo známe združenia a podujatia, ktoré sú relevantné pre váš kontext.

Je dôležité si uvedomiť rozdiel medzi organizáciami „Nepočujúcich“, „pre Nepočujúcich“ a „vedenými Nepočujúcimi“. Organizácie „Nepočujúcich“ a „vedené Nepočujúcimi“ sú riadené a prevádzkované Nepočujúcimi osobami, pričom ich hlavným zameraním je slúžiť komunitě Nepočujúcich. Tieto skupiny odrážajú kultúrnu identitu a hodnoty komunity Nepočujúcich a dbajú na to, aby vedenie a zamestnanci boli prevažne Nepočujúci. Naopak, organizácie „pre“ Nepočujúcich sú zvyčajne riadené počujúcimi osobami a hoci ich cieľom je podporovať Nepočujúcich, ich filozofia nemusí vždy zodpovedať filozofii komunity Nepočujúcich. Preto je nevyhnutné, aby organizácie a projekty týkajúce sa Nepočujúcich vznikali spolu s Nepočujúcimi, ako hovorí príslovie: „Nič o nás bez nás.“

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
15 min	Úvod do témy	Metodika: Interaktívna prednáška Materiály: Počítač, projektor, prezentácia v PowerPoint
20 min	Zoznam organizácií Nepočujúcich a podujatí	Metodika: Brainstorming a myšlienková mapa Materiály: Veľký biely papier a samolepky typu Post-it alebo myšlienková mapa na Google Sites alebo Canva
asi 10 min	Vytvorenie pracovných skupín, výber organizácie, ktorú budeme analyzovať, a stručný úvod do analýzy SWOT	
Poznámka: Pre pokročilých účastníkov		
25 min	SWOT analýza organizácie	Metodika: Práca v skupinách Materiály: Papier a farebné fixky
Poznámka: Pre pokročilých účastníkov		
asi 15 min	Prezentácia každej pracovnej skupiny	Metodika: Krátka prezentácia
Poznámka: Dĺžka prezentácie by mala byť 5 minút v závislosti od počtu členov skupiny.		
5 min	Záverečná diskusia	Metodika: Diskusia v kruhu
Poznámka: Alternatívna aktivita pre začínajúcich účastníkov bez analýzy SWOT		
Dodatočná aktivita: Návšteva organizácie – Metodika: Učenie sa prostredníctvom skúseností		
Poznámka: Tip, ako rozšíriť aktivitu v rámci skupinovej práce		

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Bauman, H. D. L., & Murray, J. J. (2013). Deaf studies in the 21st century: „Deaf-gain,„ and the future of human diversity. In L. J. Davis (Ed.), *The disability studies reader* (4th ed., pp. 246-262). Routledge.

Holcomb, T. K. (2023). *Introduction to Deaf culture* (2nd ed.). Oxford University Press.

<http://www.introductiontodeafculture.com/intro-to-deaf-culture.html>

Workshop 2.1

História a dedičstvo Nepočujúcich

História vzdelávania Nepočujúcich

Trvanie: Teória 60 minút (+70 minút domácej úlohy) a praktická časť/workshop 120 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**

Účastníci budú:

- získať poznatky o vplyve vzdelávania nepočujúcich na jazykový, sociálny, emocionálny a kognitívny vývoj detí a dospelých
- chápať vplyv orálnych metód; orálnych prejavov
- získať prehľad o odlíšení škôl pre nepočujúcich a nedoslýchavých v súvislosti s načúvacími prístrojmi

- **Schopnosti:**

Účastníci budú:

- uvádzať do kontextu vznik škôl pre Nepočujúcich a ich metódy v kontexte danej krajiny
- získať poznatky o historickom vývoji vzdelávania Nepočujúcich a škôl pre Nepočujúcich v celej Európe.
- získať kritický pohľad na hodnotenie rôznych trendov a prostredí vo vzdelávaní.
- schopní zasadzovať historický vývoj v oblasti vzdelávania Nepočujúcich do kontextu a prepojiť ho so súčasnými pomermi.

- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť):**

- Myšlienkové mapy
- Prepojenie nápadov
- Komplexné pochopenie histórie, od minulosti po súčasnosť

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Samostatné štúdium
- Vzdelávacie cesty
- Medzigeneračné diskusie
- Samostatná práca
- Práca v skupinách
- Celá trieda
- Praktické cvičenie
- Úloha

Teoretický kontext:

Vzdelávanie Nepočujúcich v Európe je rôznorodé a zahŕňa rôzne prístupy a modely, ktoré sa líšia v závislosti od krajiny a kultúrneho kontextu. Vzdelávanie Nepočujúcich sa zameriava na špecifické potreby nepočujúcich alebo nedoslýchavých detí a dospievajúcich a venuje sa tak jazykovým, ako aj sociálnym a emocionálnym aspektom učenia. Existujú rôzne

vzdelávacie modely, od vysoko špecializovaných prístupov až po inkluzívne a integračné systémy. Školy pre Nepočujúcich v Európe sa líšia podľa krajiny a regiónu, ale spoločným cieľom je poskytovať kvalitné vzdelávanie deťom s poruchou sluchu. Čoraz viac sa uprednostňuje integračný prístup, pri ktorom sú nepočujúce deti integrované do bežného školského systému a zároveň dostávajú špeciálnu podporu. Posunkový jazyk zohráva ústrednú úlohu, a to ako prostriedok komunikácie, tak aj ako súčasť kultúrnej identity komunity Nepočujúcich. Napriek trendu smerujúcemu k integrácii si špecializované školy pre Nepočujúcich zachovávajú svoj význam.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
40 min	teória/obsah/úvod	Metodika: prednáška Materiály: prezentácia v PPT
Poznámka: učiteľ: prečítať si noviny a články		
10 min	otázky	Metodika: otvorená diskusia Materiály: biela tabuľa/flipchart
10 min	zhrnutie	
10 min	preskúmať domáce úlohy	Metodika: Prednáška Materiály: diskusia
Poznámka: vytvorte skupiny po 2 alebo 3 osoby;		
40 min	skupinová prezentácia domácej úlohy	Metodika: prezentácia / hranie rolí Materiály: PPT
Poznámka: Každý by mal niečo predstaviť.		
10 min	skupinová výmena	Metodika: Diskusia Materiály: flipchart s kľúčovým slovom
Poznámka: vytvoriť témy, ktoré sa zobrazia		
10 min	zhrnutie	Metodika: otvorené fórum
120 min	workshop	Metodika: Výlet Materiály: živá relácia pod dohľadom / odborníka
Poznámka: doplnkový program na rozšírenie a prehľadné znázornenie vedomostí		

Praktická časť/workshop

Budú preskúmané regionálne školy pre Nepočujúcich a naplánovaná sa prehliadka. Na každom mieste budú predstavené historické udalosti a bude sa diskutovať o vývoji posunkového jazyka. Na nasledujúce diskusné fórum bude pozvaná nepočujúca osoba, ktorá túto školu navštevovala, alebo sa zorganizuje stretnutie v miestnom združení Nepočujúcich.

Vzdelávacie ciele:

- Urobiť históriu hmatateľnou
- Navštíviť historické budovy

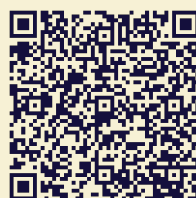
- Zabezpečiť prístup k osobnej histórii
- Zoznámiť sa so svedkami histórie

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Dotter, F., Jarmer, H., & Huber, L. (2019). Die Relikte von Oralismus und Behindertendiskriminierung in Österreich. In M. Schmidt & A. Werner (Eds.), *Zwischen Fremdbestimmung und Autonomie. Neue Impulse zur Gehörlosengeschichte in Deutschland, Österreich und der Schweiz* (pp. 371–421). transcript.

Monaghan, L. (2016). Deaf education history. Milan 1880. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The SAGE deaf studies encyclopedia* (pp. 173–177). SAGE.

Nieves, B. (2016). Deaf education history. Pre-1880. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The SAGE deaf studies encyclopedia* (pp. 182–186). SAGE.

Fernández-Viader, M. del P., & Fuentes, M. (2004). Education of deaf students in Spain. Legal and educational politics developments. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 9(3), 327–332. <https://doi.org/10.1093/deafed/enh035>

Workshop 2.2

História a dedičstvo Nepočujúcich

Míľniky a úspechy komunity Nepočujúcich

Trvanie: Teória 60 minút a praktická časť a workshop 120 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**

Účastníci budú:

- získať prehľad o rôznych míľnikoch a úspechoch komunity Nepočujúcich.

- **Schopnosti:**

Účastníci budú:

- schopní posúdiť okolnosti, za ktorých vznikli míľniky a úspechy komunity Nepočujúcich
- získať príležitosť zamyslieť sa nad súčasnou situáciou komunity Nepočujúcich a nad vlastnými možnosťami zlepšenia a inovácie.

- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť):**

- Kritické myslenie
- Vytváranie časových osí
- Prepojenie historických udalostí spoločnosti s kultúrnymi úspechmi

Teoretický kontext:

História Nepočujúcich na celom svete je príbehom pokroku, boja za uznanie a formovania nezávislej kultúrnej identity. Uznanie posunkového jazyka ako plnohodnotného jazyka, založenie škôl a univerzít pre nepočujúcich, posilnenie politických a kultúrnych práv nepočujúcich a zavedenie inovatívnych technológií otvorili nepočujúcim nové možnosti a podporili ich integráciu do spoločnosti. Hoci stále existuje mnoho výziev, tieto pozitívne míľniky sú znakmi neustáleho pokroku a nepretržitého úsilia komunity nepočujúcich, ktorá bude aj v budúcnosti presadzovať inkluzívnu a spravodlivú spoločnosť. Vedecké uznanie a štúdium posunkového jazyka je ďalším pozitívnym míľnikom. Vytvorenie univerzít a výskumných ústavov venovaných štúdiu posunkovej lingvistiky viedlo k hlbšiemu pochopeniu posunkového jazyka ako plnohodnotného a komplexného jazyka. Tento výskum nielen potvrdil lingvistický význam posunkových jazykov, ale aj rozšíril naše chápanie toho, ako posunkový jazyk formuje myslenie a vnímanie nepočujúcich ľudí.

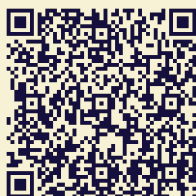
Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
40 min	teória/obsah/úvod	Metodika: prednáška Materiály: prezentácia v PPT
Poznámka: učiteľ: prečítajte si noviny vopred; možno aj niektoré články		
10 min	otázky	Metodika: otvorené fórum Materiály: biela tabuľa/flipchart

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
10 min	zhrnutie	
10 min	domáca úloha: navštívte nejakú inštitúciu	Metodika: prednáška Materiály: diskusia
Poznámka: uistite sa, že úloha je jasná; vytvorte skupiny po 2 alebo 3 osoby;		
40 min	skupinová prezentácia domácej úlohy	Metodika: prezentácia / hranie rolí Materiály: PPT
Poznámka: každý by mal prezentovať svoju domácu úlohu		
10 min	skupinová výmena	Metodika: diskusia Materiály: flipchart s kľúčovým slovom
Poznámka: vytvoríť témy, ktoré sa zobrazia		
10 min	zhrnutie	Metodika: otvorené fórum
120 min	workshop	Metodika: výlet Materiály: Stretnutie naživo pod dohľadom / odborníka
Poznámka: doplnkový program na rozšírenie a prehľadné znázornenie vedomostí		

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Bauman, H.-D. L., & Murray, J. M. (2016). Deaf Studies. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 272–276). SAGE.

Bravin, P. W. (2016). Wireless Technology. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 955–957). SAGE.

Emery, S. D. (2016). Deaf Rights Activism, Global Protests. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 266–271). SAGE.

Krausneker, V. (2016). International Linguistic Minority Law. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 599–601). SAGE.

Lindquist Bergey, J., & Gannon, J. R. (2016). Deaf President Now Protest. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 261–263). SAGE.

Moss, K. (2016). International Day of Sign Language. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 484–485). SAGE.

- Nieves, B. (2016). Deaf Education History. Pre-1880. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 182–186). SAGE.
- Pabsch, A. (2016). UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 985–990). SAGE.
- Rholetter Purdy, E. (2016). Deaf History. 1921-1980. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 202–206). SAGE.
- Rholetter, W. (2016). Artists. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (pp. 42–45). SAGE.

Workshop 3.1

Lingvistika posunkového jazyka

Gramatika a štruktúra posunkových jazykov

Trvanie: 2 hodiny

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**
 - Účastníci sa oboznámia s piatimi základnými prvkami posunkového jazyka (tvar ruky, pohyb, poloha, orientácia dlane a nemanuálne prostriedky).
 - Účastníci si osvoja päť z viacerých gramatických pravidiel posunkového jazyka:
 - Slovosled (SOV)
 - Lokalizácia
 - Štruktúra otázky
 - Záporná forma
 - Smer slovesa
 - Účastníci budú vedieť porovnať hovorené a posunkové jazyky, rozpoznať ich hlavné rozdiely a pochopiť, že ide v oboch prípadoch o skutočné jazyky so svojou vlastnou štruktúrou a gramatikou.
 - Účastníci sa naučia, ako reagovať na mýty o posunkovom jazyku, ktoré šíria ľudia bez dostatočných informácií.
- **Schopnosti:**
 - Účastníci budú vedieť identifikovať a v praxi uplatňovať päť základných prvkov posunkového jazyka.
 - Účastníci budú vedieť používať päť z viacerých gramatických pravidiel posunkového jazyka: slovosled SVO/SOV, lokalizáciu, otázkovú štruktúru, zápor a smer slovesa.
 - Účastníci budú vedieť analyzovať a vysvetliť rozdiely medzi hovorenými jazykmi a posunkovými jazykmi.
 - Účastníci budú schopní jasne a sebavedome odpovedať na bežné otázky alebo otázky založené na nesprávnych informáciách o posunkovom jazyku, ktoré kladú ľudia, ktorí o ňom nemajú vedomosť.
- **Kompetencia (EQF – úroveň 3)**
 - Účastník používa päť základných prvkov posunkového jazyka (tvar ruky, pohyb, poloha, orientácia dlane a nemanuálne prostriedky) v známych, štruktúrovaných situáciách a v prípade potreby sa sám opravuje.
 - Účastník používa základné gramatické pravidlá na tvorbu jasných a jednoduchých posunkových viet a s pomocou dokáže rozpoznať alebo opraviť chyby.
 - Účastník dokáže jednoducho vysvetliť hlavné štruktúrne a vizuálne rozdiely medzi hovorenými jazykmi a posunkovými jazykmi.
 - Účastník reaguje primerane, jasne a sebavedome na bežné mylné predstavy alebo otázky týkajúce sa posunkového jazyka.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Praktické cvičenia
- Hranie rolí
- Práca v skupinách
- Celá trieda
- Hra

Teoretické pozadie:

Táto lekcia oboznámi študentov so štruktúrou posunkového jazyka, pričom sa zameriava na dve hlavné oblasti:

- Porozumenie a uplatňovanie piatich základných prvkov posunku a
- Použitie piatich z viacerých gramatických pravidiel v posunkovom jazyku.

Cieľom je, aby účastníci neostali len pri memorovaní posunkov, ale začali chápať, ako sa v posunkovom jazyku vytvára a organizuje význam.

Päť prvkov posunkového jazyka

Každý posunok v posunkovom jazyku sa skladá z piatich parametrov. Spolu určujú význam posunku. Hoci sa konkrétne posunky v jednotlivých jazykoch líšia, štruktúrne prvky sú univerzálne. Zmena ktoréhokoľvek z týchto piatich parametrov môže viesť k úplne inému posunku.

Tvar ruky

Ide o konkrétny tvar, ktorý ruka (alebo ruky) vytvára pri posunkovaní. Príkladmi sú napríklad plochá dlaň, zatvorená päšť alebo tvar písmena V. V posunkových jazykoch sa systematicky používajú desiatky uznávaných tvarov rúk.

Pohyb

Toto je pohyb, ktorý vykonáva ruka (ruky): hore, dole, po kruhovej alebo priamkovej dráhe, opakovaný alebo jednorazový. Pohyb často nesie gramatický význam (napr. aspekt slovesa) a odlišuje posunky, ktoré by inak mohli vyzeráť podobne.

Poloha

Fyzický priestor, v ktorom sa posunok vykonáva (napr. v blízkosti čela, hrudníka alebo v neutrálnom priestore pred telom). Zmena umiestnenia môže zmeniť význam alebo spôsobiť nejednoznačnosť.

Orientácia dlane

Toto popisuje smer, ktorým je dlaň počas posunku otočená – nahor, nadol, k telu, von alebo do strany. Nesprávna orientácia dlane môže zmeniť význam posunku alebo spôsobiť, že bude nesprávny či nejasný.

Nemanuálne prostriedky

Ide o mimiku, pohyby hlavy, tvar úst a pohyby hornej časti tela, ktoré sprevádzajú posunkový jazyk. Často vyjadrujú gramatické funkcie, ako je kladenie otázok, vyjadrenie intenzity, označenie času alebo zápor. V mnohých prípadoch je to nevyhnutné na pochopenie plného významu posunkovej správy.

Gramatické pravidlá posunkového jazyka

Posunkové jazyky majú svoje vlastné gramatické systémy, ktoré sa odlišujú od hovorených jazykov. Gramatika v posunkovom jazyku sa často vyjadruje vizuálne prostredníctvom priestoru, pohybov rúk a mimiky. Nižšie uvádzame výber piatich pravidiel, ktoré sú dôležité na základnej komunikačnej úrovni.

Slovosled: SVO/SOV

Posunkové jazyky používajú flexibilný slovosled. Kým v hovorených jazykoch je bežný slovosled subjekt–sloveso–objekt (SVO), v posunkových jazykoch sa častejšie používa slovosled subjekt–objekt–sloveso (SOV).

Lokalizácia

Ide o to, že ľuďom alebo predmetom sa v posunkovom priestore priradí určitá pozícia a následne sa na túto pozíciu odkazuje. Funguje to podobne ako zámená alebo referenčné slová v hovorenom jazyku. Ak napríklad umiestnite „Annu“ na pravú stranu a „Johna“ na ľavú, môžete na nich „pozrieť“ alebo „ukázať“, čím na nich odkazujete bez toho, aby ste museli opakovať ich mená.

Tvorba otázky

V posunkovom jazyku sa opytovacie slovo (napr. ČO, KTO, KDE) zvyčajne umiestňuje na koniec vety, na rozdiel od hovorených jazykov, kde sa obvykle nachádza na začiatku. Tvorba otázok sa tiež vo veľkej miere opiera o nemanuálne prostriedky, ako sú mimika a pohyby hlavy. Napríklad zdvihnuté obočie a mierne naklonená hlava dopredu sa používajú na označenie otázky. Samotné manuálne posunky neoznačujú vetu ako otázku; gramatickú funkciu nesie mimika.

Zápor

Zápor sa v posunkovom jazyku zvyčajne vyjadruje pomocou nemanuálnych prostriedkov, ako je pokrútenie hlavou a záporný výraz tváre, a nie priamym posunkom „NIE“ alebo „NIE JE“.

Ak však chceme zdôrazniť význam, môžeme spolu s nemanuálnymi prostriedkami použiť posunok „NIE“, aby sme zápor ešte viac posilnili.

Smer slovesa

Niektoré slovesá v posunkovom jazyku sú smerové – ich pohyb vyjadruje subjekt a objekt deja.

Napríklad sloveso „DAŤ“ sa môže vyjadriť posunkom, pri ktorom sa telo posunkujúceho pohybuje smerom k miestu, kde sa v priestore posunkového jazyka nachádza druhá osoba, čím sa vizuálne vyjadruje „dávam ti“.

Zmena smeru vyjadruje rôzne vzťahy medzi subjektom a objektom.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
5 min	Úvod <ul style="list-style-type: none"> Poprosť každého účastníka, aby sa stručne predstavil. 	Metodika: Plenárne zasadnutie Materiály: PPT úvod

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
	<ul style="list-style-type: none"> Zoznamovacia hra: Každý účastník vytvorí posunok pomocou tvaru ruky, ktorý znázorňuje prvé písmeno ich mena. <p>Ďalšia osoba zopakuje všetky predchádzajúce posunky v poradí a pridá svoj vlastný.</p> <ul style="list-style-type: none"> Vysvetlite cieľ workshopu 	
10 min	<p>Teória prvkov posunkového jazyka</p> <ul style="list-style-type: none"> Vysvetlenie: Stručne vysvetlite päť základných prvkov posunku (pozri teoretické pozadie vyššie + PPT) Diskusia: Požiadajte účastníkov, aby sa striedali pri výbere posunku a spoločne ho ako skupina „rozobrali“. Pri každom posunku sa opýtajte: <ul style="list-style-type: none"> Aký je tvar ruky? Kde sa nachádza? Čo je to za pohyb? Aká je orientácia dlane? Sú tam nejaké nemanuálne prvky? 	<p>Metodika: Prezentácia + Skupinová diskusia</p> <p>Materiály: PPT Prvky PJ</p>
<p>Poznámka: Dodatočný zvrat: Predstavte kocept symetrických a asymetrických posunkov:</p> <p>Symetrické: Obidve ruky používajú rovnaký tvar a pohyb.</p> <p>Asymetrické: Jedna ruka je dominantná (ruka A), druhá ju podporuje (ruka B).</p> <p>Opýtajte sa:</p> <p>Je tento posunok symetrický alebo asymetrický?</p> <p>Robia obe ruky to isté, alebo robia niečo iné?</p>		
15 min	<p>Aktivita: Posunková hra</p> <p>Každá kocka predstavuje jeden prvok posunkového jazyka, pričom na každej strane sú uvedené rôzne variácie tohto prvku.</p> <ol style="list-style-type: none"> Všetky kocky položte doprostred kruhu. Každý účastník sa strieda pri hádzaní kockou. Na základe výsledku musia vytvoriť posunok, ktorý bude obsahovať všetky uvedené prvky. <p>Cieľom je vytvoriť pomocou týchto prvkov uveriteľný, kreatívny a štruktúrovaný posunok.</p>	<p>Metodika: Hra</p> <p>Materiály: Posunková hra v PPT + pracovný list „Kocky“</p> <p>(Poznámka: kocky si vopred vystrihnite a zlepte)</p>
<p>Poznámka: Nastavte obtiažnosť podľa úrovne skupiny:</p> <p>Jednoduchá úroveň – Začnite s 1 kockou</p> <p>Stredná úroveň – Použite 2 kocky</p> <p>Ťažká úroveň – Použite 3 kocky</p> <p>V každom kole zvyšujte počet kociek o jednu.</p>		

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
20 min	<p>Teória: Gramatika posunkového jazyka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opýtajte sa skupiny: Aké gramatické pravidlá posunkového jazyka už poznáte? • Zobraziť obrázok (napr. jablko na stole). <ul style="list-style-type: none"> • Opýtajte sa: Ako by ste to posunkovali? <ul style="list-style-type: none"> • Nech účastníci navrhnu rôzne možnosti a zapíšte poradie posunkov na tabuľu. • Opýtaj sa: Ako by si to napísal? <ul style="list-style-type: none"> • Nech účastníci navrhnu varianty a zapíšu poradie písania na tabuľu pod posunkovaný prejav. • Predstavte štruktúru SOV: <ul style="list-style-type: none"> • V mnohých posunkových jazykoch, ako je napríklad NGT, je typické poradie: subjekt – objekt – sloveso. • Predstavte lokalizáciu (využívanie priestoru a ukazovanie): <ul style="list-style-type: none"> • Ukážte, ako môžete priradiť polohy v priestore, aby ste sa mohli vrátiť k subjektom alebo objektom (napr. ľavá ruka je „stôl“) • Opytovacia veta: Napíšte otázku: „Kde (ona) býva?“ <ul style="list-style-type: none"> • Opýtajte sa: Ako by ste to preložili do vášho národného PJ? • Predstavte: <ul style="list-style-type: none"> • Opytovacie slová sa často vyskytujú na konci vety: ONA ŽIJE KDE? • Nemanuálne prostriedky: počas celej otázky zdvihnuté obočie. • Nech to niekoľko účastníkov vyskúša s inými vetami a vyjadrí svoj názor. • Zápor <ul style="list-style-type: none"> • Príklad vety: „Nepracujem.“ <ul style="list-style-type: none"> • Spýtajte sa: Ako sa to posunkuje? • Predstavte: <ul style="list-style-type: none"> • V posunkovom jazyku sa zápor vyjadruje pokrútením hlavy pri posunkovaní slovesa. • Niekedy sa používa priamo posunok pre „nie“, ale často stačí len nemanuálny prvok. 	<p>Metodika: Prezentácia + plenárne zasadnutie</p> <p>Materiály: Teória PPT – gramatika posunkového jazyka</p>

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
	<ul style="list-style-type: none"> • Predved'te to a nechajte účastníkov vyskúšať to s inými vetami. • Smer slovesa • Príklad vety: „Dá mu knihu. → (Ona) dá knihu (jemu).“ <ul style="list-style-type: none"> • Spýtajte sa: Ako sa to posunkuje? • Opakovaná lokalizácia: <ul style="list-style-type: none"> • V posunkovom priestore umiestnite „ona“ naľavo a „jemu“ napravo. • Tvar ruky pripomínajúci knihu • Predstavte modifikáciu slovesa: <ul style="list-style-type: none"> • Sloveso DAŤ sa presúva z „ona“ na „jemu“ →; táto smerovosť dodáva gramatický význam. • Predved'te to a nechajte účastníkov vyskúšať to s inými vetami. 	
<p>Poznámka: Vyberte si, ktoré gramatické pravidlá budete preberať, v závislosti od úrovne skupiny. Začnite so základnými štruktúrami, ako sú SVO/SOV a nemanuálne prvky, a podľa potreby prejdite k zložitejším témam, ako je zhoda slovies a tematizácia.</p>		
10 min	<p>Aktivita: Tvorba viet v PJ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozdel'te účastníkov do trojčlenných skupín. Každá skupina dostane pracovný list so šiestimi vetami v písomnej forme. • Ich úlohou je preložiť každú vetu do posunkového jazyka, pričom musia zohľadniť naučené gramatické pravidlá. • Požiadajte jednu alebo dve skupiny, aby predviedli vetu a vysvetlili svoje voľby. • Krátka diskusia s triedou: <ul style="list-style-type: none"> • Čo ste si všimli? • Čo bolo jednoduché a čo zložité? 	<p>Metodika: Práca v skupinách Skupina troch osôb</p> <p>Materiály: PPT – Tvorba viet Pracovný list „Cvičenie viet“</p>
<p>Poznámka: Vety majú strednú úroveň náročnosti. Môžete ich podľa potreby prispôbiť tak, aby boli ľahšie alebo náročnejšie, v závislosti od vašej skupiny.</p>		
25 min	<p>Aktivita: Hranie rolí</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vytvorte skupiny: <ul style="list-style-type: none"> • Do popredia vystúpia traja účastníci: <ul style="list-style-type: none"> • Jeden hrá rolu počujúceho • Ďalší dvaja hrajú nepočujúcich posunkujúcich • Zvyšok triedy sa prizera a podporuje • „Počujúci“ dostane kartičku s otázkou. Túto otázku odposunkuje „nepočujúcim posunkujúcim“. 	<p>Metodika: Hranie rolí</p> <p>Materiály: PPT – Hranie rolí Pracovný list – Hranie rolí</p>

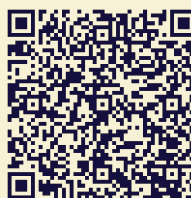
Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
	<ul style="list-style-type: none"> • Obaja posunkujúci potom spoločne odpovedia na otázku a zrozumiteľným spôsobom vysvetlia príslušný gramatický jav. • Spätná väzba od triedy: Po každom kole vyzve zvyšok triedy, aby vyjadrili svoj názor: <ul style="list-style-type: none"> • Bolo vysvetlenie zrozumiteľné? • Dalo by sa niečo vylepšiť? • Striedanie skupín 	
<p>Poznámka: Cieľ:</p> <p>Cieľom je precvičiť si vysvetľovanie gramatiky a štruktúry posunkového jazyka jasným a sebavedomým spôsobom a posilniť si istotu pri reagovaní na bežné otázky alebo nedorozumenia – a to všetko v bezpečnom a podporujúcom prostredí, kde sa účastníci môžu učiť jeden od druhého a získavať konštruktívnu spätnú väzbu.</p>		
5 min	<p>Reflexia</p> <p>Opýtajte sa skupiny:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Čo ste sa naučili? • Čo vás prekvapilo alebo čo bolo pre vás výzvou? <p>Záver: Posunkový jazyk je skutočný jazyk so svojou vlastnou štruktúrou a gramatikou!</p>	<p>Metodika: plénum</p> <p>Materiály: Reflexia v PPT</p>

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

ASL Bloom. (2024, October 3). Explaining the basic ASL sentence structure. <https://www.aslbloom.com/blog/asl-sentence-structure>

Germannan Community College. (2023, July). ASL grammar guide. Academic Center for Excellence. <https://germannan.edu/sites/default/files/2023-07/ASL%20Grammar%20Guide%20%28edit%207-24-23%29.pdf>

HandSpeak. (n.d.). Parameters: Handshape, location, movement, palm orientation. <https://www.handspeak.com/learn/397/>

Johnston, T., & Schembri, A. (2007). Australian Sign Language: An introduction to sign language linguistics. Cambridge University Press.

Sutton-Spence, R., & Woll, B. (1999). *The linguistics of British Sign Language: An introduction*. Cambridge University Press.

Van den Bogaerde, B., & Crasborn, O. (Eds.). (2011). *Gebarentaal: Taal, cultuur en geschiedenis van de Nederlandse Gebarentaal*. Van Tricht.

Workshop 3.2

Lingvistika posunkového jazyka

Osvojovanie a rozvoj jazyka

Trvanie: 1 hodina

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**
 - Účastníci pochopia, ako zvyčajne prebiehajú fázy osvojovania a vývoja prirodzeného jazyka.
 - Účastníci sa dozvedia, v čom sa môže vývoj jazyka u nepočujúcich detí líšiť, a akú kľúčovú úlohu zohráva posunkový jazyk.
 - Účastníci pochopia podstatu a výhody bilingvizmu, vrátane kombinácií s posunkovým jazykom.
 - Účastníci pochopia pojem „jazyková deprivácia“ a jej možný vplyv.
- **Schopnosti:**
 - Účastníci budú vedieť opísať fázy osvojovania si jazyka.
 - Účastníci budú vedieť aplikovať fázy jazykového vývoja na situáciu nepočujúceho dieťaťa a poukázať na dôležitosť a prínosy včasného kontaktu s posunkovým jazykom.
 - Účastníci budú vedieť uviesť príklady bilingvizmu a uplatniť tento pojem na posunkový jazyk a hovorené/písané jazyky.
 - Účastníci budú mať možnosť zamyslieť sa nad dôsledkami jazykového deprivácie.
 - Účastníci budú môcť vyplniť jazykový profil a zamyslieť sa nad ním.
 - Účastníci budú mať možnosť diskutovať a porovnávať svoje jazykové skúsenosti s ostatnými.
- **Kompetencia:**
 - Účastník vie opísať základné fázy osvojovania si jazyka na príkladoch súvisiacich s vývojom dieťaťa.
 - Účastník vie aplikovať fázy jazykového vývoja na situáciu nepočujúceho dieťaťa a dokáže jednoduchými slovami vysvetliť význam a prínos včasného kontaktu s posunkovým jazykom.
 - Účastník vie opísať základné príklady bilingvizmu a uplatniť tento pojem na kombinácie posunkového jazyka a hovoreného alebo písaného jazyka.
 - Účastník je schopný zamyslieť sa nad možnými dôsledkami jazykovej deprivácie a rozpoznať jej vplyv v praktických alebo vzdelávacích situáciách.
 - Účastník je schopný vyplniť základný jazykový profil a zamyslieť sa nad svojím vlastným jazykovým rozvojom s pomocou navádzajúcich otázok.
 - Účastník je schopný diskutovať a porovnávať svoje jazykové skúsenosti s ostatnými, pričom preukazuje povedomie o jazykovej rozmanitosti.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Samostatné štúdium
- Samostatná práca
- Celá trieda

Teoretický kontext:

Jazykový vývoj

Jazykový vývoj označuje proces, ktorým si deti osvojujú schopnosť rozumieť jazyku a používať ho. Zahŕňa to osvojovanie si slovnej zásoby, gramatiky a výslovnosti prostredníctvom interakcie a kontaktu s okolím, pričom tento proces zvyčajne začína v ranom detstve.

Včasný kontakt s prirodzeným jazykom je nevyhnutný pre komunikáciu a kognitívny vývoj.

Jazyk je základom ľudskej komunikácie a učenia. Včasný rozvoj jazykových zručností má kľúčový význam pre kognitívny vývoj, sociálnu interakciu a školský úspech. Deti, ktoré si osvoja solídne jazykové zručnosti, sú lepšie pripravené vyjadrovať sa, rozumieť ostatným a zapájať sa do diania vo svojom okolí.

Štandardné fázy vývoja jazyka

Deti zvyčajne prechádzajú viacerými fázami jazykového vývoja:

Jazykový vývoj u nepočujúcich detí

Nepočujúce deti si osvojujú jazyk prirodzene, ak sú od útleho veku vystavené plne prístupnému jazyku, ako je napríklad posunkový jazyk. Ich jazykový vývoj prebieha v podobných fázach ako u počujúcich detí, vrátane bľabotania, prvých slov a zložitých viet. Viac ako 90 % nepočujúcich detí sa však narodí počujúcim rodičom, ktorí posunkový jazyk nepoužívajú, čo vedie k obmedzenému kontaktu s jazykom v ranom veku. Tento nedostatočný prístup k jazyku môže mať za následok oneskorenie v jazykovom vývoji a s tým súvisiace kognitívne a sociálne ťažkosti.

Bilingvizmus

Bilingvizmus znamená schopnosť rozumieť dvom jazykom a používať ich. Deti, ktoré sú od útleho veku vystavené pôsobeniu dvoch jazykov, si môžu osvojiť obidva. Medzi výhody bilingvizmu patrí väčšia kognitívna flexibilita, lepšie schopnosti riešiť problémy a väčšie kultúrne povedomie. Pre nepočujúce deti môže bilingvizmus v posunkovom jazyku a hovorenom/písomnom jazyku zabezpečiť komplexné komunikačné zručnosti a podporiť ich školské výsledky.

Jazyková deprivácia

K jazykovej deprivácii dochádza vtedy, keď dieťa nemá dostatočný prístup k prirodzenému jazyku počas kritických vývojových období, zvyčajne od narodenia do piatich rokov. U nepočujúcich detí je to často dôsledkom nedostatočného kontaktu s posunkovým jazykom, najmä ak sa narodili počujúcim rodičom, ktorí ho nepoužívajú. Medzi dôsledky jazykovej deprivácie patria:

- Oneskorený jazykový vývoj: Výrazné oneskorenie v osvojovaní si jazykových zručností.
- Kognitívne ťažkosti: Zhoršená pamäť, pozornosť a schopnosť riešiť problémy.

- Sociálne a emocionálne ťažkosti: Problémy pri nadväzovaní vzťahov a prejavovaní emócií.
- Školské problémy: ťažkosti s čítaním, písaním a celkovým školským prospěchom.
- Riziká pre duševné zdravie: Zvýšené riziko úzkosti, depresie a nízkeho sebavedomia.

Jazykový profil

Jazykový profil je nástroj slúžiaci na zdokumentovanie jazykových skúseností a zručností jednotlivca. Obsahuje informácie o jazykoch, s ktorými sa daná osoba stretávala, o situáciách, v ktorých každý z týchto jazykov používa, a o tom, ako sa v nich cíti. Vytvorenie jazykového profilu môže pomôcť pedagógom a opatrovateľom pochopiť jazykové zázemie dieťaťa a prispôbiť podporu jeho konkrétnym potrebám.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
5 min	Úvod <ul style="list-style-type: none"> • Poproste každého účastníka, aby sa stručne predstavil. • Zoznamovacia hra: Položte nasledujúce otázky: <ul style="list-style-type: none"> • Koľko jazykov ovládate alebo koľkými jazykmi hovoríte? • Ktorý jazyk by ste sa chceli naučiť a prečo? • Vysvetlite cieľ workshopu 	Metodika: plénum Materiály: PPT – Úvod
15 min	Teória vývoja jazyka u nepočujúcich detí <ul style="list-style-type: none"> • Opýtajte sa skupiny: Čo je to jazykový vývoj a prečo je dôležitý? • Vysvetlenie: šesť fáz vývoja jazyka (pozri teoretický úvod vyššie) <ul style="list-style-type: none"> • Diskusia: Ako to vyzerá v prípade nepočujúcich detí? • Vysvetlenie: Jazykový vývoj u nepočujúcich detí – v čom spočíva rozdiel? <ul style="list-style-type: none"> • Chýba prístup k hovorenému jazyku prostredníctvom sluchu a čítanie z pier či reč často nestačia kvôli obmedzenej viditeľnosti a zrozumiteľnosti. <ul style="list-style-type: none"> • → Posunkový jazyk • Posunkový jazyk -> prirodzený vizuálny jazyk s plnohodnotnou gramatikou, ktorý aktivuje v mozgu rovnaké jazykové centrá ako hovorený jazyk. • Deti potrebujú jazyk – nie reč – pre zdravý vývoj. • V súvislosti s fázou jazykového vývoja: <ul style="list-style-type: none"> • Včasný prístup je kľúčový → Jazykové siete v mozgu sa vytvárajú už v ranom veku. 	Metodika: Prezentácia, plenárne diskusie Materiály: PPT – Jazykový vývoj u nepočujúcich detí

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
	<ul style="list-style-type: none"> • Posunkový jazyk môže podporovať každú fázu jazykového vývoja, ale platí: „Čím skôr, tým lepšie!“ • Deti sa môžu naučiť tak posunkový jazyk, ako aj písaný a hovorený jazyk. • Diskusia: Ako je možné začleniť posunkový jazyk do jednotlivých fáz osvojovania si jazyka? • Porozprávajme sa o bežných mylných predstavách <ul style="list-style-type: none"> • „Môžu sa predsa naučiť čítať z pier, nie?“ <ul style="list-style-type: none"> • Čítanie z pier má svoje obmedzenia – vizuálne je možné rozlíšiť len asi 30–40 % rečových hlások. • „Posunkový jazyk spomaľuje vývoj reči.“ <ul style="list-style-type: none"> • Naopak: vizuálny jazyk podporuje a stimuluje celkový jazykový vývoj. • „Najprv by sa mali naučiť hovoriť, až potom posunkovať.“ <ul style="list-style-type: none"> • Deti sa jazyk nenaučia neskôr – potrebujú mať k nemu prístup už od samého začiatku. • „Ak má dieťa kochleárny implantát, posunkový jazyk nie je potrebný.“ <ul style="list-style-type: none"> • Kochleárny implantát umožňuje vnímať zvuky, nie však samotný jazyk. • Nie je to zárukou úplného jazykového vývoja. • Posunkový jazyk zostáva nevyhnutný – či už ako základ, alebo ako doplnok. • Bilingvizmus (hovorené a posunkové jazyky) je účinný a realizovateľný. • Vysvetlenie: Bilingvizmus <ul style="list-style-type: none"> • Čo je to bilingvizmus? • Príklady jazykových kombinácií • Preukázané výhody bilingvizmu • Vzťah k posunkovému jazyku 	
5 min + 5 min	<p>Prehrávanie videa: „Jazyková deprivácia“</p> <p>Diskutujte o videu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Čo ste videli na videu? • Čo sa vlastne stalo s osobou na videu? • Aký vplyv to malo na ich život – v sociálnej, emocionálnej a kognitívnej rovine? • Prečo si myslíte, že k tejto situácii došlo? 	<p>Metodika: Pozrite si video</p> <p>Materiály:</p> <p>Video: „Jazyková deprivácia“</p>

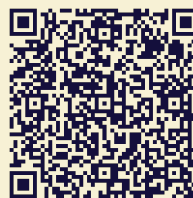
Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
	<ul style="list-style-type: none"> Myslíte si, že je v spoločnosti dostatočné povedomie o tejto problematike? 	
5 min	Teória jazykového deprivácie <ul style="list-style-type: none"> Čo je to jazyková deprivácia? Dôsledky jazykového deprivácie 	Materiály: PPT – Jazyková deprivácia
10 min	Samostatná práca „Váš vlastný jazykový profil“ Rozdajte pracovný list a nechajte každého, aby si ho vyplnil samostatne.	Metodika: Samostatná práca Materiály: PPT – Jazykový profil Pracovný list – Jazykový profil
10 min	Vymieňať si skúsenosti Plenárna diskusia o poznatkoch získaných pri vyplňaní jazykového profilu: <ul style="list-style-type: none"> Aké jazyky ste si zapísali? Aké to bolo, keď ste takto premýšľali o svojom jazykovom zázemí? Stretli ste sa pri vyplňaní svojho profilu s nejakými prekvapeniami? 	Metodika: Plenárna diskusia Materiály: PPT – Jazykový profil
Poznámka: Zdieľanie je dobrovoľné a nie je povinné.		
5 min	Reflexia Opýtajte sa skupiny: <ul style="list-style-type: none"> Čo ste sa naučili? Čo vás prekvapilo alebo čo bolo pre vás výzvou? 	Metodika: plénum Materiály: PPT – Reflexia

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Dougherty, E. (2017, March 6). Studying language acquisition in deaf children. The Brink. Boston University. <http://www.bu.edu/articles/2017/asl-language-acquisition/>

Fish, S., & Morford, J. P. (2012, June). The benefits of bilingualism: Impacts on language and cognitive development (Research Brief No. 7). Visual Language and Visual Learning Science of Learning Center. <https://vl2.gallaudet.edu/research-briefs/261>

Gallaudet University. (2023, September 21). VLAA infographic 1: Design. https://gallaudet.edu/wp-content/uploads/2024/04/VLAA_Infographic_1_Design_09212023.pdf

Gárate, M. (2012, June). ASL/English bilingual education: Models, methodologies, and strategies (Research Brief No. 8). Visual Language and Visual Learning Science of Learning Center. <https://vl2.gallaudet.edu/research-briefs/262>

Workshop 4.1

Duševné zdravie a pohoda

Vývoj identity Nepočujúcich a ich sebavedomia

Trvanie: 120 minút

Výsledky vzdelávania

Na konci tohto workshopu budú účastníci schopní:

- **Vedomosti:**
 - Vedia uviesť aspoň dva dôležité faktory, ktoré prispievajú k formovaniu pozitívnej identity Nepočujúcich.
(Príklady: pozitívne vzory medzi Nepočujúcimi, akceptácia zo strany rodiny, prístup k posunkovému jazyku, účasť na aktivitách komunity Nepočujúcich)
 - Vedia opísať aspoň dva kľúčové aspekty identity Nepočujúcich.
(Príklady: používanie jazyka, kultúrne hodnoty, príslušnosť k skupine, osobné skúsenosti, preferencie v komunikácii)
 - Vedia vysvetliť súvislosť medzi identitou Nepočujúcich a duševným zdravím.
- **Schopnosti:**
 - Vedia vymenovať a využiť aspoň dve stratégie na budovanie zdravého sebavedomia.
(Príklady: pozitívne vnútorné monológy, stanovovanie malých cieľov, hľadanie podpory, účasť na podujatiach komunity Nepočujúcich)
 - Vedia vyjadriť a podeliť sa o svoje skúsenosti a pocity súvisiace s tým, že sú nepočujúci (prostredníctvom slov, kresieb alebo posunkového jazyka).
 - Vie preukázať základné zručnosti v oblasti presadzovania vlastných záujmov v každodennom živote.
- **Kompetencia**
 - Vedia uplatňovať stratégie na podporu rozvoja vlastnej identity Nepočujúcich.
 - Vedia podporovať a povzbudzovať rovesníkov na ich ceste k pozitívnej identite Nepočujúcich.
 - Vedia nájsť spôsoby, ako podporovať duševnú pohodu v rámci svojej komunity Nepočujúcich.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Praktické cvičenia
- Diskusie medzi generáciami
- Páry
- Práca v skupine

Teoretické pozadie

Identita Nepočujúcich je dynamický, celoživotný proces, ktorý formujú individuálne skúsenosti, prístup k jazyku, prepojenie s komunitou a postoje spoločnosti. Hoci je dospievanie

často kľúčovou fázou pri hľadaní identity, výskumy ukazujú, že základy identity Nepočujúcich sa vytvárajú už v ranom detstve a naďalej sa vyvíjajú počas dospelosti aj v neskoršom veku pod vplyvom rodinných vzťahov, vzdelávacieho prostredia a širšieho kultúrneho kontextu

Voľby v oblasti komunikácie v ranom veku a rodinné prostredie zohrávajú kľúčovú úlohu vo vnímaní seba samého a vo vývoji identity Nepočujúcich detí. Väčšina Nepočujúcich detí sa narodí počujúcim rodičom a mnohé z nich spočiatku vnímajú svoju nepočujúcnosť cez optiku medicíny alebo nedostatku – často v súvislosti s lekárskymi vyšetreniami alebo kompenzačnými pomôckami. Deti, ktoré sú v ranom veku vystavené posunkovému jazyku a sú pozitívne posilňované ako súčasť kultúrno-jazykového menšiny, a nie ako „postihnuté“, majú väčšiu šancu vyvinúť si zdravé sebavedomie a pozitívny pocit identity.

Ako Nepočujúca mládež vstupuje do dospievania, zintenzívňuje sa ich sebauvedomenie a hľadanie vlastnej identity. V tomto období nadobúdajú mimoriadny význam vzťahy s rovesníkmi: kontakty s inými Nepočujúcimi ľuďmi pomáhajú normalizovať prežívanie a zmierňujú izoláciu, zatiaľ čo spoločenský tlak na prispôsobenie sa normám počujúcich (napríklad neochota používať posunkový jazyk alebo načúvacie prístroje) môže vyvolávať vnútorné konflikty a ťažkosti s hľadaním identity. Kľúčovú úlohu zohráva aj vzdelávacie prostredie; Nepočujúci mladí ľudia v prostredí, ktoré si cení a podporuje posunkový jazyk a kultúru Nepočujúcich, vykazujú vyššiu sebaúctu a pocit pohody.

V dospelosti sa identita Nepočujúcich naďalej prehĺbuje a mení. Mnohí Nepočujúci si svoju identitu znovu osvojujú alebo posilňujú prostredníctvom účasti v komunite Nepočujúcich, obhajoby ich práv alebo prijatím biculturalizmu – pohybovaním sa v prostredí Nepočujúcich aj počujúcich. Pre niektorých je osvojenie si posunkového jazyka v dospelosti transformujúcim zážitkom, ktorý posilňuje pocit spolupatričnosti a kultúrnej hrdosti. Kariérny postup, rodinný život a účasť na spoločenskom dianí ďalej formujú sebauvedomenie, keďže dospelí Nepočujúci hľadajú rovnováhu medzi spoločenskými očakávaniami a osobnou autenticitou.

V neskoršom veku môže identita Nepočujúcich nadobudnúť nové rozmery, ako je prispôsobenie sa starnutiu alebo ďalším zmyslovým zmenám. Starší Nepočujúci dospelí často uvažujú o svojom odkaze, úlohe mentorov a zachovaní kultúrneho dedičstva Nepočujúcich. Po celý život sú sebavedomie a duševná pohoda úzko spojené s posilňovaním postavenia – so slobodou voľby spôsobov komunikácie, sociálnych sietí a kultúrnych identít.

Bariéry, ako je obmedzený prístup k posunkovému jazyku, vzdelaniu alebo vzorom z radov Nepočujúcich, môžu podkopávať sebavedomie a brániť formovaniu identity. Naopak, inkluzívne a kultúrne podporujúce prostredie, ktoré si váži posunkový jazyk, umenie Nepočujúcich a vodcovstvo v komunite, posilňuje odolnosť a pozitívne sebavedomie. Európske a medzinárodné politické rámce dnes uznávajú Nepočujúcnosť ako formu ľudskej rozmanitosti a kladú dôraz na právo na posunkový jazyk a ochranu pred diskrimináciou.

Intersekcionalita je čoraz viac uznávaná ako kľúčový prvok identity Nepočujúcich. Faktory ako etnicita, rod, socioekonomický status a skúsenosť s marginalizáciou (napr. medzi Nepočujúcou rómskou mládežou alebo osobami s ďalším postihnutím) sa prelínajú s identitou Nepočujúcich a formujú tak výzvy aj zdroje sily. Biculturalizmus – pohybovanie sa medzi svetom Nepočujúcich a počujúcich – je široko uznávaný, pričom výskumy ukazujú, že tí, ktorí sú schopní integrovať obe identity, často preukazujú väčšiu odolnosť a pocit pohody.

Zhrnuté, vnímanie nepočutia ako kultúrnej a jazykovej identity, a nie ako zdravotného postihnutia, prispieva k zdravšiemu vnímaniu seba samého, silnejšiemu sebavedomiu a väčšiemu pocitu spolupatričnosti u Nepočujúcich ľudí všetkých vekových kategórií. Pre pedagógov, pracovníkov s mládežou a tvorcov politik je podpora včasného prístupu k posunkovému jazyku, pozitívnych vzorov medzi Nepočujúcimi a inkluzívneho prostredia kľúčovou stratégiou na podporu pozitívneho rozvoja identity a duševného zdravia v komunitách Nepočujúcich.

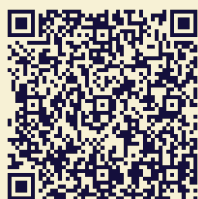
Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
10 min	Úvod a rozcvička	Metodika: Prezentácia, skupinová diskusia Materiály: Prezentácie v PPT, ciele, tabuľa
Poznámka: Privítajte účastníkov, predstavte tému a ciele, stanovte základné pravidlá (rešpekt, vizuálny kontakt) a overte, či je komunikácia príjemná.		
25 min	Ľadovec – Mapovanie identít a zdieľanie párov	Metodika: Kreslenie, práca v dvojiciach, model ľadovca Materiály: Šablóny ľadovcov, farebné fixky
Poznámka: Každý nakreslí svoj „ľadovec identity“ – viditeľné (nad vodou) a skryté (pod vodou) aspekty; použite kresby, symboly alebo slová. Výsledky si predstavia v dvojiciach alebo malých skupinách, diskutujú o podobnostiach a rozdieloch, pričom diskusiu vedie lektor.		
25 min	Mapovanie Maslowovej pyramídy a skupinová diskusia	Metodika: Tvorivé mapovanie, skupinová diskusia, Maslowova hierarchia potrieb Materiály: Šablóny pyramíd, nálepky, fixky
Poznámka: Stručne vysvetlite Maslowovu pyramídu pomocou vizuálnej pomôcky. Mladí ľudia doplnia alebo nakreslia do pyramídy svoje vlastné potreby a identitu. Skupina diskutuje o tom, ktoré potreby sú u Nepočujúcich mladých ľudí uspokojené a ktoré predstavujú výzvu, a prečo; lektor zdôrazní kľúčové body.		
25 min	Dokumentárny film / Príbeh a úvaha	Metodika: Prezeranie videa/príbehu, pracovný list, skupinová diskusia Materiály: Videoklip (Nepočujúce dieťa alebo rozhovor), pracovný list na zamyslenie
Poznámka: Pozrite si dokumentárny film alebo príbeh. Pomocou pracovného listu analyzujte: identitu (ľadovec), potreby (Maslow), bariéry/podporu. Diskutujte o vplyvoch generácií, rodiny a komunity a porovnajte ich so svojimi vlastnými skúsenosťami.		
25 min	Plagát skupiny: Bariéry a podpora	Metodika: Skupinový brainstorming, kreatívny plagát Materiály: Papier do flipchartov, výtvarné potreby, nálepky
Poznámka: Malé skupiny vytvoria plagát znázorňujúci „bariéry“ (vľavo) a „podporu“ (vpravo) pre identitu Nepočujúcich – pomocou kresieb, nálepiek a slov. Každá skupina svoj plagát predstaví; následne sa účastníci prejdú medzi plagátmi a na lepiace lístočky napíšu svoje pripomienky.		

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
10 min	Záver a úvaha	Metodika: Skupinový kruh, zhrnutie, spätná väzba Materiály: Interaktívne pomôcky, formuláre na spätnú väzbu, informačné letáky
Poznámka: Každý sa podelí o jeden postreh alebo návrh. Zhrňte kľúčové body, rozdajte podporné materiály, vyžiadajte si spätnú väzbu a všetkým poďakujte.		

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

McIlroy, G., & Storbeck, C. (2011). Development of deaf identity: An ethnographic study. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 16(4), 494–511. <https://doi.org/10.1093/deafed/enr017>

Mousavi, S. Z., Movallali, G., & Mousavi Nare, N. (2017). Adolescents with deafness: A review of self-esteem and its components. *Auditory and Vestibular Research*, 26(3), 125–137. <https://avr.tums.ac.ir/index.php/avr/article/view/193>

Jiu, R. (2015). Deaf identities [Presentation]. *Diversity in the Deaf Community*. http://diversityinthedeafcommunity.weebly.com/uploads/2/8/6/3/28634119/deaf_identities.pdf

Sudmand, N., Movallali, G., Abedi, A., Dadkhah, A., Rostami, M., & Reza Soltan, P. (2020). Improving the self-esteem and aggression control of deaf adolescent girls: The effectiveness of life skills training. *Practice in Clinical Psychology*, 8(3), 163–174. <https://doi.org/10.32598/jpcp.8.3.4011>

From silence to confidence: Embracing deaf identity in adulthood. (n.d.). Deaf Websites. <https://deafwebsites.com/from-silence-to-confidence-embracing-deaf-identity-in-adulthood/>

Smolen, E. R., & Paul, P. V. (2023). Perspectives on identity and d/Deaf and hard-of-hearing students. *Education Sciences*, 13(8), Article 782. <https://doi.org/10.3390/educsci13080782>

Gertz, G., & Boudreault, P. (Eds.). (2016). Identity development. In *The SAGE deaf studies encyclopedia*. SAGE Publications. <https://sk.sagepub.com/ency/edvol/download/the-sage-deaf-studies-encyclopedia/chpt/identity-development.pdf>

How deaf identity evolves over a lifetime. (n.d.). Deaf Websites. <https://deafwebsites.com/how-deaf-identity-evolves-over-a-lifetime/>

Orenstein, G. A., & Kaur, J. (2026). Erikson's stages of psychosocial development. In *StatPearls*. StatPearls Publishing. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK556096/>

West, J. S., & Lynch, S. M. (2020). Demographic and socioeconomic disparities in life expectancy with hearing impairment in the United States. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(5), 944–955. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbaa166>

Wakefield and District Society for Deaf People. (n.d.). Understanding your deaf identity. <https://www.wakefielddeaf.org.uk/our-services/children-young-people-and-families--service/understanding-your-deaf-identity/>

Sekoto, L. V., & Hlayisi, V.-G. (2023). Identity construction among deaf adolescents and young adults: A literature review. *African Journal of Disability*, 12, Article 1168. <https://doi.org/10.4102/ajod.v12i0.1168>

Workshop 4.2

Duševné zdravie a pohoda

Možnosti podpory duševného zdravia pre Nepočujúcich

Trvanie: 60 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**
 - Vedia identifikovať špecifické problémy v oblasti duševného zdravia, s ktorými sa Nepočujúci ľudia bežne stretávajú.
 - Vedia opísať aspoň dva druhy zdrojov v oblasti duševného zdravia, ktoré sú k dispozícii špeciálne pre Nepočujúcich.
 - Vedia vysvetliť význam prístupnej komunikácie, najmä posunkového jazyka, v oblasti duševného zdravia.
- **Schopnosti:**
 - Vedia vymenovať a nájsť aspoň dve podporné služby prispôsobené potrebám Nepočujúcich (napr. krízové linky, poradenstvo, siete rovesníkov).
 - Vedia rozlíšiť všeobecné zdroje v oblasti duševného zdravia od zdrojov určených špeciálne pre Nepočujúcich.
 - Vedia zrozumiteľným spôsobom poskytovať informácie o dostupných službách svojim rovesníkom.
- **Kompetencia**
 - Vedia posúdiť, či je daná služba v oblasti duševného zdravia prístupná a vhodná pre Nepočujúcich.
 - Vedia pomáhať ostatným pri vyhľadávaní a získavaní podpory prispôbenej potrebám Nepočujúcich.
 - Vedia sa zasadzovať za zlepšenie prístupnosti a inklúzie v službách duševného zdravia pre komunitu Nepočujúcich.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusia
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Samostatné štúdium
- Praktické cvičenia
- Samostatná práca
- Dvojice
- Práca v skupinách
- Online
- Digitálne školenie

Teoretické pozadie

Starostlivosť o duševné zdravie Nepočujúcich používateľov posunkového jazyka v Európe naráža na systémové bariéry, čoraz viac ju však podporujú špecializované služby, iniciatívy vedené Nepočujúcimi a advokačné aktivity na úrovni EÚ.

Väčšina Nepočujúcich ľudí čelí problémom v oblasti duševného zdravia dvakrát až trikrát častejšie ako ich počujúci rovesníci, čo je spôsobené obmedzeným prístupom k zdravotníckym ovládajúcim posunkový jazyk a sociálnou izoláciou. Iba približne 43% európskych krajín poskytuje v zdravotníckych zariadeniach akúkoľvek podporu v posunkovom jazyku, zatiaľ čo vo Veľkej Británii ovláda britský posunkový jazyk (BSL) menej ako 3% klinických psychológov a len 5% Nepočujúcich ľudí má prístup k terapii v BSL.

Špecializované služby NHS vo Veľkej Británii

V Anglicku pôsobia tri oddelenia duševného zdravia pre Nepočujúcich, ktoré prevádzkuje Národná zdravotná služba (NHS). Oddelenie John Denmark v Londýne ponúka 18 lôžok pre hospitalizovaných pacientov a terénnu sociálnu prácu, pričom všetku starostlivosť poskytuje personál s citlivým prístupom k Nepočujúcim v britskom posunkovom jazyku (BSL). Národná služba duševného zdravia pre Nepočujúce deti a dospelých poskytuje rodinnú terapiu, psychosociálne intervencie a kognitívnu behaviorálnu terapiu (CBT) výlučne v BSL pre mladých ľudí do 18 rokov. Nedávno si organizácia SignHealth zabezpečila národnú zmluvu IAPT na poskytovanie rozhovorových terapií pre Nepočujúcich dospelých v BSL, čím zefektívnila postup pri odporúčaní pacientov a odstránila finančné bariéry v prístupe k CBT a poradenstvu v BSL.

Podpora rovesníkov a komunity pod vedením Nepočujúcich

Sieť rovesníkov posilňuje odolnosť. Európska spoločnosť pre duševné zdravie a Nepočujúcich (ESMHD) združuje skupiny rovesníkov komunikujúce v posunkovom jazyku v členských štátoch a podporuje zdieľanie stratégií na zvládanie problémov a odborných usmerení. Vo Francúzsku prevádzkuje organizácia SOS Surdus bezplatnú linku pomoci „L'œil et la main“, na ktorej vyškolení Nepočujúci dobrovoľníci poskytujú emocionálnu podporu vo francúzskom posunkovom jazyku prostredníctvom videohovorov, chatu alebo SMS 24 hodín denne, 7 dní v týždni.

Lobing v EÚ a politické rámce

Článok 25 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) stanovuje povinnosť poskytovať prístupnú zdravotnú starostlivosť v jazykoch, ktoré si pacienti zvolia, vrátane národných posunkových jazykov. Na bruselskom workshope v septembri 2024 Európska únia nepočujúcich (EUD) a Európske fórum pre zdravotné postihnutie (EDF) vyzvali Generálne riaditeľstvo pre zdravie a bezpečnosť potravín (DG SANTE) Európskej komisie, aby vyžadovalo akreditovaných národných tlmočníkov posunkového jazyka vo všetkých zdravotníckych zariadeniach a aby vyškolilo zdravotníckych pracovníkov v posunkových jazykoch. EUD tiež podporuje zapojenie „kultúrnych mediátorov“, aby sa zabezpečilo, že zdravotné informácie budú odovzdávané v kultúrne vhodných kontextoch posunkového jazyka.

Inovácie a ďalšie kroky

Francúzska sieť UASS-LS pozostáva z ôsmich až desiatich nemocničných tímov pre duševné zdravie, ktoré poskytujú psychiatrickú a psychosociálnu starostlivosť vo francúzskom posunkovom jazyku. Tieto jednotky, založené na konci prvého desaťročia 21. storočia, podporujú Nepočujúcich pacientov a spolupracujú s komunitnými štruktúrami s cieľom posilniť zapojenie pacientov a zabezpečiť kontinuitu starostlivosti. Napriek pokroku vo viacerých oblastiach a v krajinách, ako je Írsko, stále chýbajú konzistentné služby prístupné

Nepočujúcim, čo podčiarkuje potrebu celoeurópskych protokolov o zabezpečovaní tlmočníkov a odbornej príprave lekárov.

Tým, že kladie dôraz na britský posunkový jazyk (BSL) a ďalšie národné posunkové jazyky, podporuje siete rovesníkov riadené Nepočujúcimi a presadzuje normy stanovené v článku 25, Európa smeruje k inkluzívnej starostlivosti o duševné zdravie, ktorá chráni práva a dôstojnosť Nepočujúcich ľudí.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
10 min	Úvod a rozcvička	Metodika: Prezentácia, registrácia účastníkov Materiály: Prezentácie v PPT, ciele, tabuľa
Poznámka: Privítajte účastníkov, predstavte tému a ciele, stanovte základné pravidlá (rešpekt, súkromie, vizuálny kontakt), objasnite zdieľanie informácií (nejde o terapiu).		
15 min	Skupinová diskusia: Výzvy v oblasti duševného zdravia	Metodika: Skupinová diskusia Materiály: Flipchart, fixky
Poznámka: Podporte diskusiu o prekážkach, ktoré bránia Nepočujúcim osobám v prístupe k podpore v oblasti duševného zdravia. Používajte podnetné otázky a zaznamenávajte kľúčové body vizuálne.		
15 min	Videoprezentácia: Možnosti podpory prispôbené pre Nepočujúcich	Metodika: Vzdelávanie prostredníctvom videí, otázky a odpovede Materiály: Projektor, plátno, vybrané video
Poznámka: Premietnite video o podporných službách určených pre Nepočujúcich (napr. SignHealth, linky pomoci pre Nepočujúcich, skupiny rovesníkov). Následne usporiadajte diskusiu s otázkami a odpoveďami, aby ste objasnili informácie a odpovedali na otázky.		
15 min	Praktické cvičenie: Mapovanie zdrojov	Metodika: Skupinová aktivita, praktické cvičenie Materiály: Letáky, pracovné listy, perá
Poznámka: Malé skupiny vyhľadajú a zostavia zoznam miestnych a celoštátnych možností podpory v oblasti duševného zdravia pre Nepočujúcich (napr. linky dôvery, poradenstvo, online platformy). Každá skupina predstaví svoje hlavné zistenia. Moderátor poskytne doplňujúce informácie, aby sa zabezpečil komplexný prehľad.		
5 minút	Záver a úvaha	Metodika: Súhrn skupiny, spätná väzba Materiály: Informačné letáky, formuláre na spätnú väzbu
Poznámka: Zhrňte kľúčové body, rozdeľte zostavený zoznam zdrojov, povzbudte účastníkov, aby informácie zdieľali so svojimi komunitami, zozbierajte spätnú väzbu a poďakujte všetkým účastníkom.		

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

SignHealth. (n.d.). Deaf mental health library. <https://signhealth.org.uk/resources/deaf-mental-health-library/>

Mental Health Reform. (2015). Briefing note: Mental health services and supports for people who are Deaf. https://mentalhealthreform.ie/wp-content/uploads/2018/05/Briefing-note-on-mental-health-services-for-deaf-people_-September-2015.pdf

South West London and St George's Mental Health NHS Trust. (n.d.). National Deaf Child and Adolescent Mental Health Services (London). <https://swlstg.nhs.uk/service-detail/service/national-deaf-child-and-adolescent-mental-health-services-london-71/>

Psychological Professions Network. (n.d.). National talking therapies (IAPT) service for deaf people in British Sign Language. <https://ppn.nhs.uk/north-west/resources/news/item/national-talking-therapies-iapt-service-for-deaf-people-in-british-sign-language>

European Society for Mental Health and Deafness. (n.d.). ESMHD. <https://esmhd.org>

Deaf History – Europe. (n.d.). 1986: Foundation of the European Society of Mental Health and Deafness (ESMHD). <https://deafhistory.eu/index.php/component/zoo/item/1986-foundation-of-the-european-society-of-mental-health-and-deafness-esmhd>

Université de Lyon. (n.d.). SOS Surdus – Helpline for deaf and hard of hearing people. <https://masante.universite-lyon.fr/mental-health/sos-surdus-em-helpline-for-deaf-and-hard-of-hearing-people-em--313982.kjsp>

European Union of the Deaf. (2024, October 3). EUD represents the rights of deaf people in healthcare access workshop in Brussels. <https://eud.eu/eud-represents-the-rights-of-deaf-people-in-healthcare-access-workshop-in-brussels/>

European Union of the Deaf. (2023, October 9). WHO/OHCHR guidance and practice on mental health, human rights, and legislation. <https://eud.eu/who-ohchr-guidance-and-practice-on-mental-health-human-rights-and-legislation/>

Drion, B., & Buhler, L. (2016). Access to care in sign language: The French experience. *Public Health*, 137, 200–203. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2016.01.018>

National Deaf Therapy. (2023). Breaking the stigma: Deaf mental health and counseling. <https://nationaldeaftherapy.com/deaf-mental-health-counseling/>

RNID. (2026). How to look after your mental health and wellbeing. <https://rnid.org.uk/information-and-support/looking-after-your-mental-health-and-wellbeing/>

National Deaf Center. (n.d.). Where can I find mental health providers that specialize in serving deaf people? <https://nationaldeafcenter.org/faq/where-can-i-find-mental-health-providers-that-specialize-in-serving-deaf-people/>

SignHealth. (n.d.). Psychological Therapy Service for deaf people. <https://signhealth.org.uk/with-deaf-people/psychological-therapy/therapy-service/>

SignHealth. (n.d.). Deaf mental health library. <https://signhealth.org.uk/resources/deaf-mental-health-library/>

Workshop 5.1

Práva Nepočujúcich a ich obhajoba:

Zákony a smernice týkajúce sa práv Nepočujúcich

Trvanie: 90 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:** Po skončení workshopu budú účastníci:
 - Rozumieť tomu, čo znamená pojem „bariéra“ v súvislosti s účasťou nepočujúcich a zdravotne postihnutých ľudí.
 - Chápať rozdiel medzi zákonmi a smernicami.
 - Poznať rôzne úrovne právnych predpisov: organizačnú, miestnu, národnú, európsku a medzinárodnú.
 - Poznať kľúčové medzinárodné zmluvy týkajúce sa práv osôb so zdravotným postihnutím, vrátane Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) a Európskeho dohovoru o ľudských právach (ECHR).
 - Zoznámia sa s hlavnými oblasťami vnútroštátnej legislatívy týkajúcej sa osôb so zdravotným postihnutím, ako sú vzdelávanie, zamestnanosť, bezbariérovosť a boj proti diskriminácii.
- **Schopnosti:** Po skončení workshopu budú účastníci schopní:
 - Identifikovať a kategorizovať bariéry, s ktorými sa nepočujúci ľudia stretávajú v rôznych oblastiach života.
 - Porovnať známe práva a zákony s reálnymi výzvami (prekážkami).
 - Opísať a rozlíšiť príklady zákonov a smerníc na rôznych úrovniach.
 - Podeliť sa o svoje skúsenosti a diskutovať o právach a nárokoch vo svojej krajine alebo v kontexte, v ktorom žijú.
 - Zamyslieť sa nad rozdielom medzi zákonnými právami a skutočnou skúsenosťou.
- **Kompetencia (úroveň EQF 3):** Po skončení workshopu budú účastníci schopní:
 - Využiť základné znalosti o právach a zákonoch na vysvetlenie významu politík týkajúcich sa zdravotného postihnutia v každodenných situáciách.
 - Rozpoznať reálne problémy v oblasti prístupnosti alebo diskriminácie a prepojiť ich s konkrétnymi právnymi zárukami.
 - Zúčastniť sa skupinových diskusií o prekážkach a navrhnúť realistické riešenia na základe získaných poznatkov.
 - Zamyslieť sa nad vlastnými skúsenosťami a porovnať ich s príkladmi od iných alebo s medzinárodnými štandardmi.
 - Preukázať povedomie o dôležitosti inkluzívnych právnych predpisov a politík a o tom, aký vplyv majú na účasť nepočujúcich osôb.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Video
- Samostatná práca
- Práca v skupinách
- Celá trieda

Teoretické pozadie

Je mimoriadne dôležité, aby si mladí ľudia uvedomovali svoje práva, aby sa mohli účinne chrániť a aktívne sa zapájať do spoločenského života. Toto uvedenie posilňuje ich seba-vedomie a umožňuje im postaviť sa proti nespravodlivosti. Podľa UNICEF Holandsko je pre mladých ľudí nevyhnutné poznať svoje práva, aby mohli lepšie obhajovať seba aj ostatných v rôznych kontextoch, napríklad doma, v škole a vo verejnej diskusii. Prieskum UNICEF však odhalil, že deti v Holandsku často nevedia uviesť ani jedno právo. To poukazuje na medzeru vo vedomostiach, ktorú je potrebné naliehavo riešiť.

Práva nepočujúcich

Nepočujúci ľudia majú špecifické práva zakotvené v zákonoch a smerniciach na rôznych úrovniach politiky.

- Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD). Tento dohovor zdôrazňuje dôležitosť bezbariérovosti, uznania posunkového jazyka a práva na nediskrimináciu.
 - Výročná správa
- Európsky akt o prístupnosti
- Stratégia pre práva osôb so zdravotným postihnutím
- Právne uznanie národných posunkových jazykov
- Článok 1 ústavy

(POZNÁMKA: toto je potrebné prispôbiť podľa krajiny)

Plán workshopu

Čas	Aktivita	Metodika + materiály
5 min	Úvod <ul style="list-style-type: none"> • Začnite úvodným kolom mien: každý sa predstaví. • Úvodná otázka: Porozprávajte sa v skupine: čo vám príde na myseľ, keď vidíte alebo napíšete slovo „právo“? • Vysvetlite cieľ workshopu. 	Metodika: Prezentácia, interakcia účastníkov, zdieľanie v skupine Materiály: PPT – Úvod
15 min	Aktivita: Mapovanie bariér <ul style="list-style-type: none"> • Zahájte skupinovú diskusiu s cieľom definovať pojem „bariéra“. Definícia: bariéra je čokoľvek, čo bráni osobe so zdravotným postihnutím v plnohodnotnej a rovnocennej účasti na živote spoločnosti.	Metodika: Reflexia, skupinová diskusia a prezentácia Materiály: PPT – mapovanie bariér, lepiace

Čas	Aktivita	Metodika + materiály
	<ul style="list-style-type: none"> • Opýtajte sa skupiny na osobné skúsenosti s bariérami, s ktorými sa stretávajú ako nepočujúci; svoje skúsenosti môžu zaznamenať na flipchart pomocou lepiacich lístkov • Prejdite si spoločne zozbierané poznámky. Určite spoločné témy alebo kategórie, napríklad: <ul style="list-style-type: none"> • Komunikačné bariéry: napr. nedostatok tlmočníkov posunkového jazyka, spoliehanie sa na čítanie z pier. • Postojové bariéry: napr. nesprávne predstavy spoločnosti o nepočujúcich. • Fyzické bariéry: napr. chýbajúce vizuálne výstražné signály alebo označenie. • Systémové bariéry: napr. opatrenia, ktoré nezohľadňujú potreby používateľov posunkového jazyka. 	lístočky, flipchart/biela tabuľa, fixky
<p>Poznámka: Pomáha účastníkom prepojiť výzvy každodenného života s teoretickými pojmami, o ktorých sa bude hovoriť neskôr.</p>		
10 min	<p>Teória: Čo sú zákony a smernice?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opýtajte sa účastníkov, čo podľa nich znamenajú pojmy „zákon“ a „smernice“. • Vysvetlenie: <ul style="list-style-type: none"> • Zákony sú oficiálne predpisy, ktoré vytvárajú vlády. Sú právne záväzné a je potrebné ich dodržiavať. • Smernice sú odporúčané postupy alebo zásady. Nie sú právne záväzné, ale poskytujú návod, ako konať primerane alebo efektívne. • Príklad: <ul style="list-style-type: none"> • Zákon: Každý musí zastaviť na červenej. • Smernica: Pred prechodom cez cestu sa odporúča pozrieť na obe strany, aj keď svieti zelená. 	<p>Metodika: Prezentácia, interakcia účastníkov, zdieľanie v skupine</p> <p>Materiály: PPT – Zákony a smernice</p>
15 min	<p>Aktivita: Aké práva a smernice poznáte?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Účastníci napíšu na lepiace lístočky práva a smernice, ktoré už poznajú, a nalepia ich na flipchart. <ul style="list-style-type: none"> • Nie je potrebné uvádzať presný názov ani číslo zákona – vítané sú aj všeobecné práva, ako napríklad „právo na tlmočníka“. • Prejdite si zostavený zoznam a stručne so skupinou prediskutujte jednotlivé príspevky. 	<p>Metodika: Reflexia, skupinová diskusia a prezentácia</p> <p>Materiály: PPT – právne predpisy a smernice, lepiace lístočky, flipchart/biela tabuľa, fixky</p>

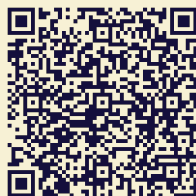
Čas	Aktivita	Metodika + materiály
15 min	<p>Teória: úrovne práva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Začnime stručným vysvetlením rôznych úrovní právnych predpisov a smerníc: <ul style="list-style-type: none"> • Organizačná úroveň: pravidlá alebo smernice v rámci škôl, pracovísk alebo inštitúcií. • Miestna/regionálna úroveň: predpisy prijaté obcami alebo krajinami (napr. bezbariérovosť vo verejnej doprave). • Národná úroveň: zákony prijaté vládou danej krajiny (napr. zákony o právach osôb so zdravotným postihnutím). • Európska úroveň: nariadenia alebo smernice EÚ (ak sa to týka). • Medzinárodná/globálna úroveň: dohody medzi štátmi, ako napríklad Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD). • Interaktívne kategorizovanie: <ul style="list-style-type: none"> • Vezmite si lepiace lístočky z predchádzajúcej aktivity (kde účastníci zapísali známe práva/smernice). • Ako skupinu ich nalepte na tabuľu vedľa ikon alebo obrázkov, ktoré predstavujú jednotlivé úrovne (napr. zemeguľa pre medzinárodnú úroveň, budova pre národnú úroveň). 	<p>Metodika: Interaktívna diskusia a prezentácia</p> <p>Materiály: PPT – právne úrovne</p>
<p>Poznámka: Nebojte sa, ak niektoré práva nie je ľahké presne zaradiť – využite to ako príležitosť na učenie sa, aby ste si ujasnili, ktorá úroveň je za čo zodpovedná, a aby ste ukázali, ako jednotlivé úrovne vzájomne spolupracujú.</p>		
15 min	<p>Teória: Medzinárodné zmluvy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysvetlenie: <p>Vysvetlite, že medzinárodné zmluvy sú dohody medzi štátmi. Stanovujú spoločné pravidlá a normy, ktoré sa štáty zaväzujú dodržiavať. Tieto zmluvy ovplyvňujú vnútroštátne právne predpisy a podporujú práva jednotlivcov na celom svete.</p> <p>Predstavte účastníkom dve kľúčové medzinárodné dohovory, ktoré chránia práva osôb so zdravotným postihnutím, vrátane nepočujúcich.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Európsky dohovor o ľudských právach (EDLP): <ul style="list-style-type: none"> • Zameriava sa na všeobecné ľudské práva, ako sú sloboda, rovnosť a ochrana pred diskrimináciou. 	<p>Metodika: Prezentácia, video</p> <p>Materiály: PPT – Medzinárodné smernice a zmluvy</p>

Čas	Aktivita	Metodika + materiály
	<ul style="list-style-type: none"> • Je to dôležité pre ľudí so zdravotným postihnutím v Európe, pretože poskytuje právny základ na napadnutie porušenia práv. • Poznámka: toto rozhodnutie je vykonateľné pred Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu. • Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD): <ul style="list-style-type: none"> • Video 	
15 min	<p>Teória: Vnútroštátne právne predpisy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysvetlenie: <p>Vnútroštátne zákony vytvára a presadzuje vláda danej krajiny. Týmto spôsobom premieňajú medzinárodné zásady (ako sú ľudské práva alebo dohovory OSN) na konkrétne pravidlá a záruky v danej krajine.</p> <p>Možné oblasti práva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznávanie posunkového jazyka <p>Právne uznanie národných posunkových jazykov za úradné alebo chránené jazyky. To často zahŕňa povinnosť verejných služieb zabezpečiť prístup v posunkovom jazyku.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vzdelávanie <p>Opatrenia na podporu inkluzívneho vzdelávania, vrátane práva nepočujúcich žiakov na vzdelávanie v posunkovom jazyku, s tlmočením alebo s využitím prispôbených učebných materiálov.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prístupnosť a právne predpisy týkajúce sa tlmočenia <p>Zákony, ktoré zabezpečujú fyzickú, digitálnu a komunikačnú prístupnosť – vrátane práva na tlmočníkov posunkového jazyka v školách, nemocniciach, súdnych sieňach a iných zariadeniach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zamestnanosť <p>Zákony, ktoré zakazujú diskrimináciu pri prijímaní do zamestnania a na pracovisku. Môžu zahŕňať požiadavky na primerané úpravy, kvóty na začlenenie alebo finančnú podporu na zabezpečenie bezbariérových pracovísk.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zákony proti diskriminácii <p>Široko koncipované antidiskriminačné zákony, ktoré chránia osoby so zdravotným postihnutím – vrátane</p>	<p>Metodika: Prezentácia,</p> <p>Materiály: PPT – Vnútroštátne právne predpisy</p>

Čas	Aktivita	Metodika + materiály
	nepočujúcich – pred nerovnakým zaobchádzaním vo všetkých oblastiach života (napr. vzdelávanie, doprava, verejné služby).	
<p>Poznámka: Uvedené právne oblasti sú len návrhy. Mali by ste ich nahradiť príkladmi konkrétnych vnútroštátnych právnych predpisov platných vo vašej krajine.</p>		
15 min	<p>Aktivita: Predstavy vs. realita</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znovu vytiahnite flipchart s prekážkami, ktoré ste identifikovali skôr počas workshopu. • Požiadajte účastníkov, aby ku každej prekážke priradili jedno alebo viacero práv či zákonov, o ktorých sa hovorilo počas workshopu. • Diskusia <ul style="list-style-type: none"> • Aké rozdiely vnímajú účastníci medzi právami „na papieri“ a skutočnosťou? • Ktoré prekážky nie sú zatiaľ v právnych predpisoch ani v praxi zohľadnené alebo sú riešené nedostatočne? • Čo by sa muselo stať, aby sa tento problém odstránil? 	<p>Metodika: Skupinová aktivita a diskusia</p> <p>Materiály: PPT – Predstavy vs. realita, flipcharty z predchádzajúcich aktivít</p>
<p>Poznámka: Uvedené právne oblasti sú len návrhy. Mali by ste ich nahradiť príkladmi konkrétnych vnútroštátnych právnych predpisov platných vo vašej krajine.</p>		
5 min	<p>Úvaha</p> <p>Opýtajte sa skupiny:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Čo ste sa naučili? • Čo vás prekvapilo alebo čo bolo pre vás výzvou? 	<p>Metodika: Skupinová reflexia</p> <p>Materiály: PPT – Reflexia</p>

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Mensenrechten.nl. (2022, 28 september). Dove en slechthorende leerlingen vaak tussen wal en schip. <https://www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2022/09/28/dove-en-slechthorende-leerlingen-vaak-tussen-wal-en-schip>

Mensenrechten.nl. (2022). Onderzoek: Recht op onderwijs voor dove en slechthorende leerlingen. <https://publicaties.mensenrechten.nl/publicatie/ff983d9a-f708-4536-b184-c680a7ba5346>

Rijksoverheid. (z.d.). De Nederlandse Gebarentaal (NGT). <https://www.rijksoverheid.nl/themas/overheid-en-democratie/erkende-talen/de-nederlandse-gebarentaal-ngt>

UNICEF Nederland. (2021, 1 oktober). Kinderrechteneducatie is noodzakelijk zodat kinderen voor hun rechten op kunnen komen. <https://www.unicef.nl/nieuws/2021-10-01-kinderrechteneducatie-is-noodzakelijk-zodat-kinderen-voor-hun-rechten-op-kunnen-komen>

Workshop 5.2

Práva Nepočujúcich a ich obhajoba

Politická účasť a zastúpenie nepočujúcich

Trvanie: 90 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**
 - Porozumieť rozdielu medzi aktivizmom a obhajobou práv, vrátane hlavných foriem aktivizmu a ich významu pre komunitu Nepočujúcich.
 - Opísať Arnsteinovej rebrík občianskej participácie, úrovne politickej participácie a fázy cyklu advokácie.
 - Rozpoznať príklady úspešného aktivizmu Nepočujúcich po celom svete a faktory, ktoré prispievajú k ich dosahu.
- **Schopnosti:**
 - Analyzovať sociálne alebo politické otázky, ktoré sa týkajú komunity Nepočujúcich, a priradiť ich k modelom participácie a obhajoby záujmov.
 - Využiť advokačný cyklus na vypracovanie jasného, cieleného a realizovateľného plánu kampane.
 - Účinne prezentovať nápady na kampaň prostredníctvom skupinovej prezentácie alebo krátkeho videa.
- **Kompetencia**
 - Spolupracovať s ostatnými na vytváraní stratégií na presadzovanie záujmov, ktoré reagujú na potreby komunity a zameriavajú sa na zmysluplnú účasť.
 - Vyberať a skombinovať vhodné metódy aktivizmu a obhajoby záujmov s cieľom dosiahnuť konkrétne ciele.
 - Zaviazat' sa, že po workshope podniknete konkrétne kroky na podporu tejto veci vo svojej komunite.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Praktické cvičenia
- Práca v skupine
- Celá trieda

Teoretické pozadie

Aktivizmus vs. advokácia

Aktivizmus a advokácia sú úzko prepojené pojmy, nie sú však totožné. Aktivizmus označuje konanie – často verejné a viditeľné – zamerané na dosiahnutie spoločenských, kultúrnych alebo politických zmien. Môže ísť o protesty, demonštrácie, online kampane alebo kreatívne verejné intervencie. Obhajoba sa zameriava na ovplyvňovanie rozhodovateľov, politikov a systémov, často prostredníctvom dialógu, lobingu a strategickej komunikácie. Kým aktivizmus môže byť hlučný, rušivý a zameraný na zvyšovanie povedomia, obhajoba býva cieľ-

lená a strategická, s cieľom zmeniť konkrétne pravidlá, zákony alebo inštitucionálne postupy. V praxi sa tieto dva pojmy prekrývajú: efektívne hnutia často kombinujú viditeľnosť aktivizmu so strategickým vplyvom obhajoby.

Druhy aktivizmu

Aktivizmus môže nadobúdať mnohé podoby v závislosti od cieľov, cieľovej skupiny a dostupných zdrojov. Priama akcia zahŕňa štrajky, obsadenia a protesty zamerané na narušenie súčasného stavu. Digitálny aktivizmus využíva online platformy na petície, osvetové kampane a šírenie virálnych správ. Kultúrny aktivizmus využíva umenie, divadlo, film alebo rozprávanie príbehov na spochybňovanie stereotypov a zmenu verejnej mienky. Aktivizmus zdola buduje zmenu na úrovni komunity a mobilizuje miestne siete na trvalú činnosť. Lobing – hoci sa často považuje za súčasť advokácie – môže byť tiež aktivistický, ak priamo spochybňuje mocné inštitúcie. Pre komunitu Nepočujúcich môže aktivizmus zahŕňať podujatia zamerané na zvyšovanie povedomia o posunkovom jazyku, verejné demonštrácie za práva na prístupnosť alebo kreatívne kampane zdôrazňujúce kultúru Nepočujúcich.

Arnsteinovej rebrík občianskej participácie

Sherry Arnsteinová vo svojom diele Rebrík občianskej participácie (1969) predstavila klasický model, ktorý znázorňuje rôzne stupne vplyvu občanov na rozhodovací proces. Na spodnej úrovni sa nachádzajú úrovne neparticipácie – Manipulácia a Terapia –, kde je participácia iba symbolická a nemá vplyv na výsledky. Stredné symbolické úrovne – informovanie, konzultácia a upokojuvanie – umožňujú občanom vyjadriť sa, ale poskytujú im len malú rozhodovaciu moc. Najvyššie úrovne vplyvu občanov – partnerstvo, delegovaná moc a kontrola občanov – predstavujú skutočný vplyv a kontrolu nad rozhodnutiami. Pre komunitu nepočujúcich je tento model pripomienkou, aby sa snažili prekonať symbolické konzultácie a dosiahli skutočné zdieľanie moci v politikách a rozhodnutiach, ktoré sa ich týkajú.

Úrovne politickej participácie

Politická participácia sa môže prejavovať na rôznych úrovniach angažovanosti. Na základnej úrovni môžu jednotlivci hlasovať v miestnych, regionálnych a celoštátnych voľbách, čím zabezpečia, že ich hlas bude zohľadnený. Na kolektívnej úrovni sa môžu zapojiť do organizácií – napríklad združení Nepočujúcich alebo koalícií osôb so zdravotným postihnutím –, ktoré spoločne pracujú na presadzovaní zmien. Aktívnejšie sa môžu zapájať do diskusií o politikách tým, že sa zúčastňujú na verejných vypočutiach, predkladajú návrhy alebo radi rozhodovateľom. Najvyššia úroveň zahŕňa spoluvytváranie politik v partnerstve s vládami alebo inštitúciami, čím sa zabezpečuje, že pohľady komunity Nepočujúcich ovplyvňujú výsledok od samého začiatku. Tieto úrovne sú v súlade s Arnsteinovým rebríkom, pričom spoluvytváranie zodpovedá najvyšším priečkam.

Cyklus advokácie

Cyklus advokácie je postupný proces plánovania a realizácie účinných kampaní. Začína identifikáciou témy – jasným a konkrétnym vymedzením problému. Nasleduje preskúmanie kontextu, vrátane právnych predpisov, zainteresovaných strán a relevantných údajov. Tretím krokom je budovanie si spojencov a sietí s cieľom posilniť dosah a dôveryhodnosť kampane. Štvrtým krokom je vypracovanie jasného posolstva prispôbeného cieľovej skupine. Piaty krok je výber kanálov a nástrojov – ako sú sociálne médiá, petície, podujatia alebo lobing – ktoré zodpovedajú posolstvu a cieľovej skupine. Šiesty krok je konanie prostredníctvom naplánovaných aktivít a siedmy krok je sledovanie pokroku, oslavovanie

úspechov a udržiavanie dynamiky. Nepočujúcim aktivistom pomáha použitie tohto štruktúrovaného procesu prejsť od nadšenia k praktickým výsledkom.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
5 min	Úvod - Kolo mien - Cieľ workshopu - Otázka na rozohriatie: Čo sa vám vybaví, keď počujete výraz „aktivizmus v komunite nepočujúcich“?	Metodika: Prezentácia lektora, interakcia účastníkov, diskusia v skupine Materiály: Úvod k prezentácii
Poznámka: Povedzte svoje meno a jedno slovo alebo myšlienku, ktorú si spájate s aktivizmom		
20 min	Teória: Politická participácia a praktická obhajoba záujmov - Prehľad úrovní (mládežníckej) politickej participácie: hlasovanie, vstup do organizácií, zapájanie sa do diskusií o politike. - Príklady aktivizmu nepočujúcich (mladých ľudí) z celého sveta (krátke video). - Kroky k efektívnej obhajobe záujmov (identifikácia problému, prieskum, získavanie spojencov, formulácia posolstva, výber komunikačných kanálov, konanie, následné kroky).	Metodika: Prezentácia, video, otázky a odpovede Materiály: Prezentácia „politická účasť“, video,
Poznámka: Môžete položiť skupine otázky: „Čo ste už stihli urobiť? Aký máte názor na video?“		
60 min	Aktivita: Návrh kampane Účastníci pracujú v malých skupinách na príprave osvetovej kampane na základe zadaného scenára, ktorý sa týka komunity nepočujúcich (napr. zlepšenie prístupu k voľbám, titulkovanie vo verejných službách, uznanie posunkového jazyka). Postup zadania: 1. Prečítajte si scenár vašej skupiny. 2. Určite si cieľ (čo chcete zmeniť). 3. Určite cieľovú skupinu (kto môže túto zmenu uskutočniť). 4. Uved'te svoje hlavné posolstvá . 5. Vyberte si nástroje a kanály na presadzovanie záujmov (sociálne médiá, petície, stretnutia, podujatia atď.). 6. Naplánujte aktivity a harmonogram .	Metodika: Práca v skupinách, skupinová prezentácia Materiály: Prezentácia „Navrhni si kampaň“, vytlačené scenáre, flipcharty, fixky, smartfóny (voliteľné na nahrávanie videa)

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
	7. Pripravte si 2-3-minútovú prezentáciu pre skupinu alebo krátke video. 8. Predstavte to skupine. 9. Získajte spätnú väzbu z hľadiska zrozumiteľnosti, kreativity a realizovateľnosti.	
<p>Poznámka: Lektori by mali podporovať skupiny tým, že im objasnia úlohu a poskytnú spätnú väzbu počas fázy plánovania. Zdôrazňujte dôležitosť tímovej práce a kreativity a využite teoretické poznatky z workshopov 1 a 2.</p> <p>Napíšte svoj názor na video</p>		
5 minút	<p>Úvaha</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aké konkrétne kroky môžu účastníci podniknúť vo svojich vlastných komunitách? 	<p>Metodika: Individuálna reflexia, Skupinová reflexia</p> <p>Materiály: Snímka s otázkou na zamyslenie</p>
<p>Poznámka: Podporuje osobné zapojenie, angažovanosť a plánovanie budúcnosti.</p>		

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (n.d.). Convention on the rights of persons with disabilities (CRPD). <https://social.desa.un.org/issues/disability/crpd/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-crpd/>

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. Journal of the American Institute of Planners, 35(4), 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Dupouey, V. (2022). Advocacy handbook. European Youth Forum. https://www.youthforum.org/files/230524-AdvocacyHandbook-150x240mm-digi_2023-05-25-092834_prmy.pdf

Pantelic, M., & Lah, T. (n.d.). The activist network: 20-hours training programme. European Youth Forum. https://www.youthforum.org/files/YFJ_TheActivistNetwork_ENG_v11.pdf

Workshop 6.1

Nepočujúce vzory a lídri

Nepočujúci pedagógovia a výskumníci

Trvanie: Teoretická časť 60 minút / Praktická časť 120 minút

Výsledky vzdelávania

Povedomie o úlohe nepočujúcich ľudí v oblasti vzdelávania a výskumu, zamyslenie sa nad spoločenskými otázkami, podpora porozumenia inklúzie a bilingválneho vzdelávania.

- **Vedomosti:**

- Vzory v komunite nepočujúcich:

Odborníci z radov nepočujúcich, ako sú učitelia a výskumníci, ukážu, ako inklúzia a prístupnosť môžu prekonať prekážky. Inšpirujú ostatných tým, že dokazujú, že nepočujúci ľudia môžu dosiahnuť úspech v oblastiach, ktoré sa často podceňujú.

- Výzvy v oblasti vzdelávania a výskumu:

Nepočujúci odborníci čelia prekážkam, ako je obmedzený prístup k zdrojom, komunikačné bariéry a predsudky spoločnosti. Ich skúsenosti poukazujú na potrebu inkluzívnych opatrení a prostredia.

- Inklúzia prostredníctvom bilingválneho vzdelávania:

Bilingválne vzdelávanie, ktoré spája posunkový jazyk s písomným a hovoreným jazykom, prispieva k lepším študijným výsledkom. Posilňuje postavenie nepočujúcich a buduje most medzi rôznymi komunitami.

- Vplyv inkluzívnych postupov:

Inkluzívne školy a univerzity vytvárajú príležitosti pre nepočujúcich. Slúžia ako vzor rovnosti, inovácie a spolupráce – vo vzdelávaní aj mimo neho.

- **Schopnosti:**

- Reflexia a analýza:

Účastníci sa naučia zamýšľať sa nad výzvami a riešeniami, s ktorými sa nepočujúci ľudia stretávajú vo vzdelávaní a výskume, a analyzovať ich. Rozvíjajú si zručnosti potrebné na identifikáciu prekážok a hľadanie možností zlepšenia.

- Komunikačné stratégie:

Účastníci si zdokonalia komunikačné zručnosti pri komunikácii s nepočujúcimi ľuďmi, vrátane používania posunkového jazyka a vizuálnych pomôcok. Naučia sa, ako komunikovať inkluzívne a zohľadňovať rôzne komunikačné potreby.

- Kritické myslenie a riešenie problémov:

Analýza rozhovorov a reflexia prípadových štúdií zdokonaľujú schopnosť účastníkov vyvíjať kreatívne riešenia na podporu inklúzie vo vzdelávacích inštitúciách. Naučia sa vyvíjať inovatívne prístupy a spochybňovať existujúce štruktúry.

- Tímová práca a spolupráca:

Prostredníctvom skupinovej práce a diskusií si účastníci rozvíjajú schopnosť pracovať v tíme. Naučíte sa zohľadňovať rôzne pohľady a spoločne vytvárať riešenia založené na inkluzívnych postupoch.

- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť)**

- Samostatná činnosť:

Účastníci preberajú zodpovednosť za svoj vlastný rozvoj v oblasti vzdelávania tým, že samostatne analyzujú rozhovory, odpovedajú na reflexné otázky a navrhujú inkluzívnejšie vzdelávacie postupy.

- Zodpovednosť za inklúziu a diverzitu:

Účastníci si uvedomujú dôležitosť inklúzie a diverzity vo vzdelávacích inštitúciách a preberajú zodpovednosť za aktívne presadzovanie inkluzívnych prístupov a odstraňovanie prekážok pre nepočujúcich ľudí vo vzdelávacom a výskumnom prostredí.

- Samostatnosť pri premýšľaní a rozhodovaní:

Účastníci rozvíjajú svoju schopnosť samostatne uvažovať a rozhodovať sa, získavajú nové pohľady prostredníctvom analýzy príkladov a osobných skúseností a uplatňujú ich vo svojej vlastnej praxi.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávacie cesty
- Skupinová práca
- Celá trieda
- Praktické cvičenie
- Úloha

Teoretické pozadie:

Teoretický základ tohto školenia vychádza z rôznych koncepcií a teórií, ktoré prispievajú k pochopeniu inklúzie, viacjazyčnosti a úlohy nepočujúcich ľudí vo vzdelávaní a výskume.

Medzi kľúčové témy patria:

1. Inklúzia a vzdelávanie

Inklúzia sa týka začleňovania osôb so zdravotným postihnutím, najmä nepočujúcich, do bežných vzdelávacích inštitúcií. Teórie inklúzie (napr. teória sociálneho modelu) zdôrazňujú, že prekážky nespočívajú v samotnej osobe, ale v usporiadaní vzdelávacích priestorov. Sociálna inklúzia a uznanie rozmanitosti sú nevyhnutné pre vytvorenie inkluzívnej spoločnosti.

2. Bilingválne vzdelávanie

V mnohých vzdelávacích systémoch sa nepočujúci žiaci vzdelávajú v bilingválnom prostredí, ktoré zahŕňa znakový jazyk aj písaný a hovorený jazyk. Teórie bilingválneho vzdelávania (napr. Cumminsova hypotéza vzájomnej závislosti) zdôrazňujú, že dva jazykové systémy je možné osvojovať paralelne, čím sa zlepšujú kognitívne a akademické schopnosti žiakov.

3. Nepočujúci učitelia a výskumníci

Úloha nepočujúcich učiteľov a výskumníkov je čoraz viac uznávaná ako cenná, keďže do vzdelávania a výskumu prinášajú jedinečné pohľady a skúsenosti. Slúžia ako „vzory“ a pripravujú cestu pre budúce generácie nepočujúcich ľudí. Podľa rôznych štúdií sú skúsenosti nepočujúcich pedagógov kľúčové pre rozvoj inkluzívnych vyučovacích metód a podporu prístupnosti vo vzdelávaní.

4. Sociálny model zdravotného postihnutia

Sociálny model zdravotného postihnutia vychádza z predpokladu, že jednotlivci nie sú znevýhodnení svojím zdravotným postihnutím, ale spoločenskými bariérami. Tento prístup podporuje názor, že rozvoj človeka nebrzdí samotné zdravotné postihnutie, ale neschopnosť spoločnosti prispôbiť sa jeho potrebám. V prípade nepočujúcich to znamená, že spoločnosť sa stáva inkluzívnejšou tým, že poskytuje tlmočníkov posunkového jazyka a prístupné vzdelávacie zdroje a tým, že uznáva posunkový jazyk za plnohodnotný jazyk.

5. Kultúrna identita a posilňovanie postavenia

Pre nepočujúcich je ich kultúrna identita úzko spätá s posunkovým jazykom a komunitou nepočujúcich. Teórie posilňovania postavenia zdôrazňujú dôležitosť sebaurčenia a kontroly nad vlastným životom. Začlenenie a účasť na vzdelávacom a výskumnom procese môžu posilniť postavenie nepočujúcich a umožniť im aktívne sa zapájať do spoločenského života. Tieto teoretické základy tvoria základ vzdelávania a pomáhajú účastníkom nadobudnúť hlboké pochopenie výziev a príležitostí spojených so začleňovaním nepočujúcich ľudí do vzdelávania a výskumu.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
Teoretická časť (60 minút)		
15 min	Prednáška o situácii nepočujúcich ľudí a vzoroch	Metodika: Prezentácia PPT pre 6.1 Materiály: Prezentácie, notebook, projektor
Poznámka: Odkazy na rozhovory a životopisy vzorov		
10 min	Brainstorming: Ktorí nepočujúci ľudia sú známi?	Metodika: Skupinový brainstorming Materiály: Flipchart/biela tabuľa, fixky
Poznámka: Zoznam známych nepočujúcich ľudí a ich povolání		
5 min	Plenárna diskusia: Prehľad identifikovaných osôb	Metodika: Plenárna diskusia Materiály: Tabuľa alebo digitálne poznámky
Poznámka: Diskusia o nepočujúcich odborníkoch vo výskume a výučbe		
30 min	Analýza rozhovorov: výzvy, návrhy, spoločné myšlienky a úvahy	Metodika: Skupinová práca s následnou diskusiou Materiály: Pracovné listy s úryvkami z rozhovorov, zvýrazňovače Úryvky z rozhovorov pre verziu 6.1
Poznámka: Každá skupina analyzuje úryvok z rozhovorov		
Workshop (120 minút)		
15 min	Úvod do workshopu a prehľad programu	Metodika: Prezentácia PPT pre 6.1 Materiály: Snímky
Poznámka: Moderátori workshopu sa predstavujú		

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
15 min	Úvod do školy/univerzity, ktorú navštevujete	Metodika: Prezentácia a diskusia PPT pre 6.1 Materiály: Brožúry, webová stránka inštitúcie
Poznámka: Zameranie na inklúziu a zdroje		
30 min	Prehliadka inštitúcie (napr. školy alebo univerzity)	Metodika: Vedenie Materiály: Prehliadka s sprievodcami a tlmočníkmi ÖGS a IS
Poznámka: Dodržiavanie inkluzívnych postupov		
30 min	Praktická skupinová práca: Reflexia a zaznamenávanie postrehov a návrhov na zlepšenie	Metodika: Práca v skupinách Materiály: Flipchart
Poznámka: Každá skupina sa podelí o svoje postrehy a návrhy		
20 min	Prezentácia skupinovej práce	Metodika: Prezentácie Materiály: Flipcharty/plagáty vytvorené skupinami
Poznámka: Diskusia o návrhoch na plenárnom zasadnutí		
10 min	Záverečné zamyslenie a rozlúčka	Metodika: Otvorená diskusia, stretnutie zamerané na spätnú väzbu Materiály: Karty spätnej väzby
Poznámka: Zhodnotenie zistení a návrhy na budúce zlepšenia		

Hodnotiace nástroje:

Pokrok v učení a nadobudnuté kompetencie účastníkov sa zaznamenávajú kombináciou kvalitatívnych a kvantitatívnych hodnotiacich metód. Tieto nástroje nielen hodnotia výkonnosť, ale aj podnecujú k reflexii nad procesom učenia a rozvoja praktických zručností. Medzi hlavné hodnotiace nástroje patria:

1. Formuláre na sebahodnotenie

Na začiatku a na konci školenia účastníci vyplnia formuláre sebahodnotenia, v ktorých zhodnotia svoje vedomosti a zručnosti týkajúce sa inklúzie, nepočujúcich a bilingválneho vzdelávania. Tieto formuláre slúžia ako podklad na zistenie zmien vo vedomostiach a zručnostiach účastníkov počas školenia.

2. Spätná väzba v skupine a vzájomné hodnotenie

Počas workshopu a praktických cvičení budú účastníci v skupinách vykonávať vzájomné hodnotenie. Účastníci poskytujú spätnú väzbu k návrhom a prezentáciám svojich spolužiakov. Tieto vzájomné hodnotenia podporujú tímovú prácu a umožňujú konštruktívnu diskusiu o vlastných prístupoch i prístupoch ostatných.

3. Prednášky a skupinová práca

Prezentácie skupinových prác na záver workshopu slúžia jednak na zhodnotenie nadobudnutých vedomostí a jednak na ich praktické uplatnenie. Od účastníkov sa očakáva, že

svoje postrehy a návrhy na zlepšenie prednesú jasným a systematickým spôsobom. Hodnotenie sa zakladá na kritériách, ako sú zrozumiteľnosť argumentácie, relevantnosť návrhov a schopnosť začleniť pojmy inklúzie a nepočujúcich.

4. Otázky na zamyslenie a denníky

Po teoretickej časti a počas praktických cvičení budú účastníci požiadaní, aby odpovedali na reflexné otázky a viedli krátky denník o svojich zážitkoch a myšlienkach. To podporuje sebareflexiu a umožňuje hlbšie preskúmanie preberaných tém. Odpovede môžu slúžiť ako základ pre individuálne hodnotenie procesov učenia.

5. Záverečné testy a kvízy

Na overenie pochopenia účastníkov možno použiť krátky záverečný test alebo kvíz z prebratých tém (napr. úloha nepočujúcich učiteľov a výskumníkov, inklúzia, bilingválne vzdelávanie). Test môže obsahovať otázky s výberom odpovedí, krátke otvorené otázky alebo otázky založené na scenároch.

6. Spätná väzba od trénera

Na konci školenia poskytnú lektori účastníkom individuálnu spätnú väzbu týkajúcu sa ich výkonu a pokroku. Táto spätná väzba zahŕňa nielen silné stránky, ale aj oblasti, v ktorých je potrebné sa ďalej zdokonaľovať, pričom dôraz sa kladie na praktické uplatnenie nadobudnutých vedomostí.

7. Hodnotenie zamerané na ciele

Na začiatku školenia si účastníci stanovujú osobné vzdelávacie ciele. Na konci školenia sa tieto ciele vyhodnocujú, aby sa zistilo, do akej miery sa podarilo splniť individuálne očakávania a ciele. Toto cielené hodnotenie pomáha účastníkom zistiť, aký pokrok dosiahli a ako prebiehal ich proces učenia.

8. Hodnotenie účastníkov

Záverečné hodnotenie školenia vykonávajú účastníci, ktorí v ňom zhodnotia svoje skúsenosti, samotné školenie a lektorov. Táto spätná väzba pomáha zlepšovať kvalitu školenia a merať spokojnosť účastníkov.

Tieto hodnotiace nástroje nielenže pomáhajú pri posudzovaní úspešnosti vzdelávania, ale zároveň podporujú neustálu reflexiu a zdokonaľovanie vlastnej praxe v oblasti začleňovania a integrácie nepočujúcich ľudí do vzdelávania a výskumu.

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Österreichischer Gehörlosenbund. (2024, October 10). Was brauchen gehörlose Schüler:innen? Interview mit der gehörlosen Lehrerin Susanna Lazarus. <https://www.oeglb.at/was-brauchen-gehoerlose-schuelerinnen-interview-mit-der-gehoerlosen-lehrerin-susanna-lazarus/>

Gebärdenwelt.tv. (2021, September 24). Fachgespräch mit Verena Krausneker: Gebärdensprachen in der Wissenschaft. <https://www.gebaerdenwelt.tv/fachgesprach-mit-verena-krausneker-gebaerdensprachen-in-der-wissenschaft/>

ÖVP. (2008, February 11). Gehörlose Lehrerin unterrichtet in ihrer Muttersprache. BIZEPS. <https://www.bizeps.or.at/gehoerlose-lehrerin-unterrichtet-in-ihrer-muttersprache/>

Workshop 6.2

Nepočujúce vzory a lídri

Aktivisti a obhajcovia Nepočujúcich

Trvanie: 90 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**

Porozumenie histórii zastúpenia nepočujúcich. Účastníci získajú prehľad o histórii a kľúčových míľnikoch aktivizmu nepočujúcich. Zoznámia sa s vplyvnými aktivistami z radov nepočujúcich a s ich prínosom k obhajobe záujmov nepočujúcej mládeže a nepočujúcej komunity ako celku.

- **Schopnosti:**

Kritické myslenie a reflexia. Účastníci si prostredníctvom skupinových diskusií a individuálnych reflexných cvičení osvoja schopnosť kriticky hodnotiť výzvy a prekážky, s ktorými sa stretávajú nepočujúci mladí ľudia, a hľadať účinné riešenia.

- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť):**

Účastníci si osvoja zručnosti potrebné na pochopenie a rešpektovanie kultúry, hodnôt a potrieb nepočujúcich mladých ľudí, čo im umožní pristupovať k obhajobe ich záujmov spôsobom, ktorý viac zohľadňuje kultúrne špecifiká a je plný rešpektu. Účastníci sa budú cítiť posilnení a kompetentní, aby mohli vystupovať ako obhajcovia nepočujúcich mladých ľudí.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Praktické cvičenia
- Páry
- Skupinová práca
- Celá trieda
- Praktické cvičenie

Teoretické pozadie:

Workshop sa zameria na zvyšovanie povedomia o aktivizme nepočujúcich a na podporu nepočujúcich mladých ľudí. Cieľom workshopu je vybaviť účastníkov znalosťami a nástrojmi potrebnými na podporu nepočujúcich mladých ľudí a zabezpečiť, aby nielen pochopili výzvy, s ktorými sa stretávajú, ale aby mohli tiež aktívne prispievať k vytváraniu inkluzívnejšieho a podporujúceho prostredia pre nepočujúcich.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
15 min	Privítanie a úvod Úvodné aktivity: Účastníci sa predstavia a spomenú jednu vec, ktorú by chceli vedieť alebo sa dozvedieť o obhajobe práv nepočujúcich, alebo čo si podľa nich obhajoba práv nepočujúcich vlastne znamená.	Metodika: Diskusia
20 min	História aktivizmu Nepočujúcich	Metodika: Prezentácia, diskusia PPT pre 6.2 Materiály: Prezentácia, projektor
Poznámka: Povedzte niečo o dôležitých historických momentoch v hnutí za práva nepočujúcich (King Jordan, Nyle DiMarco)		
20 min	Významní aktivisti a osobnosti z radov nepočujúcich Účastníci budú v skupinách prednášať o významných aktivistoch a osobnostiach z prostredia nepočujúcich	Metodika: Práca v skupinách, prezentácia Materiály: Pero, papier, notebook
20 min	Súčasný problémy nepočujúcich adolescentov: Účastníci budú v malých skupinách diskutovať o výzvach, ktorým dnes čelia nepočujúci mladí ľudia (napr. prístupnosť, zastúpenie, duševné zdravie). Skupina si vymení svoje nápady. Nápady na zamyslenie zaznamenajte na flipchart alebo tabuľu.	Metodika: Práca v skupinách, brainstorming Materiály: Pero, papier, flipchart, tabuľa
10 min	Stratégie presadzovania záujmov: Diskutujte o rôznych stratégiách na podporu nepočujúcich mladých ľudí, ako je mentorstvo, podpora prístupu k posunkovému jazyku a zvyšovanie povedomia prostredníctvom médií. Rozdajte účastníkom leták s akčným plánom, ktorý im pomôže vypracovať vlastný plán podpory. Dajte účastníkom niekoľko minút, aby si aspoň zapísali konkrétne kroky, ktoré môžu podniknúť po skončení workshopu.	Metodika: Prezentácia, diskusia, praktické cvičenie PPT pre 6.2 Materiály: Pracovný list k akčnému plánu (Akčný plán), pero, papier – pracovný list k 6.2
10 min	Reflexia a Q&A Otvorené diskusie, počas ktorých môžu účastníci klásť otázky, zdieľať svoje názory a zamýšľať sa nad tým, čo sa naučili.	Metodika: Diskusia s celou triedou

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Ladd, P. (2003). Understanding deaf culture: In search of deafhood. Multilingual Matters.

Workshop 7.1

Technológie na podporu prístupnosti pre nepočujúcich

Tlmočnicke služby a technológie

Trvanie: 110 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**
 - Vie rozlíšiť rôzne typy poskytovateľov tlmočnických služieb (súkromné spoločnosti, organizácie poskytujúce starostlivosť, štátne inštitúcie, služby komunikačnej podpory)
 - Vie opísať hlavné európske zdroje a organizácie poskytujúce podporu v oblasti tlmočnických služieb
 - Vie vysvetliť, ako združenia nepočujúcich ovplyvňujú a zlepšujú kvalitu tlmočnických služieb
 - Dokáže pochopiť úlohu technológií pri podpore komunikácie nepočujúcich a nedoslýchavých osôb, vrátane kontroverzií týkajúcich sa riešení založených na umelej inteligencii a avatároch
- **Schopnosti:**
 - Vie posúdiť a vybrať vhodné tlmočnicke služby pre rôzne situácie a kontexty
 - Dokáže preukázať znalosť užívateľských práv a schopnosť zvládnuť situácie pri tlmočení
 - Vie uplatňovať pochopenie pojmov „spolupráca tlmočníka“ a „profesionálne hranice“
 - Vie identifikovať ukazovatele kvality v oblasti tlmočnických technológií a služieb
- **Kompetencia:**
 - Vie sa samostatne orientovať a využívať vhodné tlmočnicke služby v celej Európe
 - Vie presadzovať primerané technologické úpravy a štandardy kvality
 - Vie informovať ostatných o tlmočnických službách, technológiách a posilňovaní postavenia používateľov
 - Vie efektívne spolupracovať s tlmočníkmi ako so spojencami a zároveň udržiavať primerané profesionálne vzťahy

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Praktické cvičenia
- Individuálna práca
- Skupinová práca

Teoretické pozadie

Porozumenie poskytovateľom tlmočnických služieb

Tlmočnicke služby pre nepočujúcich a nedoslýchavých sa v rámci Európy poskytujú prostredníctvom rôznych organizačných modelov, z ktorých každý má svoje špecifické cha-

rakteristiky, mechanizmy financovania a prístupy k poskytovaniu služieb. Pochopenie týchto rôznych typov poskytovateľov je pre nepočujúcich kľúčové, aby mohli pri uspokojovaní svojich komunikačných potrieb robiť informované rozhodnutia.

Súkromné tlmočnicke spoločnosti

Nezávislé firmy poskytujú tlmočnicke služby na komerčnom základe a často uzatvárajú zmluvy so zdravotníckymi zariadeniami, vzdelávacími inštitúciami a korporátnymi klientmi. Tieto spoločnosti zvyčajne vedú zoznamy certifikovaných tlmočníkov a starajú sa o plánovanie, zabezpečenie kvality a fakturáciu. Medzi príklady patria špecializované agentúry pre posunkový jazyk, ktoré pôsobia vo viacerých európskych krajinách a ponúkajú služby osobného aj online tlmočenia (VRI). Výhodou súkromných spoločností je ich flexibilita a schopnosť rýchlo reagovať, hoci náklady môžu byť vyššie a kvalita služieb sa môže líšiť.

Organizácie poskytujúce starostlivosť a sociálne služby

Mnohé európske krajiny začleňujú tlmočnicke služby do širších rámcov podpory osôb so zdravotným postihnutím. Tieto organizácie, ktoré sú často financované prostredníctvom systémov sociálneho poistenia alebo štátnych dotácií, poskytujú komplexnú komunikačnú podporu ako súčasť komplexných balíkov starostlivosti. V Nemecku napríklad organizácie sociálnej starostlivosti koordinujú tlmočnicke služby spolu s ďalšími formami podpory osôb so zdravotným postihnutím, čím zabezpečujú kontinuitu a integrované poskytovanie služieb.

Služby poskytované štátom

Niekoľko európskych krajín prevádzkuje tlmočnicke služby financované štátom, pričom prístup ku komunikácii považujú za základné právo. Príkladom tohto modelu je Nórsko, kde sú tlmočníci zamestnaní ako štátni zamestnanci a kde je zabezpečený neobmedzený prístup vo všetkých krajinách. Takýto prístup zaručuje štandardizáciu služieb a odstraňuje finančné bariéry, hoci sa môže stretávať s problémami pri pridelovaní zdrojov a geografickým pokrytím vo vidieckych oblastiach.

Služby komunikačnej podpory

Okrem tradičného tlmočenia zahŕňa špecializovaná komunikačná podpora rôzne formy pomoci, medzi ktoré patrí prepis reči do textu (STTR), pracovníci komunikačnej podpory (CSW) a špecialisti na kompenzačné technológie. Tieto služby zohľadňujú skutočnosť, že nepočujúci a sluchovo postihnutí ľudia majú rôznorodé preferencie a potreby v oblasti komunikácie, ktoré presahujú rámec tlmočenia posunkového jazyka.

Úloha združení nepočujúcich v kvalite služieb

Združenia Nepočujúcich zohrávajú kľúčovú úlohu pri formovaní kvality tlmočnických služieb prostredníctvom obhajoby záujmov, stanovovania štandardov a priameho poskytovania služieb. Európska únia Nepočujúcich (EUD) a národné organizácie nepočujúcich aktívne ovplyvňujú tvorbu politík, štandardy odbornej prípravy tlmočníkov a požiadavky na dostupnosť služieb. Tieto organizácie často spolupracujú s vládami na zavádzaní certifikačných programov pre tlmočníkov, profesijných etických kódexov a referenčných hodnôt kvality služieb.

V mnohých európskych krajinách fungujú združenia nepočujúcich ako sprostredkovatelia medzi komunitami nepočujúcich a poskytovateľmi služieb, pričom ponúkajú mechanizmy spätnej väzby, postupy riešenia sťažností a podporu v oblasti obhajoby záujmov. Prispie-

vajú tiež k odbornej príprave tlmočníkov tým, že poskytujú mentorov z radov nepočujúcich, vzdelávanie v oblasti kultúrnej kompetencie a pohľad komunity na efektívnosť služieb. Tento prístup založený na spolupráci zaručuje, že tlmočnické služby naďalej reagujú na potreby komunity nepočujúcich, namiesto toho, aby ich navrhovali výlučne počujúci odborníci.

Európske technologické riešenia a inovácie

Online tlmočenie (VRI) prinieslo revolúciu v oblasti dostupnosti služieb v celej Európe, keďže umožňuje komunikačnú podporu v reálnom čase bez geografických obmedzení. Krajiny ako Švédsko a Spojené kráľovstvo zaviedli komplexné siete VRI, ktoré prostredníctvom bezpečných digitálnych platforiem poskytujú okamžitý prístup ku kvalifikovaným tlmočníkom. Tieto systémy sú obzvlášť cenné pre záchranné služby, konzultácie v oblasti zdravotnej starostlivosti a vzdelávacie inštitúcie, kde je okamžitá komunikačná podpora kľúčová.

Umelá inteligencia a technológia avatarov

Zavádzanie riešení založených na umelej inteligencii do tlmočnických služieb prináša v rámci európskych komunit nepočujúcich nielen nové príležitosti, ale aj značné kontroverzie. Hoci avatary s umelou inteligenciou a automatizovaný preklad posunkového jazyka sľubujú lepšiu dostupnosť a nižšie náklady, komunity nepočujúcich v Rakúsku, Taliansku a ďalších európskych krajinách vyjadrili vážne obavy týkajúce sa kvality, kultúrnej autenticity a možného nahradenia ľudských tlmočníkov.

Kontroverzia sa točí okolo niekoľkých kľúčových otázok: Systémom umelej inteligencie často chýba jemné pochopenie regionálnych variácií posunkového jazyka, kultúrnych súvislostí a emocionálnych nuáns, ktoré poskytujú ľudskí tlmočníci. Okrem toho existujú obavy, že nadmerné spoliehanie sa na riešenia umelej inteligencie môže oslabiť profesionálny status tlmočníkov posunkového jazyka a znížiť pracovné príležitosti v komunitách nepočujúcich. Európska komunita nepočujúcich zdôrazňuje, že hoci technológia môže dopĺňať ľudské tlmočenie, nemôže úplne nahradiť kultúrne sprostredkovanie a pochopenie kontextu, ktoré poskytujú kvalifikovaní tlmočníci.

Zabezpečenie kvality v oblasti technologických riešení

Európske normy pre tlmočnické technológie kladú dôraz na dôležitosť voľby používateľa, kritérií kvality a pravidelného hodnotenia. Európsky inštitút pre telekomunikačné normy (ETSI) vypracoval smernice pre prístupné informačné a komunikačné technológie (IKT), ktoré obsahujú požiadavky na tlmočnické technológie a zabezpečujú, aby digitálne riešenia spĺňali odborné normy a potreby používateľov.

Podpora tlmočníkov a posilňovanie postavenia používateľov

V európskych komunitách nepočujúcich sa do popredia dostala koncepcia partnerstva tlmočníkov, ktorá kladie dôraz na spoluprácu medzi nepočujúcimi a tlmočníkmi pri zachovaní jasných profesionálnych hraníc. Tento rámec uznáva, že tlmočníci neslúžia len ako jazykové spojovacie články, ale aj ako kultúrni mediátori, ktorí môžu nepočujúcim ľuďom pomáhať pri prístupe k informáciám, službám a príležitostiam.

Kontrola zo strany používateľa a obhajovanie vlastných záujmov

Nepočujúci majú právo riadiť priebeh tlmočenia, vrátane výberu tlmočníkov, žiadania o konkrétne úpravy a poskytovania spätnej väzby týkajúcej sa kvality služieb. Európske

normy pre tlmočenie kladú dôraz na informovaný súhlas, dôvernosť a autonómiu nepočujúcej osoby pri rozhodovaní o komunikácii. Zahŕňa to právo odmietnuť určitých tlmočníkov, požiadať o preferovaný štýl tlmočenia a mať prístup k tlmočnickým službám v preferovanej variante posunkového jazyka.

Profesionálne hranice a spolupráca

Hoci tlmočníci môžu byť spojencami pri presadzovaní prístupnosti a boji proti diskriminačným praktikám, jasné profesionálne hranice zaručujú etické poskytovanie služieb. Európske programy odbornej prípravy tlmočníkov kladú dôraz na dôležitosť zachovania neutrality pri súčasnom zohľadňovaní potrieb komunity nepočujúcich a kultúrnych aspektov.

Výzvy a aspekty týkajúce sa kvality

Napriek značnému pokroku čelia európske tlmočnické služby naďalej viacerým výzvam, medzi ktoré patrí nedostatok tlmočníkov, najmä vo vidieckych oblastiach a v špecializovaných odboroch, ako je právne a lekárske tlmočenie. Zabezpečenie kvality sa v jednotlivých krajinách a u rôznych poskytovateľov služieb líši, pričom sa menia požiadavky na certifikáciu a štandardy odborného rozvoja.

Integrácia technologických riešení si vyžaduje dôkladné zváženie preferencií používateľov, kultúrnej vhodnosti a odborných štandardov. Hoci inovácie ako VRI a nástroje podporované umelou inteligenciou ponúkajú potenciálne výhody, ich zavádzanie sa musí riadiť podnetmi komunity nepočujúcich a prísnyim hodnotením kvality, aby sa zabezpečilo, že budú dopĺňať, a nie nahrádzať služby ľudských tlmočníkov.

Európske politické rámce, vrátane Európskeho aktu o prístupnosti a Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, stanovujú všeobecné normy pre poskytovanie tlmočnických služieb, ich uplatňovanie sa však v jednotlivých členských štátoch výrazne líši. Pre zlepšenie kvality a prístupnosti tlmočnických služieb v celej Európe je nevyhnutná neustála angažovanosť združení nepočujúcich a spolupráca medzi poskytovateľmi služieb, vládnymi orgánmi a komunitami nepočujúcich.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
10 min	Úvod a definícia	Metodika: Prezentácia; Skupinová interakcia Materiály: Prezentácia v PPT (ciele a definície); Projektor
Poznámka: Privítanie; vysvetlenie pojmov tlmočnické služby a technológie; krátka otázka na prelomenie ľadu; stručné predstavenie cieľov		
15 min	Druhy poskytovateľov tlmočnických služieb	Metodika: Interaktívna prezentácia; Skupinová diskusia Materiály: Prezentácie (typy poskytovateľov); Flipchart; Fixky
Poznámka: Rozsah: súkromné spoločnosti, opatrovateľské a sociálne služby, verejná správa, komunikačná podpora; uveďte stručné príklady účastníkov		
20 min	Rozšírená diskusia o mapovaní a prekážkach	Metodika: Skupinová diskusia; Interaktívne mapovanie; Spoločná analýza

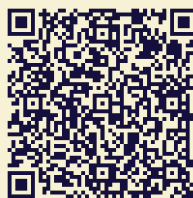
Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
		Materiály: Lepiace lístočky; Flipchart/biela tabuľa; Fixky
Poznámka: Zhromažďovať osobné skúsenosti; zmapovať prekážky; diskutovať o úlohe združení nepočujúcich v oblasti kvality; vizuálne zoskupiť témy		
25 min	Európske technologické riešenia	Metodika: Praktické cvičenia; Praktické skúmanie; Kritická diskusia Materiály: Zariadenia s prístupom k VRI; Technické vzorky; Ukážkové materiály
Poznámka: Ukážka pracovného postupu VRI; krátke praktické cvičenie; diskusia o možnostiach a obavách súvisiacich s umelou inteligenciou a avatarmi; zdôraznenie ukazovateľov kvality		
15 min	Spolupráca prekladateľov a kontrola zo strany používateľov	Metodika: Skupinová diskusia; Interaktívne učenie Materiály: Leták o užívateľských právach; Prehľad profesijných štandardov
Poznámka: Naučiť používateľov ovládanie (vybrať tlmočníka, nastaviť preferencie, poskytovať spätnú väzbu); objasniť úlohu tlmočníka ako partnera a hranice jeho pôsobnosti		
20 min	Diskusia o scenári a riešenie problémov	Metodika: Skupinová diskusia; Riešenie problémov; Spolupráca pri učení Materiály: Karty so scenármi; Podnety na diskusiu; Flipchart
Poznámka: Diskutujte o riešení v oblasti zdravotníctva, školstva, pracoviska a verejných služieb; zameriavajte sa na prispôsobenia a konkrétne kroky		
5 min	Úvahy a zdroje	Metodika: Skupinová reflexia; Otvorená diskusia Materiály: Informačné letáky; Zoznam kontaktov
Poznámka: Podelte sa o jeden postreh; ako uplatniť nadobudnuté vedomosti; zdieľajte zdroje a kontakty		

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

European Union of the Deaf. (2024). Interpreting services across Europe: Standards and best practices. <https://eud.eu/interpreting-services/>

- AccessibleEU Centre. (2024). Accessibility in communication: Interpreting and technology solutions. <https://www.edf-feph.org/projects/accessibleeu-centre/>
- Czech Chamber of Sign Language Interpreters. (2024). Professional standards and European collaboration. <https://www.cktzj.com/english/>
- RNID. (2024). Technology and products for communication access. <https://rnid.org.uk/information-and-support/technology-and-products/>
- SignHealth. (2024). BSL health access and remote interpreting services. <https://signhealth.org.uk/resources/bslhealthaccess/>
- BID Services. (2024). BSL interpreting and communication support. <https://www.bid.org.uk/bsl-interpreting/>
- aiD Project. (2024). AI solutions for the deaf and hard of hearing: Opportunities and challenges. <https://cordis.europa.eu/article/id/450232-ai-solutions-for-the-deaf-and-hard-of-hearing>
- AccesS Project. (2024). Accessibility enhancement in smart cities. <https://www.eud.eu/projects/current-projects/access/>
- World Federation of the Deaf. (2024). Representative organisations and interpreting service advocacy. <http://wfdeaf.org/news/representative-organisations-of-deaf-people-call-on-the-european-union/>
- Kermit, P., MjØen, O. M., & Olsen, T. (2011). Safe in the hands of the interpreter? A qualitative study investigating the legal protection of deaf people facing the criminal justice system in Norway. *Disability Studies Quarterly*, 31(4). <https://dsq-sds.org/article/view/1714/1762>
- European Telecommunications Standards Institute. (2024). Accessibility requirements suitable for public procurement of ICT products and services in Europe (ETSI EN 301 549).
- United Nations. (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Article 21: Freedom of expression and opinion, and access to information.

Workshop 7.2

Technológie na podporu prístupnosti pre Nepočujúcich

Plne prístupné systémy núdzovej komunikácie

Trvanie: 110 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**
 - Vie identifikovať a vysvetliť, čo sú systémy núdzovej komunikácie a ako fungujú pre nepočujúcich
 - Vie opísať aspoň tri kľúčové technologické riešenia pre núdzovú komunikáciu (príklady: aplikácia DEC112, Real-Time Text (RTT), Video Relay Services (VRS))
 - Vie vysvetliť požiadavky na prístupnosť univerzálneho čísla tiesňového volania 112 v rámci právnych predpisov EÚ (Európsky akt o prístupnosti, Európsky kódex elektronických komunikácií)
 - Vie opísať, ako môžu nepočujúci ľudia pomáhať počujúcim ľuďom v núdzových situáciách pomocou dostupných komunikačných prostriedkov
- **Schopnosti:**
 - Vie predviesť používanie jednej konkrétnej aplikácie pre núdzovú komunikáciu (DEC112) v praktických situáciách
 - Vie určiť vhodné komunikačné metódy v rôznych núdzových situáciách, vrátane situácií s viacerými účastníkmi
 - Vie vyhľadať a posúdiť služby núdzovej komunikácie dostupné vo svojej krajine (domáca úloha)
 - Vie vysvetliť rôzne systémy varovania v núdzových situáciách a ich funkcie z hľadiska prístupnosti pre nepočujúcich
- **Kompetencia:**
 - Vie posúdiť účinnosť rôznych systémov núdzovej komunikácie na základe konkrétnych kritérií
 - Vie sa zasadzovať za dostupnosť pohotovostných služieb vo svojich komunitách s využitím znalostí právnych rámcov EÚ
 - Vie pomôcť ako nepočujúcim, tak aj počujúcim osobám pri prístupe k vhodným spôsobom komunikácie v núdzových situáciách
 - Vie zaškoliť ostatných v používaní bezbariérových systémov núdzovej komunikácie

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Samostatné štúdium
- Praktické cvičenia
- Hranie rolí
- Individuálna práca
- Skupinová práca
- Digitálne školenie
- Úlohy

Teoretické pozadie

Čo sú systémy núdzovej komunikácie?

Systémy núdzovej komunikácie predstavujú technologické a procedurálne rámce, ktoré umožňujú jednotlivcom kontaktovať záchranné služby (políciu, hasičov, zdravotnú službu) v krízových situáciách. Pre širokú verejnosť to tradične znamená hlasové volania na núdzové čísla. Tieto systémy však musia byť plne prístupné, aby sa zabezpečilo, že nepočujúci, hluchoslepí a nedoslýchaví ľudia budú mať prístup k službám zachraňujúcim život za rovnakých podmienok ako počujúci ľudia.

Univerzálne tiesňové číslo 112 a jeho dostupnosť

Jednotné európske číslo tiesňového volania 112 slúži ako univerzálny prístup k tiesňovým službám vo všetkých členských štátoch EÚ. Podľa právnych predpisov EÚ, najmä Európskeho kódexu elektronických komunikácií (EECC 2018/1972) a Európskeho aktu o prístupnosti (EAA 2019/882), musia všetky členské štáty do júna 2025 – 2027 zabezpečiť, aby bolo číslo 112 dostupné prostredníctvom viacerých spôsobov komunikácie. To znamená, že nepočujúci ľudia by mali mať možnosť kontaktovať záchranné služby na rovnakom čísle ako počujúci ľudia, avšak prostredníctvom technológií Real-Time Text (RTT), online tlmočenia (VRS) a technológie totálnej komunikácie.

Súčasná riešenia v oblasti prístupnosti v Európe

Systémy textovej komunikácie v reálnom čase (RTT): Systém RTT umožňuje používateľom poslať a prijímať textové správy priamo počas písania v rámci núdzových volaní, čím sa umožňuje konverzácia v reálnom čase. Holandsko úspešne zaviedlo priamy prístup k službe RTT na čísle 112 už v roku 2014, pričom počet volaní vzrástol z 1 volania mesačne na 30 až 50 volaní mesačne. To dokazuje, že prístupné služby, ak sú správne implementované, nepočujúci aktívne využívajú.

Špecializované tiesňové čísla: Vo Francúzsku funguje špecializovaná tiesňová služba 114, ktorá je k dispozícii 24 hodín denne, 7 dní v týždni prostredníctvom SMS, webového rozhrania a mobilnej aplikácie. Služba zamestnáva operátorov s poruchou sluchu, ktorí ovládajú francúzsky posunkový jazyk, a denne vybaví približne 80 hovorov. Tento centralizovaný model ukazuje, ako môžu špecializované služby zabezpečiť kultúrne citlivú komunikáciu v núdzových situáciách.

Mobilné aplikácie: Rakúska aplikácia DEC112 predstavuje prelom v zavádzaní systému Next Generation 112 (NG112). Aplikácia DEC112, ktorá je k dispozícii v celej krajine od roku 2019, umožňuje textovú komunikáciu v núdzových situáciách s automatickým zdieľaním polohy prostredníctvom GPS a odosielaním vopred nastavených zdravotných informácií. Aplikácia pripája používateľov priamo k príslušným regionálnym dispečingom prostredníctvom infraštruktúry NG112, čím sa eliminuje potreba predchádzajúcej registrácie.

Integrácia služieb online tlmočenia (VRS)

Krajiny ako Švédsko, Nemecko a Spojené kráľovstvo ponúkajú služby online tlmočenia 24 hodín denne, 7 dní v týždni pre núdzové volania. V Spojenom kráľovstve služba 999BSL znamená v priemere 1 700 núdzových volaní mesačne, čo poukazuje na kritickú potrebu prístupnosti posunkového jazyka v núdzových situáciách. Tieto služby umožňujú nepočujúcim komunikovať v ich preferovanom jazyku, pričom vyškolení tlmočníci sprostredkujú informácie záchranným zložkám.

Právny rámec EÚ a harmonogram implementácie

Európsky akt o prístupnosti stanovuje požiadavku „funkčnej rovnocennosti“ – zabezpečenie toho, aby mali nepočujúci, hluchoslepí alebo nedoslýchaví ľudia prístup k pohotovostným službám za rovnakých podmienok ako ostatní. Kľúčové požiadavky zahŕňajú:

- Dostupnosť služby textovej komunikácie v reálnom čase (RTT) do júna 2025
- Totálna komunikácia (audio + video + RTT) tam, kde sú k dispozícii video služby
- Na prístup v núdzových situáciách sa nevyžaduje žiadna predchádzajúca registrácia
- Kompatibilita roamingu v členských štátoch EÚ
- Pokročilá mobilná lokalizácia (AML) pre presné zdieľanie polohy

Článok 109 Európskeho kódexu elektronických komunikácií vyžaduje, aby všetky dispečingy tiesňových volaní (PSAP) do roku 2027 prešli na technológie s paketovým prepínaním, čím sa umožní multimediálna núdzová komunikácia.

Výzvy a pokrok v realizácii

Napriek pokroku v legislatíve sa situácia v jednotlivých členských štátoch EÚ výrazne líši. Mnohé krajiny stále využívajú zastarané SMS systémy alebo vyžadujú predchádzajúcu registráciu, čo v núdzových situáciách vytvára prekážky. Len 43% európskych krajín poskytuje v zdravotníckych zariadeniach podporu v posunkovom jazyku a menej ako 5% nepočujúcich má prístup k terapii vo svojom národnom posunkovom jazyku, čo poukazuje na širšie medzery v prístupnosti, ktoré sa týkajú aj záchranných služieb.

Budúce smerovanie: Next Generation 112 (NG112)

Architektúra NG112 umožňuje multimediálnu núdzovú komunikáciu s využitím IP technológie, vďaka čomu je možné prenášať zvuk, text, obrázky a video cez bežné internetové pripojenia. Tento technologický pokrok sľubuje:

- Automatické smerovanie na najvhodnejšie pohotovostné stredisko
- Vylepšenú presnosť určovania polohy vďaka integrácii GPS v smartfóne
- Multimodálnu komunikáciu, ktorá volajúcim umožňuje vybrať si preferovaný spôsob
- Kompatibilitu medzi rôznymi sieťami a zariadeniami
- Funkcie spätného volania zachovávajúce funkcie prístupnosti

Úloha Nepočujúcich ľudí pri zásahoch v núdzových situáciách

Často prehliadaným aspektom je to, ako môžu nepočujúci ľudia pomáhať počujúcim v núdzových situáciách. Vďaka prístupným komunikačným aplikáciám a technológiám môžu nepočujúci ľudia efektívne koordinovať reakcie na núdzové situácie, najmä v prípadoch, keď je hlasová komunikácia sťažená alebo nemožná. Táto obojsmerná prístupnosť posilňuje odolnosť komunity a poukazuje na všeobecné prínosy inkluzívnych systémov pre núdzové situácie.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
15 min	Úvod a definícia	Metodika: Skupinová interakcia; Prezentácia Materiály: Snímky v PPT (definície); Informácie o EU 112; Tabuľa

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
<p>Poznámka: Privítanie; stanovenie základných pravidiel (rešpekt, vizuálny prístup); vysvetlenie systémov núdzovej komunikácie; vysvetlenie čísla 112 ako univerzálneho čísla; rýchle prelomenie ľadu (1-2 podnety)</p>		
20 min	Porozumenie súčasným výzvam	<p>Metodika: Skupinová diskusia; Analýza prípadových štúdií; Prezeranie videí</p> <p>Materiály: Prezentácie s kľúčovými štatistikami; Krátke prípadové štúdie; 2-3-minútové videá</p>
<p>Poznámka: Umožnite brainstorming o prekážkach; uveďte príklad, v ktorom nepočujúca osoba pomáha osobe s poruchou sluchu; zaznamenajte témy na flipchart</p>		
15 min	Podrobný pohľad na právny rámec EÚ	<p>Metodika: Interaktívna prednáška; Otázky a odpovede</p> <p>Materiály: Podklady: Súhrn EAA a EECC; Infografika s časovou osou (2025-2027); Prezentácia</p>
<p>Poznámka: Zdôrazniť povinnosti v oblasti prístupnosti pre 112 (RTT, VRS, Totálna komunikácia, AML); uviesť súvislosť medzi právnymi predpismi a praktickými dôsledkami</p>		
20 min	Predvedenie modelu DEC112	<p>Metodika: Ukážka v reálnom čase; Praktické cvičenia pod vedením lektora</p> <p>Materiály: Smartfóny/tablety; aplikácia DEC112 (v testovacom režime, ak je k dispozícii); vopred pripravené ukážkové scenáre</p>
<p>Poznámka: Postup: registrácia (ak je potrebná), zdieľanie polohy, spustenie textového chatu; vytvorenie dvojíc na 3-minútové cvičenie</p>		
25 min	Rozšírené cvičenie v podobe hrania rolí	<p>Metodika: Hranie rolí; Skupinová práca; Praktické cvičenia</p> <p>Materiály: Karty so scenármi (3 scenáre); Pomôcky (fiktívne podrobnosti o incidente); Zariadenia s aplikáciami</p>
<p>Poznámka: Striedajte skupiny v nasledujúcich situáciách: (1) volajúci potrebuje pomoc, (2) volajúci pomáha počujúcemu, (3) používanie na cestách; po každej situácii urobte zhodnotenie</p>		
5 min	Domáca úloha	<p>Metodika: Samostatná úloha; Individuálne plánovanie</p> <p>Materiály: Pracovný list; Šablóna zdrojov krajiny; Kontrolný zoznam pre hodnotenie</p>
<p>Poznámka: Úloha: vyhľadať aplikácie a služby pre prípad národnej núdze; skontrolovať ich dostupnosť (RTT/VRS/Video); na ďalšom zasadnutí predložiť 3 zistenia</p>		
10 min	Hodnotenie a plánovanie advokačných činností	<p>Metodika: Skupinová diskusia; Hodnotiace cvičenie; Plánovanie opatrení</p> <p>Materiály: Hodnotiaca tabuľka; Šablóna akčného plánu; Zoznam miestnych kontaktov</p>

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
Poznámka: Ohodnoťte nástroje z hľadiska dostupnosti, jednoduchosti a spoľahlivosti; stanovte 1 konkrétnu akciu na podporu; prípadne naplánujte návštevu PSAP		

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

European Union of the Deaf. (2025). Report on the implementation of the European Electronic Communications Code. <https://eud.eu/euds-report-on-the-implementation-of-the-european-electronic-communications-code/>

European Emergency Number Association. (2025). Implementation strategies for accessible emergency services. <https://eena.org/knowledge-hub/documents/strategies-for-accessible-emergency-communications/>

DEC112 - Deaf Emergency Call. (2024). Digital emergency communication 112. <https://www.dec112.at/en/>

European Emergency Number Association. (2023). Implementation of RTT and Total Conversation in Europe. <https://eena.org/knowledge-hub/documents/rtt-and-tc-implementation-in-europe/>

European Commission. (2024). 2024 report on the implementation of the EU emergency number 112. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2024-report-implementation-eu-emergency-number-112>

European Union of the Deaf. (2024). Advancing inclusive emergency responses for deaf people across the EU. <https://eud.eu/advancing-inclusive-emergency-responses-how-can-we-make-the-emergency-112-number-is-accessible-for-deaf-people-across-the-eu/>

nWise. (2024). Enhancing emergency services accessibility with Real-Time Text and Total Conversation. <https://nwise.se/enhancing-emergency-services-accessibility-with-real-time-text-and-total-conversation/>

European Commission. (2022). Staff working document on emergency communications under Article 109 EECC.

European Emergency Number Association. (2024). Accessible emergency communication via relay services.

Connexion France. (2024). 114 emergency number helps if you cannot communicate easily in France. <https://www.connexionfrance.com/news/114-emergency-number-helps-if-you-cannot-communicate-easily-in-france/>

Government.nl. (2015). How can I use 112 if I'm deaf or hard of hearing. <https://www.government.nl/topics/emergency-number-112/question-and-answer/how-can-i-use-112-if-i-m-deaf-or-hard-of-hearing-or-if-i-have-a-speech-impediment>

European Union of the Deaf. (2025). Report on the implementation of the European Accessibility Act. <https://eud.eu/wp-content/uploads/2025/06/D2.4-Report-on-the-implementation-of-the-European-Accessibility-Act.pdf>

Workshop 8.1

Podujatia a organizácie v komunite Nepočujúcich

Kluby Nepočujúcich a spoločenské stretnutia

Trvanie: Teória 60 minút (+70 minút domácej úlohy) a praktická časť/workshop 120 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**

Účastníci budú

- Uvedomovať si, že komunity Nepočujúcich nie sú len skupiny ľudí s odlišným sluchovým statusom, ale skôr sociálnymi konštruktmi, ktoré vznikli na základe spoločného jazyka (najmä posunkového jazyka), kultúry a skúseností.
- Zistia, že tieto komunity vznikajú vďaka vzájomnej podpore a spoločným hodnotám.
- Zistia, že pocit príslušnosti ku komunite Nepočujúcich sa často vyvíja v dôsledku vylúčenia zo sveta počujúcich a potreby vytvárať alternatívne štruktúry pre komunikáciu, vzdelávanie a sociálnu interakciu.

- **Schopnosti:**

Účastníci budú

- Uvedomovať si, že komunity Nepočujúcich si zvyčajne vytvárajú vlastné sociálne štruktúry, ktoré sa môžu líšiť od štruktúr v bežnej spoločnosti. Tieto štruktúry zahŕňajú spoločenské podujatia, školy, záujmové organizácie a systémy podpory, ktoré sú špeciálne navrhnuté tak, aby vyhovovali potrebám Nepočujúcich ľudí. Skúsenosť s vylúčením zo spoločnosti počujúcich je kľúčovým faktorom pri formovaní komunít Nepočujúcich.
- Vedieť, kde vo svojom okolí nájsť klub Nepočujúcich alebo spoločenské stretnutie.
- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť):**
 - Myšlienkové mapy
 - Prepojenie nápadov
 - Komplexné pochopenie histórie, od minulosti po súčasnosť
 - Uvedomenie si dôležitej úlohy klubov Nepočujúcich ako základov kultúry Nepočujúcich a komunity Nepočujúcich, ako aj izolácie, ktorú zažívajú Nepočujúci ľudia, ktorí sa na živote týchto štruktúr nemôžu podieľať

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Samostatné štúdium
- Vzdelávacie cesty
- Medzigeneračné diskusie
- Samostatná práca
- Práca v skupinách
- Celá trieda
- Praktické cvičenie
- Úloha

Teoretické pozadie

Združenia Nepočujúcich a podujatia v rámci komunity sú nesmierne dôležité. Tento workshop sa zameriava na históriu vzniku združení a organizácií a na ich vývoj. Štruktúra združení prešla transformáciou – zmenili sa úlohy a zodpovednosti v rámci týchto organizácií a ich podujatí. Identita v rámci komunity Nepočujúcich je formovaná osobnými aj kolektívnymi skúsenosťami. Deafhood, ako ho opisuje Ladd (2003), je termín, ktorý opisuje proces zmierenia sa s vlastnou Nepočujúcnosťou ako súčasťou identity.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
40 min	teória/obsah/úvod	Metodika: Prednáška Materiály: prezentácia v PPT
Poznámka: učiteľ: prečítať noviny a články		
10 min	otázky	Metodika: otvorené fórum Materiály: biela tabuľa/flipchart
10 min	zhrnutie	
10 min	preskúmať domáce úlohy	Metodika: Prednáška Materiály: diskusia
Poznámka: vytvorte skupiny po 2 alebo 3 osoby;		
40 min	skupinová prezentácia domácej úlohy	Metodika: prezentácia / hranie rolí Materiály: PPT
Poznámka: každý by mal niečo predviesť.		
10 min	skupinová výmena	Metodika: Diskusia Materiály: flipchart s kľúčovým slovom
Poznámka: vytvoríť témy, ktoré sa zobrazia		
10 min	zhrnutie	Metodika: otvorené fórum
120 min	workshop	Metodika: Výlet Materiály: živá lekcia pod dohľadom / odborníka
Poznámka: doplnkový program na rozširovanie a prejavovanie vedomostí		

Praktická časť/workshop

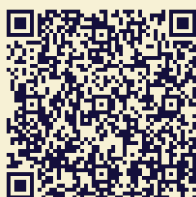
Uskutočnite rozhovor s Nepočujúcou osobou, ktorá je už celé generácie súčasťou kultúry Nepočujúcich a jej združení. Rozhovor sa môže uskutočniť v rámci fokusovej skupiny alebo formou individuálneho rozhovoru.

Vzdelávacie ciele:

- Urobte históriu hmatateľnou
- Navštívte historické budovy
- Zabezpečte prístup k osobnej histórii
- Zoznámte sa so svedkami histórie

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Padden, C. A., & Humphries, T. L. (2005). Inside Deaf culture. Harvard University Press.

Workshop 8.2

Podujatia a organizácie v komunite Nepočujúcich

Sekcia mládeže EUDY a WFD (medzinárodné organizácie)

Trvanie: Teória 60 minút a praktická časť/workshop 120 minút

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**

Účastníci budú:

- Diskutovať poslanie a ciele organizácií WFD/EUD a WFDY/EUDY
- Skúmať úlohu WFD/EUD a WFDY/EUDY a ich význam

- **Schopnosti:**

Účastníci budú:

- zamýšľať sa nad poslaním a cieľmi organizácií
 - získavať prehľad o právach mladých Nepočujúcich ľudí a o tom, ako ich presadzujú organizácie WFDY a EUDY. Organizácie EUDY a WFDY sa napríklad zasadujú za to, aby mali mladí Nepočujúci ľudia rovnaké práva a rovnaký prístup k vzdelávaniu, zamestnaniu a účasti na spoločenskom živote.
 - budovať pocit spolupatričnosti, keďže národné a medzinárodné združenia podporujú vytváranie sietí a spoluprácu medzi mladými Nepočujúcimi ľuďmi po celom svete.
 - Zisťovať, aké možnosti na zdokonalenie vodcovských zručností a posilnenie seba-vedomia tieto organizácie ponúkajú.
- **Kompetencie (zodpovednosť a samostatnosť):**
 - Myšlienkové mapy
 - Prepojenie nápadov
 - Komplexné pochopenie histórie, od minulosti po súčasnosť

Metódy/techniky tréningu:

- Samostatné štúdium
- Vzdelávacie cesty
- Medzigeneračné diskusie
- Individuálna práca
- Práca v skupine
- Celá trieda
- Praktické cvičenie
- Úloha

Teoretické pozadie:

Sekcia mládeže Svetovej federácie Nepočujúcich (WFDYS) je oddelenie Svetovej federácie Nepočujúcich (WFD), ktoré sa špecificky zasaďuje za práva, potreby a záujmy mladých Nepočujúcich ľudí. Tu sú kľúčové body týkajúce sa ich činnosti a poslania:

Posilňovanie postavenia mládeže: EUDY poskytuje platformu pre mladých Nepočujúcich, aby mohli prezentovať svoje záujmy na európskej úrovni.

Budovanie komunity: Organizácia pomáha mladým ľuďom budovať medzinárodnú sieť. Predstavujú sa možnosti programov: V Dánsku je napríklad **Frontrunners** vzdelávací a líderský program určený špeciálne pre nepočujúcich a nedoslýchavých ľudí. Koná sa na univerzite Castberggård neďaleko Hedenstedu. Frontrunners je medzinárodný program pre mládež zameraný na výchovu mladých lídrov v komunite nepočujúcich. Program prebieha v posunkovom jazyku a poskytuje jedinečnú platformu pre výmenu nápadov a rozvoj vodcovských zručností.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
40 min	teória/obsah/úvod	Metodika: Prednáška Materiály: prezentácia v PPT
Poznámka: učiteľ: prečítajte si článok vopred; možno aj niektoré ďalšie články		
10 min	otázky	Metodika: otvorené fórum Materiály: biela tabuľa/flipchart
10 min	zhrnutie	
10 min	domáca úloha: navštívte nejakú inštitúciu	Metodika: Prednáška Materiály: diskusia
Poznámka: uistite sa, že úloha je jasná; vytvorte skupiny po 2 alebo 3 osoby;		
40 min	skupinová prezentácia domácej úlohy	Metodika: prezentácia / hranie rolí Materiály: PPT
Poznámka: každý by mal niečo predstaviť.		
10 min	skupinová výmena	Metodika: Diskusia Materiály: flipchart s kľúčovým slovom
Poznámka: vytvoríť témy, ktoré sa zobrazia		
10 min	zhrnutie	Metodika: otvorené fórum
120 min	workshop	Metodika: Výlet Materiály: živá lekcia pod dohľadom / odborníka
Poznámka: doplnkový program na rozšírenie a prehľadné znázornenie vedomostí		

Praktická časť/workshop

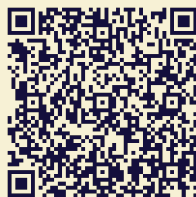
Navštívte národnú partnerskú organizáciu, ktorá je členom WFD a EUD a spolupracuje s mládežníckymi organizáciami. V Rakúsku je to ÖGLB (www.oeglb.at) pod vedením prezidentky Helene Jarmerovej.

Pedagogické ciele:

- Porozumieť úlohe združení v kontexte histórie Nepočujúcich
- Uvedomte si príležitosti, ktoré táto štruktúra ponúka pre osobný rozvoj (cestovanie, výmenné programy, kultúrna výmena)
- Zamyslite sa nad svojím vlastným prínosom pre združenie Nepočujúcich

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

European Union of the Deaf Youth. (n.d.). European Union of the Deaf Youth (EUDY). Retrieved November 28, 2024, from <https://www.eudy.info>

World Federation of the Deaf Youth Section. (n.d.). World Federation of the Deaf Youth Section (WFDYS). Retrieved November 28, 2024, from <http://www.wfdys.org/>

Fronrunners. (n.d.). Fronrunners. Castberggård. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.fronrunners.dk/>

Fronrunners. (n.d.). Fronrunners. Castberggård. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.fronrunners.dk/>

Workshop 9.1

Vzdelávanie Nepočujúcich

Bilingválne a bikultúrne vzdelávanie / Didaktika Nepočujúcich

Trvanie: 1,5 hodiny

Výsledok vzdelávania

- **Vedomosti:**

Od účastníkov sa očakáva, že si osvoja základné vedomosti o význame posunkového jazyka a jeho úlohe v inklúzii. Mali by pochopiť právne a kultúrne aspekty posunkového jazyka a jeho význam pre komunitu nepočujúcich.

- **Schopnosti:**

Porozumenie úlohe posunkového jazyka v inkluzívnych vzdelávacích prostrediach. Kriticky zhodnotiť vlastné vzdelávacie prostredie z hľadiska toho, ako je možné zlepšiť alebo zaviesť bilingválne a bikultúrne postupy pre nepočujúcich žiakov.

- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť)**

Prispôbenie svojich vyučovacích postupov vzdelávacím a kultúrnym potrebám nepočujúcich študentov. Citlivý a ohľaduplný prístup pri práci s komunitou nepočujúcich.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Praktické cvičenia
- Úloha
- Medzigeneračné diskusie
- Samostatná práca
- Páry
- Skupinová práca
- Úloha

Teoretické pozadie:

Posunkový jazyk je samostatný vizuálno-gestický jazyk s vlastnou gramatikou. Jeho používanie nielen podporuje jazykovú inklúziu, ale aj prispieva k rozvoju kultúrnej identity komunity nepočujúcich. Bilingválne vzdelávanie vytvára rovnaké príležitosti a zabezpečuje prístupnosť vo vzdelávaní aj v spoločnosti.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
5 min	Úvod do témy: Brainstorming: Prečo je táto téma dôležitá?	Metodika: Prednáška s diskusiou PPT 1 pre 9.1 Materiály: Prezentácia, fixka na flipchart
Poznámka: Spojenie s inklúziou a kultúrou		

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
10 min	Právny rámec pre posunkový jazyk	Metodika: Prednáška PPT 2 pre 9.1 Materiály: Prezentácia
10 min	Diskusia: Bilingválne vzdelávanie nepočujúcich detí a tradičné jednojazyčné vzdelávanie	Metodika: Skupinová diskusia/ Diskusia v triede
Poznámka: Zahrnúť osobné pohľady účastníkov		
10 min	Brainstorming: Čo je kultúra nepočujúcich?	Materiály: Flipchart, fixky
15 min	Kultúra posunkového jazyka a výzvy	Metodika: Skupinová diskusia Pracovný list k 9.1 Materiály: Pracovný list s navádzajúcimi otázkami
Poznámka: Zahrnúť osobné pohľady účastníkov; Výsledky brainstormingovej diskusie		
10 min	Prehľad didaktiky nepočujúcich: Úvod do didaktiky nepočujúcich, vyučovacie metódy prispôbené potrebám nepočujúcich žiakov, ktoré spájajú bilingválny a bikultúrny prístup	Metodika: PPT 3 pre 9.1
15 min	Účastníci vypracujú krátky plán hodiny na základe dnešných poznatkov	Metodika: Skupiny po 3–4 osoby Materiály: Flipcharty, fixky
5 min	Stručná prezentácia a spätná väzba k plánu hodiny	
10 min	Úvahy a otázky	Metodika: Diskusia v triede

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Österreichischer Gehörlosenbund. (n.d.). Geschichte. <https://www.oeglb.at/ueber-uns/geschichte/>

Österreichischer Gehörlosenbund. (2024). Inklusive Bildung – Bilinguale Bildung: Positionspapier. <https://www.oeglb.at/wp-content/uploads/2024/02/Positionspapier-BILDUNG-2024.pdf>

Workshop 9.2

Vzdelávanie Nepočujúcich

Práva a podmienky pre Nepočujúcich študentov

Trvanie: 90 minút

Výsledok vzdelávania

- **Vedomosti:**

Porozumieť právnym rámcom a právam nepočujúcich študentov (napr. Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, Zákon o rovnakom zaobchádzaní). Získať prehľad o podporných opatreniach a technických pomôckach.

- **Schopnosti:**

Identifikovať prekážky a riešenia vo vysokoškolskom vzdelávaní. Vypracovať stratégie na zabezpečenie prístupnosti vo vzdelávacích prostrediach.

- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť)**

Podporovať sebareprezentácie a samostatnosti nepočujúcich študentov. Vytvárať inkluzívne vyučovacie metódy a prostredia pre vzdelávanie.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusia
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Praktické cvičenia
- Úloha
- Skupinová práca
- Online
- Digitálne školenie

Teoretické pozadie:

Tento workshop vychádza z princípov inklúzie stanovených v Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (článok 24: Vzdelávanie). Opiera sa tiež o Vygotského sociokultúrnu teóriu učenia a modely prístupnosti a univerzálneho dizajnu pre vzdelávanie (UDL). Obsah workshopu vychádza z aktuálnych štúdií o vzdelávacích potrebách nepočujúcich študentov a osvedčených postupov medzinárodných univerzít.

Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
10 min	Úvod do témy PPT pre 9.2	Metodika: Diskusia Materiály: Prezentácia, flipchart
Poznámka: Privítanie, upresnite ciele workshopu		
30 min	Prehľad právneho rámca, vyhodnotenie	Metodika: Vzdelávanie prostredníctvom videí Materiály: Video o Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím s titulkami a posunkovým jazykom

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
20 min	Podporné opatrenia: Čo je k dispozícii?	Metodika: Práca v skupinách
20 min	Vyhľadávanie online zdrojov a nástrojov	Metodika: Digitálne školenia, individuálna, dvojica alebo skupinová práca Materiály: Odkazy na webové stránky a aplikácie zamerané na prístupnosť
Poznámka: Prezentácia a testovanie zdrojov		
10 min	Záver a spätná väzba	Metodika: Diskusia
Poznámka: Sebahodnotenie a otvorená spätná väzba		

Hodnotiace nástroje:

Sebahodnotenie: Reflexívne otázky týkajúce sa individuálnych vedomostí a zručností.

Spätná väzba k skupine: Spätná väzba k práci v skupine a navrhovaným riešeniam.

Kvíz: Overenie vedomostí o právnom rámci.

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

United Nations. (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), Article 24: Education.

Bundesrepublik Deutschland. (2006). Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (AGG) [General Equal Treatment Act].

German National Association for Student Affairs [Deutsches Studentenwerk]. (n.d.). „Inclusion in the University“ [Brochure].

Burgstahler, S. E. (n.d.). Universal Design for Learning in Higher Education.

Workshop 10.1

Umenie a literatúra Nepočujúcich

Nepočujúci umelci a ich diela

Trvanie: 1 ½ hodiny

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**
 - Porozumieť hlavným umeleckým smerom Nepočujúcich, ich charakteristickým prvkom a ich úlohe v boji proti audizmu a pri presadzovaní kultúry Nepočujúcich.
 - Zoznámte sa s dielami a prínosom Nepočujúcich umelcov z rôznych období a umeleckých oblastí.
 - Porozumieť vzťahu medzi umením, identitou Nepočujúcich a vizuálnym aktivizmom.
- **Schopnosti:**
 - Vykonať výskum o Nepočujúcom umelcovi a spracovať jeho životopis a tvorbu do podoby skupinovej prezentácie.
 - Účinne spolupracovať v malých skupinách, vymieňať si nápady a deliť sa o povinnosti.
 - Vyjadriť svoje osobné skúsenosti Nepočujúcich prostredníctvom tvorivej umeleckej činnosti (kreslenie, maľovanie, koláž atď.).
- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť):**
 - Rozvíjať hlbšie povedomie o význame umenia Nepočujúcich ako prostriedku vyjadrenia identity a kultúrneho odporu.
 - Využívať umenie ako prostriedok na presadzovanie záujmov a riešenie otázok, ako sú diskriminácia, vylúčenie, pocit príslušnosti a hrdosť Nepočujúcich.
 - Preukázať samostatnosť pri osobnej umeleckej tvorbe a zodpovednosť pri aktívnom prispievaní k skupinovej práci.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Vzdelávanie prostredníctvom videí
- Samostatné štúdium
- Praktické cvičenia
- Samostatná práca
- Práca v skupinách
- Celá trieda
- Úloha

Teoretické pozadie:

Počas celej histórie preukazovali Nepočujúci ľudia výnimočné schopnosti v umení, pričom najstaršie dôkazy svedčia o tom, že mnohí z nich boli uznávanými umelcami. Nepočujúci ľudia, často označovaní ako „ľudia oka“, sú prirodzene priťahovaní k výtvarnému umeniu. Výskumy potvrdzujú, že používatelia posunkového jazyka majú zvyčajne zvýšenú vizuálnu vnímavosť a schopnosti spracovávať vizuálne informácie, čo môže vysvetľovať pozoruhodné úspechy mnohých Nepočujúcich umelcov. Tieto schopnosti v kombinácii s ich závis-

losťou od vizuálnych podnetov pri komunikácii a interakcii robia z umenia pre nepočujúcich ľudí silnú formu vyjadrenia.

Pre mnohých Nepočujúcich ľudí je umenie dôležitým prostriedkom sebvýjadrenia, najmä keď čelia komunikačným bariéram v rodinách, školách alebo na pracoviskách. Poskytuje im spôsob, ako vyjadriť svoje zážitky, myšlienky a emócie.

Ich umelecké diela môžu oslavovať krásu posunkového jazyka a jednotu komunity Nepočujúcich a zároveň sa zaoberať problémami, ako sú diskriminácia, vylúčenie a pokusy o „vyliečenie“ nepočutia prostredníctvom lekárskeho zákroku.

Umenie umožňuje Nepočujúcim ľuďom potvrdiť svoju identitu a skúsenosti a zároveň odráža ich osobné i kolektívne úsilie. Je to prostriedok, prostredníctvom ktorého je možné pochopiť a oceniť jedinečný pohľad komunity Nepočujúcich.

V 20. storočí, najmä po svetových vojnách, sa Nepočujúci umelci začali výraznejšie zameriavať na svoje skúsenosti s kultúrou Nepočujúcich. Tento trend nabral na sile v 60. rokoch 20. storočia, najmä v Spojených štátoch. Na festivale Deaf Way v roku 1989 sa Nepočujúci umelci spojili a vytvorili hnutie s názvom De'VIA (Deaf View/Image Art). Cieľom tohto hnutia bolo zdôrazniť jedinečné kvality umenia Nepočujúcich a zvýšiť viditeľnosť skúseností Nepočujúcich ľudí cez kultúrnu a jazykovú optiku.

Manifest De'VIA identifikoval spoločné prvky v umení Nepočujúcich, ako je používanie výrazných a kontrastných farieb, prehnané rysy tváre (oči, ústa, uši a ruky) a metaforické stvárnenia nepočujúcnosti. Témy boli rozdelené do kategórií Odpor (napr. audizmus, oralizmus, mainstreaming, kochleárne implantáty, zmätok v identite, eugenika) a Afirmácia (napr. posilňovanie postavenia, posunkové jazyky, príslušnosť, akulturácia, akceptácia, Deafhood).

Okrem De'VIA predstavil francúzsky hluchoslepý umelec a aktivista Arnaud Balard hnutie s názvom Surdizmus. Manifest surdizmu zdôrazňuje umenie ako jedinečný prostriedok vyjadrenia skúseností Nepočujúcich, ktorý presahuje rámec výtvarného umenia a zahŕňa aj film, divadlo a literatúru. Toto hnutie je opisované ako „silný akt emancipácie“, ktorý podporuje uznanie a ocenenie kultúrneho prínosu Nepočujúcich.

Od roku 2009 nabrala na sile druhá vlna hnutia De'VIA, pričom umenie sa vyvinulo do podoby aktivizmu – bežne označovaného ako „artivismus“. Táto fáza kladie dôraz na odpor, výskum posunkového jazyka a aktivizmus, čím kontrastuje s prvou vlnou (1989–2009), ktorá sa zameriavala predovšetkým na sebvýjadrenie, oslobodenie a obnovenie sebavedomia po rokoch útlaku.

Umenie Nepočujúcich vo všetkých svojich podobách naďalej slúži ako dynamický a vplyvný prostriedok, ktorý posilňuje postavenie Nepočujúcich umelcov a obohacuje širšiu kultúrnu scénu.

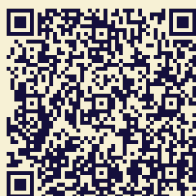
Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
30 min	Prednáška o umení Nepočujúcich	Metodika: Interaktívna prednáška Materiály: Počítač, projektor, prezentácia v programe PowerPoint

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
Poznámka: Brainstorming o poznatkoch týkajúcich sa Nepočujúcich umelcov a ich diel		
Možnosť 1: Skupinová aktivita		
40 min	Skupinová práca: Príprava referátu o nepočujúcom umelcovi	Metodika: Skupinová práca a výskum Materiály: Počítačová prezentácia a prezentácia v PowerPoint (alebo Canva)
Poznámka: Každá skupina má 3–4 účastníkov. Návrh: vyberte Nepočujúceho umelca z inej oblasti		
20 min	Prezentácia skupiny	Metodika: Prezentácia Materiály: Počítač a projektor
Poznámka: Dĺžka jednotlivých prezentácií závisí od počtu pracovných skupín.		
Možnosť 2: Individuálna aktivita		
45 min	Vyjadrite svoje skúsenosti Nepočujúcich prostredníctvom umenia	Metodika: Samostatná práca Materiály: Výtvarné potreby
15 min	Predstavte a vysvetlite svoje vlastné umelecké dielo	Metodika: Prezentácia

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Deaf Art. (2018). Deaf art. Rochester Institute of Technology, National Technical Institute for the Deaf. <https://deaf-art.org/>

Surdists United. (2015). De'VIA curriculum: Deaf view/image art for schools. <https://deviacurr.wordpress.com/>

Durr, P. (2006). De'VIA: Investigating deaf visual art [Conference presentation]. Deaf Studies Today! Conference, Orem, UT, United States. <https://repository.rit.edu/article/422/>

Folchi, A., & Rossetti, R. (2007). Il colore del silenzio: Dizionario biografico internazionale degli artisti sordi. Electa.

Holcomb, T. K. (2023). Introduction to Deaf culture (2nd ed.). Oxford University Press. <http://www.introductiontodeafculture.com/intro-to-deaf-culture.html>

Leighty, R. (2020, February 4). Surdism—What's that? Deaf Artists. <https://deafartists.wordpress.com/2020/02/04/surdism-whats-that/>

RIT Libraries. (2026). Deaf artists and Deaf art: Overview. Rochester Institute of Technology. <https://infoguides.rit.edu/deafart>

Surdists United. (n.d.). Surdists United. <https://surdistsunited.com/>

Workshop 10.2

Umenie a literatúra Nepočujúcich

Nehovoriaci filmári a ich filmy

Trvanie: 1 ½ hodiny

Výsledky vzdelávania

- **Vedomosti:**
 - Základné informácie o významných Nepočujúcich filmároch a filmoch od počiatkov kinematografie až po súčasnosť.
 - Základné poznatky o kinematografii Nepočujúcich, jej prvkoch a spôsoboch vyjadrenia.
- **Schopnosti:**
 - Porozumenie kinematografii Nepočujúcich a znalosť najvplyvnejších Nepočujúcich filmárov a najznámejších filmov.
 - Spolupracujte v rámci skupiny, aby ste si vymieňali nápady a spoločne pracovali na príprave storyboardu.
 - Vytvorte krátky film pomocou smartfónu a aplikácie na úpravu videí.
- **Kompetencia (zodpovednosť a samostatnosť):**
 - Účastníci získajú hlbšie pochopenie kinematografie Nepočujúcich a jej významu a naučia sa z nej čerpať tvorivú inšpiráciu pre rôzne oblasti svojho života.
 - Uvedomia si, ako filmové umenie vytvorené Nepočujúcimi ľuďmi slúži ako mocný nástroj na presadzovanie práv, boj proti diskriminácii a efektívne šírenie hodnôt.
 - Tento proces posilní schopnosti účastníkov pracovať v tíme, podporí rôznorodé pohľady a umožní im vytvárať pôsobivé príbehy, ktoré oslovia ostatných.

Metódy/techniky tréningu:

- Diskusie
- Samostatné štúdium
- Praktické cvičenia
- Hranie rolí
- Práca v skupinách
- Digitálne školenie
- Úloha

Teoretické pozadie:

Už pred zrodom moderného filmu sa v ňom objavovali Nepočujúci. V roku 1891 Georges Demenÿ (1850–1917) vytvoril nielen prvý detailný záber v dejinách filmu, ale aj prvý pohyblivý obraz určený špeciálne pre Nepočujúce publikum. Pomocou svojho vynálezu, fonoskopu – zariadenia, ktoré zobrazovalo až 24 chronofotografií – vytvoril jednosekundovú sekvenciu na rotujúcom sklenenom disku. Na žiadosť Hectora Marichelleho, riaditeľa Národného inštitútu pre nepočujúcich a nemých v Paríži, ktorý požiadal o sériu obrázkov zobrazujúcich hovoriaceho muža na výučbu čítania z pier, Georges Demenÿ sa natočil v detailnom zábere pod intenzívnym osvetlením, ako vyslovuje frázy „Je vous aime“ („Milujem ťa“) a „Vive la France!“ . Cieľom bolo využiť pohyblivé obrazy ako učebnú pomôcku, ktorá

by pomohla Nepočujúcim študentom naučiť sa čítať z pier a artikulovať reč, čo je jeden z prvých a priekopníckych príkladov vizuálnej technológie aplikovanej vo vzdelávaní Nepočujúcich.

V decembri 1895 predviedli bratia Lumiérovci v Paríži prvú verejnú projekciu pohyblivých obrazov pre platiace publikum. Použili pritom svoj vlastný vynález, zariadenie nazvané Cinématographe, ktoré slúžilo zároveň ako kamera, projektor a tlačiareň filmov – čo predstavovalo významný míľnik v zrode kinematografie.

Vďaka týmto inováciám sa v roku 1902 objavilo prvé zdokumentované použitie posunkového jazyka vo filme v diele „Nehovoriaca a nepočujúca dievčina recitujúca hymnu ‚Star-Spangled Banner‘ v ASL“. V rokoch 1910 až 1921 spustila Národná asociácia Nepočujúcich (NAD) v Spojených štátoch projekt Motion Picture Project, v rámci ktorého v rokoch 1910 až 1921 vyprodukovala niekoľko krátkych filmov s účasťou Nepočujúcich aj počujúcich osôb. Tieto filmy obsahovali prednášky, vystúpenia a kázne zamerané na zachovanie a propagáciu amerického posunkového jazyka (ASL) a obhajobu práv Nepočujúcich. Jedným z významných príkladov je film z roku 1913 „The Preservation of the Sign Language“ od Georgea Williama Veditza (1861 – 1937), prezidenta NAD, ktorý vznikol ako silná odpoveď na rastúcu hrozbu oralizmu.

V ére nemého filmu (1910. – 1920. roky) sa pre Nepočujúcich umelcov otvorili nové pracovné príležitosti vďaka ich výrazným vizuálnym schopnostiam. Často hrali vo filmoch, kde stvárňovali aj počujúce postavy, a niekedy spolupracovali so svetoznámymi režisérmi. Významným príkladom je Granville Redmond (1871–1935), Nepočujúci krajinár, ktorý spolupracoval s Charlie Chaplinom a v rokoch 1918 až 1931 sa objavil v niekoľkých jeho filmoch, kde často stvárňoval počujúce postavy. Nepočujúci a nedoslýchaví diváci nepotrebovali titulky ani iné pomôcky na prístupnosť, aby si mohli vychutnať najnovší film.

Príchod zvuku do kinematografie v rokoch 1927 až 1930, ktorý znamenal začiatok éry „hovoriacich filmov“, radikálne premenil filmový priemysel. Tento technologický posun mal hlboký vplyv na komunitu Nepočujúcich: mnohí Nepočujúci herci a odborníci boli zrazu považovaní za „nevhodných“ pre nové zvukové filmy a prišli o prácu. Zároveň sa Nepočujúce publikum, ktoré si dovtedy užívalo zážitok z nemého filmu, ocitlo vylúčené, keďže zvukové filmy už neboli prístupné.

Od 20. rokov 20. storočia začali niektorí Nepočujúci ľudia používať osobné filmové kamery na zaznamenávanie každodenného života vo svojich komunitách a na experimentovanie s vizuálnym rozprávaním príbehov. V Európe sa v tomto období objavili prvé filmové iniciatívy pod vedením Nepočujúcich, zatiaľ čo v Spojených štátoch priekopníci ako Charles Krauel a Ernest Marshall prispeli k rozvoju vizuálneho filmového jazyka formovaného kultúrnymi perspektívami Nepočujúcich.

Charles Krauel (1902–1990) bol jedným z prvých, ktorí začali filmať spoločenský život Nepočujúcich ľudí v Spojených štátoch. Od roku 1925 a viac ako päťdesiat rokov dokumentoval školy pre Nepočujúcich, komunitné podujatia, stretnutia v kluboch a kultúrne slávnosti. Jeho cieľom bolo vytvoriť autentický obraz komunity Nepočujúcich a zachovať jej jazyk, kultúru a identitu. Krauelove „domáce filmy“ si získali obľubu u Nepočujúcich divákov a dodnes poskytujú cenný pohľad na bežný život Nepočujúcich, v ktorom sa rozvíjal americký posunkový jazyk (ASL). Jeho práca inšpirovala ďalšie kluby Nepočujúcich, aby nasledovali

jeho príklad, čím prispeli k vytvoreniu bohatého vizuálneho archívu, ktorý predstavuje alternatívu k bežným naratívam.

Ernest Marshall (1910–1999) bol prvým Nepočujúcim režisérom, ktorý pracoval s výlučne Nepočujúcim hereckým obsadením a štábom – čo bolo v tej dobe mimoriadnym úspechom. V rokoch 1937 až 1962 produkoval sedem celovečerných a štyri krátke filmy, všetky z vlastných prostriedkov a väčšinou aj pod svojou réžiou. Jeho filmy predstavovali Nepočujúcich hercov a americký posunkový jazyk (ASL) v čase, keď ASL ešte nebol oficiálne uznaný. Marshall tiež experimentoval s kreatívnymi technikami, ako napríklad ručne písanými titulkami a použitím „skákajúcej lopty“ na sledovanie posunkových piesní, inšpirovaný hudobnými filmami pre počujúcich. Spolupracoval aj s Emersonom Romerom, Nepočujúcim kubánskym priekopníkom v oblasti titulkovania, ktorý zaviedol titulky do filmov, aby boli prístupné Nepočujúcemu publiku v školách a kluboch.

Mnohí ďalší Nepočujúci filmári nakrútili amatérske alebo hrané filmy, ktoré sa premietali na zjazdoch a komunitných podujatiach s cieľom zachovať americký posunkový jazyk (ASL) a poskytnúť autentický obraz života Nepočujúcich. Bohužiaľ, mnohé z týchto filmov sa stratili kvôli zastaraným formátom alebo nedostatočnému uvedomeniu si ich historickej hodnoty.

Niektorí Nepočujúci filmári spracúvajú klasické príbehy ovplyvnené kultúrnymi identitami, napríklad film *Deafcula* (1975), inšpirovaný filmom *Dracula* (1931).

Niektoré hollywoodske filmy sa snažili byť „inkluzívne“; napríklad vo filme „Malá morská víla“ sa objavujú rôzne postavy, ako napríklad černošské a tiež nepočujúce morské panny.

Dnes je Nepočujúca kinematografia uznávaná ako kultúrne aj umelecké hnutie. Oslavuje kultúru, jazyk a identitu Nepočujúcich prostredníctvom vizuálnych príbehov, pričom často spochybňuje tradičné filmové normy. Jej podstatou je kreatívne využitie posunkového jazyka, reči tela a vizuálnych obrazov, čím ponúka alternatívu k rozprávaniu príbehov zameranému na zvuk.

Pre komunitu Nepočujúcich je Nepočujúca kinematografia formou sebaujadrenia a odporu. Spochybňuje stereotypy a potvrdzuje identitu Nepočujúcich ako kultúrnu odlišnosť, nie ako nedostatok. Pre počujúce publikum predstavuje zmysluplnú príležitosť porozumieť kultúre, ktorá je často nesprávne chápaná, a nadviazať s ňou kontakt. Zameriavaním sa na vizuálne detaily, výraz a pohyb Nepočujúca kinematografia podporuje empatiu a presadzuje inklúziu.

Vizuálne rozprávanie príbehov sa stáva spoločným priestorom, kde sa Nepočujúci a počujúci ľudia môžu spájať aj bez použitia hovoreného jazyka. Nie je to len spôsob, ako rozprávať príbehy – je to most medzi svetmi, oslava rozmanitosti a mocný nástroj pre dialóg.

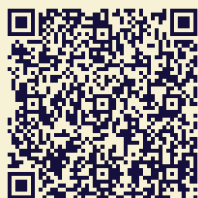
Plán workshopu

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
15 min	Brainstorming na tému filmov, seriálov Nepočujúcich,	Metodika: Mentimeter alebo post-it na stene Materiály: Počítač, projektor, lepiace lístočky, pero atď.

Čas	Aktivita (len kľúčové slová)	Metodika + materiály
	Nepočujúcich hercov a pod.	
Poznámka: Lektori môžu na Mentimeteri alebo na tabuli vytvoriť rôzne otázky: Filmy a seriály Nepočujúcich, Nepočujúci režiséri, Nepočujúci herci		
1 hod	Úvod do dejín kinematografie	Metodika: Interaktívna prednáška Materiály: Počítač, projektor, prezentácia v programe PowerPoint
1 hod	Vytvorenie pracovných skupín a vypracovanie storyboardu	Metodika: Práca v skupinách, vizuálne a tvorivé aktivity Materiály: Papier a ceruzka/pero
približne 45 min	Premietanie krátkych filmov z každej pracovnej skupiny	Materiály: Počítač a projektor
Poznámka: Prezentácia by nemala trvať dlhšie ako 10 minút		
15 min	Záverečná reflexia a spätná väzba	Metodika: Diskusia

Materiály

Power Point (+ pracovný list)

Video

Zdroje

Burns, P. (1999). Georges Demeny phonoscope 1892. Archive.org. https://archive.org/details/demeny_phonoscope_1892

Deaf cinema. (n.d.). Retrieved June 20, 2025, from <https://heartdeaf.com/heart/content/timelines/cinema/timeline.html>

Durr, P. (2016). Deaf cinema. In The SAGE deaf studies encyclopedia (Vol. 3, p. 158). SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781483346489.n56>

Holcomb, T. K. (2023). Introduction to Deaf culture (2nd ed.). Oxford University Press. <http://www.introductiontodeafculture.com/intro-to-deaf-culture.html>

Ladd, P. (2003). Understanding Deaf culture: In search of Deafhood. Multilingual Matters.

Lane, H., Pillard, R. C., & Hedberg, U. (2011). The people of the eye: Deaf ethnicity and ancestry. Oxford University Press.

Mager, W. (2021, November 29). 130 years of Deaf people and the moving image: Coming full circle. Watershed. <https://www.watershed.co.uk/articles/130-years-deaf-people-and-moving-image-coming-full-circle>

Schuchman, J. S. (1988). Hollywood speaks: Deafness and the film entertainment industry. University of Illinois Press.

National Association of the Deaf. (2013, August 12). Veditz day, August 13th, 2013. <https://www.nad.org/2013/08/12/veditz-day-august-13th-2013/>

Táto príručka ponúka praktický a inšpiratívny úvod do Deaf Studies pre prácu s mládežou a neformálne vzdelávanie. Vychádza z myšlienky „nič o nás bez nás“ a prináša dedičstvo, identitu, jazyk a práva Nepočujúcich do interaktívnych vzdelávacích priestorov.

Deaf Studies nie sú len o histórii — sú o spolupatričnosti, kultúre, komunite a posilnení. Prostredníctvom 20 pripravených workshopov táto príručka podporuje nepočujúcich a nedoslýchavých mladých ľudí pri skúmaní identity Nepočujúcich, posunkových jazykov, vzorov, duševného zdravia, prístupnosti, advokácie a ďalších tém. Spája osobné príbehy s kolektívnou históriou a prepája miestne skúsenosti so širším európskym a celosvetovým hnutím za jazykové práva a rovnocennú účasť.

Kurikulum je navrhnuté s prístupom zameraným na nepočujúcich a vizuálnu prístupnosť, kombinuje samostatné učenie, skupinové diskusie, tvorivé cvičenia a multimediálne zdroje. Možno ho použiť v školách, mládežníckych organizáciách a komunitných prostrediach a prispôbiť rôznym vekovým skupinám a kontextom.

Či už ste pracovník s mládežou, pedagóg, školiteľ alebo komunitný líder, táto príručka poskytuje nástroje na vytváranie bezpečných vzdelávacích priestorov, kde nepočujúci a nedoslýchaví mladí ľudia môžu posilniť sebavedomie, budovať vedomosti a aktívne sa podieľať na formovaní svojej budúcnosti.

